

Mimořádný lidový soud v Mostě v tzv. prvním retribučním období. Případy příslušníků SS.

Bakalářská práce

Studijní program:

B7106 Historická studia

Studijní obor:

Kulturněhistorická a muzeologická studia

Autor práce:

Zuzana Cilerová

Vedoucí práce:

Mgr. Kateřina Portmann, Ph.D.

Katedra historie

Zadání bakalářské práce

Mimořádný lidový soud v Mostě v tzv. prvním retribučním období. Případy příslušníků SS.

Jméno a příjmení: **Zuzana Cilerová**
Osobní číslo: P19001008
Studijní program: B7106 Historická studia
Studijní obor: Kulturněhistorická a muzeologická studia
Zadávací katedra: Katedra historie
Akademický rok: 2020/2021

Zásady pro vypracování:

Cílem bakalářské práce je přispět k poznání problematiky retribucí po druhé světové válce. Na základě analýzy pramenů uložených především ve Státním oblastním archivu v Litoměřicích a jejich komparace s poznatky z odborné literatury bude věnována případům příslušníků SS, které řešil Mimořádný lidový soud v Mostě během tzv. prvního retribučního období v letech 1945 až 1947.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce:
Jazyk práce:

tištěná/elektronická
Čeština

Seznam odborné literatury:

Prameny:

Archiv bezpečnostních složek
Národní archiv
Státní oblastní archiv v Litoměřicích

Literatura:

ADAM, Alfons. *Otrocí Třetí říše: pobočné koncentrační tábory na území České republiky*. Praha: GPlusG, 2016. ISBN 978-80-7515-042-4.

BORÁK, Mečislav. *Spravedlnost podle dekretu: retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945–1948)*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1998. ISBN 80–86101–07–X.

FROMMER, Benjamin. *Národní očista: retribuce v poválečném Československu*. Praha: Academia, 2010. ISBN 978–80–200–1838–0.

GRÜNBERG, Karol. *SS –Hitlerova černá garda*. Praha: Svoboda, 1981.

HÖHNE, Heinz. *SS: elita ve stínu smrti*. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-3972-4.

KAŇÁK, Petr, KRČMÁŘ Dalibor a Jan VAJSKEBR. *S jasným cílem a plnou silou: nasazení německých policejních složek při rozbití Československa 1938–1939*. Terezín: Památník Terezín, 2014. ISBN 978-80-88052-00-5.

KMOCH, Pavel. *Provinění proti národní cti: malá retribuce v českých zemích a trestní nalézací komise v Benešově u Prahy*. Praha: Academia, 2015. ISBN 978-80-200-2475-6.

KUKLÍK, Jan. *Mýty a realita tzv. Benešových dekretů: dekreta prezidenta republiky 1940–1945*. Praha: Linde, 2002. ISBN 80-7201-352-1.

OSTERLOH, Jörg. *Nacionálněsocialistické pronásledování Židů v říšské župě Sudety v letech 1938–1945*. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0213-0.

RAPAVÁ, Ivana. *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945–1948*. Ústí nad Labem: Albis International, 2010. ISBN 978–80–86971–22–3.

STANĚK, Tomáš. *Retribuční vězni v českých zemích: 1945–1955*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2003. ISBN 80-86224-33-3.

VAJSKEBR, Jan a Petr KAŇÁK. *Kariéry ve službách nacismu: nejvyšší velitelé německého potlačovacího aparátu v protektorátu Čechy a Morava*. Praha: NLN, 2020. ISBN 978-80-88292-59-3.

ZIMMERMANN, Volker. *Sudetští Němci v nacistickém státě: politika a nálada obyvatelstva v říšské župě Sudety (1938–1945)*. Praha: Argo, 2001. ISBN:80-7203-390-5.

ZUMR, Jan. *Obyčejná elita: Historie SS v Dolních Rakousích a na Jižní Moravě*. Praha: ÚSTR, 2021. ISBN 978-80-88292-84-5.

Vedoucí práce:

Mgr. Kateřina Portmann, Ph.D.
Katedra historie

Datum zadání práce:

5. července 2021

Předpokládaný termín odevzdání: 15. července 2022

L.S.

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. PhDr. Jaroslav Pažout, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 5. července 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

14. července 2022

Zuzana Cilerová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat své vedoucí bakalářské práce Mgr. Kateřině Portmann, Ph.D. za její pomoc, cenné rady, snahu vyhovět mým dotazům a prosbám a za trpělivost a čas, který mi věnovala. Dále bych chtěla poděkovat pracovníkům Státního oblastního archivu v Litoměřicích, Národního archivu a Archivu bezpečnostních složek za jejich vstřícnost a ochotu při poskytování archivních materiálů.

Zuzana Cilerová

Anotace

Tato bakalářská práce se věnuje problematice retribučního soudnictví v Československu v období po druhé světové válce. Konkrétně se zabývá případy příslušníků SS, které řešil Mimořádný lidový soud v Mostě v tzv. prvním retribučním období, tj. mezi lety 1945 a 1947. První část práce se věnuje vzniku legislativní normy určující podobu tzv. velké retribuční a charakterizuje specifické podmínky regionu, k němuž se soud svou působností váže. Druhá, stěžejní část práce, je věnována rozboru případů příslušníků SS, nejprve formou statistické analýzy a následně detailní analýzou vybraných kauz. Hlavní těžiště práce spočívalo ve studiu pramenů z fondu Mimořádný lidový soud Most 1945–1948, jenž je uložen ve Státním oblastním archivu v Litoměřicích.

Klíčová slova: retribuce, mimořádný lidový soud, Most, SS (Schutzstaffel), Sudety, první retribuční období, retribuční vězeň, druhá světová válka, nacistická okupace, odsun, prezidentský dekret.

Anotation

This bachelor thesis deals with the issue of retributive judiciary during the period after The Second World War in Czechoslovakia. It is specifically concerned with cases of members of SS with which dealt the Extraordinary People's Court in Most during the first period of retribution, since 1945 to 1947. The first part is focused on genesis of the legal act which is relevant for so-called great retribution and also it describes specific conditions of the region connected with the jurisdiction of the court. The second, crucial, part of the thesis is focused on parsing of cases of members of SS, firstly by the statistic analysis and then by the analysis of selected cases. The essential core of this paper was based on studying sources from fund Extraordinary People's Court in Most 1945–1948 deposited in the State Regional Archive in Litoměřice.

Keywords: retribution, Extraordinary People's Court, Most, SS (Schutzstaffel), Sudetes, the first retribitional period, retribitional prisoner, The Second World War, Nazi occupation, Transfer, Presidential Decree.

Obsah

Seznam tabulek	6
Úvod.....	10
1. Kritika pramenů a literatury	14
1.1 Kritika pramenů.....	14
1.2 Kritika literatury	15
2. Retribuce v českých zemích.....	19
3. Mimořádný lidový soud v Mostě	23
3.1.1 Hospodářský charakter regionu.....	24
4. Případy příslušníků SS	28
4.1 Charakteristika SS	28
4.2 Statistická analýza	30
4.2.1 Údaje o obžalovaných	30
4.3 Případové studie – příslušníci SS	44
4.3.1 Dozorci	45
4.3.2 Kruté zacházení s dělníky a zajatci	51
4.3.3 Členové SS zapojení do aktivit Sudetoněmeckého Freikorpsu.....	58
4.3.4 Příslušníci SS vykonávající svou službu v zahraničí	67
4.3.5 Jiné.....	81
4.4 Shrnutí případových studií.....	90
Závěr	95
Použité prameny a literatura	100
Archivní prameny	100
Publikované prameny.....	100
Literatura.....	100
Internetové zdroje:	108
Audiovizuální zdroje.....	108

Seznam příloh	109
---------------------	-----

Seznam tabulek

Tabulka 1: Datum vzetí do vazby souzených příslušníků SS u MLS v Mostě	32
Tabulka 2: Datum hlavního přelíčení souzených příslušníků SS.....	34
Tabulka 3: Činnost MLS v Mostě v případech příslušníků SS v období 1945–1947	35
Tabulka 4: Neprojednané případy příslušníků SS v období 1945–1947.....	35
Tabulka 5: Poměr zprošťujících a odsuzujících rozsudků mezi případy příslušníků SS u MLS v Mostě v letech 1945–1947	37
Tabulka 6: Charakter rozsudků v případech příslušníků SS u MLS v Mostě v letech 1945–1947	37
Tabulka 7: Tresty odnětí svobody mezi případy příslušníků SS souzených u MLS v Mostě v tzv. prvním retribučním období celkově	39
Tabulka 8: Výše trestů v případech příslušníků SS souzených MLS v Mostě v letech 1945–1947.....	41
Tabulka 9: Sociální struktura obžalovaných příslušníků SS u MLS v Mostě.....	43
Tabulka 10: Příslušníci SS u MLS v Mostě rozdělení dle jednotlivých odnoží organizace	44

Seznam použitých zkratk

ABS	Archiv bezpečnostních složek
CROWCASS	Center Register of War Criminals and Security Suspects
ČKVZ	Československá vládní komise pro stíhání nacistických válečných zločinců
ČSD	Československé státní dráhy
ČSR	Československá republika
DAF	Německá pracovní fronta (Deutsche Arbeitsfront)
DTV	Německá turnerská jednota (Deutscher Turnverband)
FM	Podpůrná členská organizace SS (Förderndes Mitglied der SS)
FS	Dobrovolná ochranná služba (Freiwillige Schutzdienst)
Gestapo	Tajná státní policie (Geheime Staatspolizei)
HS-StB	Hlavní správa Státní bezpečnosti
IMT	Mezinárodní vojenský tribunál (International Military Tribunal)
KSČ	Komunistická strana Československa
KT	Koncentrační tábor
LAH	Leibstandarte-SS Adolf Hitler
MČK	Mezinárodní červený kříž
MLS	Mimořádný lidový soud
MV	Ministerstvo vnitra
NA	Národní archiv
NDR	Německá demokratická republika
NPT	Nápravně pracovní tábor
NSBO	Nationalsozialistische Betriebszellen-Organisation

NSDAP	Nacionálně socialistická německá strana dělnická (Nationalsozialistische Deutsche Arbeitspartei)
NSKK	Nacionálně socialistický motoristický sbor (Nationalsozialistisches Kraftfahrkorps)
NSR	Německá spolková republika
NSV	Nacionálně-socialistická péče o blaho lidu (Nationalsozialistisch Volkswohlfahrt)
OBZ	Obranné zpravodajství československé armády
OKW	Vrchní velení branné moci (Oberkommando der Wehrmacht)
ONV	Okresní národní výbor
OSS	Oblastní sběrné středisko
PÚ	Pracovní útvar
RSHA	Hlavní říšský bezpečnostní úřad (Reichssicherheitshauptamt)
SA	Úderné oddíly (Sturmabteilung)
Sb.	Sbírky
SD	Bezpečnostní služba (Sicherheitsdienst)
SdP	Sudetoněmecká strana (Sudetendeutsche Partei)
SFK	Sudetoněmecký Freikorps (Sudetendeutsches Freikorps)
SHF	Sudetoněmecká vlastenecká fronta (Sudetendeutsche Heimatsfront)
SNB	Sbor národní bezpečnosti
SNR	Slovenská národní rada
SOA	Státní oblastní archiv
SS	Ochranný oddíl (Schutzstaffel)
SSNV	Správa Sboru nápravné výchovy
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik

StB	Státní bezpečnost
SÚMV	Studijní ústav ministerstva vnitra
SVS	Sbor vězeňské stráže
TÚ	Trestní ústav
UNWCC	Komise spojených národů pro válečné zločiny (United Nations War Crimes Commission)
ÚNZ	Útvar nápravných zařízení
USA	Spojené státy americké
ZNPO	Zvláštní nucený pracovní oddíl

Úvod

Druhá světová válka zanechala zcela nezpochybnitelně ve světových dějinách nesmazatelnou stopu. Představovala obrovské trauma, které si vyžádalo ztrátu desítek milionů životů, přinesla s sebou mnoho bolesti, násilí, krutosti a brutality. V kontextu brutality válečných zločinů se již během druhé světové války začalo diskutovat o nutnosti potrestání a tato otázka v souvislosti s vývojem situace na světových bojištích postupně nabývala na důležitosti. Cesta k tomu, jak zajistit potrestání válečných zločinců a kolaborantů, se otevřela 13. ledna 1942 na konferenci devíti států, které se staly oběťmi hitlerovské agrese a jejichž exilové vlády sídlily v Londýně.¹ Jednání probíhala na půdě londýnského paláce St. James, proto si deklarace, která zde vznikla, vysloužila označení Svatojakubská. Na těchto jednáních sehrál velice významnou roli český právník Bohuslav Ečer.² Výsledkem této konference byla zúčastněnými státy společně přijatá deklarace, která požadovala stíhání a potrestání nacistických zločinů.³

Přijatá deklarace vymezila hlavní násilné činy, představující brutální porušení mezinárodního práva, zejména Haagské konvence, a stanovila požadavek nutnosti postavit válečné zločince před soud bez ohledu na to, zda rozkazy k páčání zločinů „jen“ vydávali, anebo se na nich sami aktivně podíleli či při jejich páčání pomáhali jiným.⁴

Postupně se k Londýnské deklaraci připojily i vedoucí mocnosti protifašistické koalice – SSSR, USA a Velká Británie. Zástupci těchto zemí se v říjnu 1943 sešli na konferenci v Moskvě. Výsledkem bylo zformování Deklarace o ukrutnostech, formulující zásady trestního postihu válečných zločinů.⁵

V říjnu 1943 vznikla v Londýně Komise spojených národů pro válečné zločiny,⁶ jejímž úkolem bylo sbírat fakta o válečných zločinech a jejich strůjcích. Tato komise zároveň

¹ Šlo o Československo, Polsko, Jugoslávii, Norsko, Řecko, Belgie, Holandsko, Lucembursko a Francii.

² Později byl také členem Komise Spojených národů při vyšetřování válečných zločinů a také předsedou československé delegace u Mezinárodního vojenského tribunálu pro potrestání válečných zločinců v Norimberku a soudcem Mezinárodního soudního dvora v Haagu. Více viz DUDÁŠ, Michal. *Bohuslav Ečer: český lovec nacistů*. Praha: Academia, 2019. ISBN 978-80-200-3002-3.

³ BORÁK, Měčislav. *Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948)*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1998. ISBN 80-86101-07-X. S. 22. FROMMER, Benjamin. *Národní očista: retribuce v poválečném Československu*. Praha: Academia, 2010. ISBN 978-80-200-1838-0. S. 101-103. JUDT, Tony. *Postwar: a history of Europe since 1945*. London: Pimlico, 2007. ISBN 978-0-7126-6564-3. S. 13-17.

⁴ GRÜNBERG, Karol. *SS – Hitlerova černá garda*. Praha: Svoboda, 1981. S. 411.

⁵ BORÁK, Měčislav. *Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948)*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1998. ISBN 80-86101-07-X. S. 24.

⁶ United Nations War Crimes Commission, UNWCC.

organizovala spolupráci mezi jednotlivými vládami protihitlerovské koalice a vymezovala působnost a pravomoci, především ale pracovala na přípravě Mezinárodního soudního tribunálu.⁷

Otázka, jak naložit s hlavními viníky válečného běsu se oprávněně stala bodem programu na jednáních protifašistické koalice v Teheránu, na Jaltě, a v konečné fázi také v Postupimi. Trýznivé zážitky a zkušenosti obrovského množství lidí a celková mimořádnost nastalé situace donutily odborníky přistoupit ve věci poválečné retribuce⁸ k principu retroaktivity, tzn. k vytvoření zákonů se zpětnou působností. S něčím podobným se právní věda v takovém rozsahu do té doby neselekala. Tento princip se uplatnil i v případě československé retribuce.⁹

Samotný norimberský tribunál byl zahájen 20. listopadu 1945. Pro jeho konání bylo nakonec vybráno město, kde se v předchozím období konaly pravidelné stranické srazy NSDAP a kde byly přijaty nechvalně proslulé Norimberské rasové zákony. Obžalovaní v tomto procesu byli žalováni za čtyři základní delikty – spiknutí umožňující páchat zločiny uváděné v dalších bodech obžaloby, zločiny proti míru, válečné zločiny a zločiny proti lidskosti. Žalováno bylo dvacet čtyři jednotlivců a organizace. Jako zločinecké byly rozsudkem vyhlášeny vedení NSDAP, oddíly SS, SD a Gestapo. Naopak zproštění viny se dočkaly říšská vláda, oddíly SA, vrchní velení Wehrmachtu a generální štáb. Proces byl ukončen 1. října 1946 a stal se něčím zcela převratným jak v právní, politické, tak i v morální rovině.¹⁰ Jeho závěry v některých

⁷ V dubnu 1945 vznikla nezávisle na této komisi Ústřední evidence válečných zločinců a podezřelých osob (Center Register of War Criminals and Security Suspects, CROWCASS), původně působící v Paříži, později v Berlíně. Jejím úkolem bylo shromažďovat informace o vinících a sestavovat jejich seznamy. JIŘÍK, Václav. *Nedaleko od Norimberku: z dějin Mimořádného lidového soudu v Chebu v letech 1946 až 1948*. Cheb: Svět křidel, 2000. ISBN 80-85280-68-X. S. 4, 5.

⁸ Latinské slovo „retributio“ znamená vrácení, odplata a odměna. *Latinsko-český slovník*. Praha: SPN, 1970. S. 371. Do češtiny přejaté slovo „retribuce“ znamená nápravu a odčinění, případně také odměnu a náhradu. V novějším jazyce se pojem používá ve významu „stíhání zločinů, kterých se dopustili nacisté a kolaboranti na československém lidu“. KRAUS, Jiří a Věra PETRÁČKOVÁ. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0607-9. S. 662.

⁹ JIŘÍK, Václav. *Nedaleko od Norimberku: z dějin Mimořádného lidového soudu v Chebu v letech 1946 až 1948*. Cheb: Svět křidel, 2000. ISBN 80-85280-68-X. S. 5, 6.

¹⁰ Na německém území tímto procesy proti válečným zločincům zcela nekončily. Například od prosince 1946 do dubna 1949 probíhaly následné norimberské procesy pod patronací amerického vojenského tribunálu. Řada viníků z koncentračních táborů stanula před britským vojenským soudem a některé z nich soudil také francouzský vojenský soud. Hans Fritsche, Hjarar Schacht a Franz von Papen byli vzápětí po jejich zproštění viny Norimberským tribunálem opět zatčeni a postaveni před soudy v západních okupačních zónách za svá provinění, která spáchali na Němcích. ¹⁰ JIŘÍK, Václav. *Nedaleko od Norimberku: z dějin Mimořádného lidového soudu v Chebu v letech 1946 až 1948*. Cheb: Svět křidel, 2000. ISBN 80-85280-68-X. S. 7, 8. O norimberském tribunálu a účasti československé delegace na něm více viz paměti tehdejšího československého ministra spravedlnosti Prokopa Drtiny: DRTINA, Prokop. *Československo můj osud. Sv. 2, kniha 1, Emigrací k vítězství*. Toronto: Sixty-Eight Publishers, 1982. ISBN 0-88781-111-6.

případech ovlivnily v té době většinou již probíhající retribuční soudnictví v různých zemích světa.¹¹

Zásadní roli v mechanismu represivní politiky nacistického Německa sehrávala organizace SS. Statut Mezinárodního vojenského tribunálu – který byl 8. srpna 1945 potvrzen podepsáním smlouvy v Londýně – deklaroval, že SS byly používány ke zločinným účelům. Ty podle něj spočívaly v pronásledování a vyhlazování Židů, surovostech a vraždách v koncentračních táborech, v přehmatech ve správě obsazených území, v realizaci programu nucených prací a v týrání válečných zajatců. Norimberský tribunál prohlásil dle ustanovení Statutu organizaci SS za zločinnou skupinu skládající se z osob, které byly oficiálně přijaty za její členy a staly nebo zůstaly jejími členy, přestože věděly, že tato organizace byla užívána k páčání činů, označených Statutem za zločinné. Za vinné neměli být pokládáni ti příslušníci, kteří byli do SS povoláni státními orgány, a pozbývali proto právo volby. Ze zločinnosti byli vyňati také ti členové SS, kteří definované zločiny nepáchali.¹²

Tato bakalářská práce tematizuje problematiku poválečné retribuice na území českých zemí. Konkrétně se věnuje analýze kauz osob obviněných z členství v SS u MLS v Mostě. Na základě studia rozsudků vydaných MLS v Mostě jsem vytvořila seznam 229 kauz, které se týkaly příslušníků SS a nimi jsem dále pracovala. První část práce je věnována statistické analýze, jejímž prostřednictvím poskytuji komplexní zhodnocení činnosti MLS v Mostě v posuzování případů příslušníků SS, jimiž se soud zabýval během tzv. prvního retribučního období. Druhá část práce představuje třináct detailních případových studií vybraných členů SS, jejichž případy se MLS v Mostě zabýval v období mezi lety 1945 a 1947. Pozornost je věnována retrospektivnímu pohledu na činnost obžalovaných během nacistické okupace, průběhu soudního procesu, ale též dalšímu osudu odsouzených, především v případě, že se stali retribučními vězni.

Práce je doplněna o přílohu, kterou je seznam všech osob obžalovaných z členství v SS, jimiž se Mimořádný lidový soud v Mostě v době tzv. prvního retribučního období zabýval.

¹¹ Mezinárodní vojenský tribunál v Norimberku (International Military Tribunal, IMT) se ale nestal přímým vzorem pro československou retribuici. Představitelé spojeneckých mocností se až do 8. srpna 1945 nemohli shodnout na otázkách souvisejících s jeho činností. V té době už v českých zemích probíhaly oficiální retribuční procesy již dva měsíce. I přesto však jeho rozhodnutí měla vliv na některé kroky, které byly později zavedeny i v rámci retribuice na území Čech a Moravy, čemuž se budu podrobněji věnovat níže. FROMMER, Benjamin. *Národní očišťa: retribuice v poválečném Československu*. Praha: Academia, 2010. ISBN 978-80-200-1838-0. S. 103. PORTMANN, Kateřina. *Retribuce v českých zemích a německá otázka*. Rukopis, 2022. S. 13, 14.

¹² GRÜNBERG, Karol. *SS – Hitlerova černá garda*. Praha: Svoboda, 1981. S. 9, 19, 412.

Jedná se o soupis základních údajů zjištěných na základě rozsudků MLS v Mostě z fondu uloženého v SOA v Litoměřicích. Údaje jsou zaznamenány do tabulky, která zahrnuje číslo spisu, jméno a příjmení obžalovaného, datum a místo jeho narození, bydliště, povolání, datum vzetí do vazby, datum hlavního přelíčení, rozsudek a obvinění.

1. Kritika pramenů a literatury

1.1 Kritika pramenů

Základním pramenem pro zpracování tématu se stal fond Mimořádný lidový soud v Mostě 1945–1948 uložený ve Státním oblastním archivu (SOA) v Litoměřicích. Fond byl uspořádán v roce 1959 dokumentačním pracovníkem Janouškem, úvod k inventáři vypracoval Jaroslav Macek. K fondu byl v roce 1963 vydán dvousvazkový katalog trestních spisů. Zcela chybí 33 spisů, které byly ztraceny, 64 spisů bylo postoupeno buď řádným soudům nebo příslušným okresním národním výborům (ONV). Celý fond Mimořádný lidový soud Most 1945–1948 má celkem 96 jednotek a je uložen v 91 kartonech.¹³

V každém spisu se nachází soupis dokumentů ve složce. Spisy obsahují protokoly sepsané během výslechu obžalovaného, protokoly s výpověďmi svědků, návrh obžaloby, zápis z hlavního přelíčení a rozsudek, ale také dokumenty, týkající se umístění odsouzeného do věznice či přemístění do jiného zařízení k výkonu trestu. V některých případech jsem ve spisech našla také žádosti o milost a materiály vzniklé v souvislosti s jejich vyřizováním, nebo dokumenty týkající se upuštění od výkonu trestu v souvislosti se zařazením propuštěného vězně do odsunu. V některých případech jsem ve spisech narazila také na posudky na odsouzenec během výkonu trestu. Jejich prostřednictvím bylo možné sledovat, jakou má trestanec morálku, jaké je jeho pracovní nasazení, ale důležitým hlediskem v dokumentech tohoto typu bylo zhodnocení vztahu odsouzeného k lidově demokratickému zřízení. Tyto materiály představovaly, kromě výpovědní hodnoty ve vztahu k případu konkrétní osoby, také jisté svědectví o době, která se od chvíle, kdy proces započal jejich vzetím do vazby a následným souzením, mnohdy velice výrazně proměnila.

Další důležitý zdroj, který jsem v práci využila, představovaly materiály získané z Národního archivu (NA), konkrétně z fondu Správa Sboru nápravné výchovy (SSNV). Zde se mi podařilo získat archivované dokumenty k pěti případům. Osobní vězeňské spisy odsouzených s rokem ukončení trestu do roku 1954 včetně nemusely být soustředěny na jednom místě, a proto v Národním archivu nejsou uloženy spisy ke všem případům, jimiž jsem se zabývala. Poměrně značná část materiálů z tohoto fondu byla totožná s archiváliemi, které jsem již měla prostudované ze SOA v Litoměřicích. Přesto jsem zde našla takové dokumenty,

¹³ *Mimořádný lidový soud v Mostě: údobí 1945–1948*. Katalog trestních spisů. Sv. 1. Litoměřice: Archivní oddělení KS MV Ústí nad Labem – Litoměřice, 1963.

kteřé vyplnily pomyslnou mezeru v osudech některých odsouzených a pomohly mi je lépe pochopit a rekonstruovat.

Velice hodnotným zdroj pramenů se pro mou práci stal Archiv bezpečnostních složek (ABS). Pracovala jsem s materiály z fondu Studijní ústav ministerstva vnitra (SÚMV), konkrétně s těmito jeho dílčími fondy: fond Odbor politického zpravodajství MV, fond Sběrka různých písemností, fond Správa vyšetřování StB – Stíhání nacistických válečných zločinců, fond S Ústí nad Labem, fond Ústředna Státní bezpečnosti, fond Vyšetřovací komise pro národní a lidový soud při MV,¹⁴ fond Výpovědi zaměstnanců Gestapa a SD. V některých případech jsem mohla nahlédnout také do karet členů NSDAP a dokumentů potvrzujících udělení medaile za zásluhy.¹⁵ Materiály získané z ABS v několika případech vyžadovaly značnou obezřetnost s případy, kterými jsem se zabývala, protože jména některých osob se nezdá vyskytovala bez bližších osobních údajů (např. data a místa narození), což vyžadovalo uplatnění metody komparace, a na jejím základě potvrdit či vyvrátit, zda se daná informace týkala mnou studovaného případu, či nikoli.

Pro tuto práci bylo zásadní seznámit se především zněním tzv. velkého retribučního dekretu, čili dekretu č. 16/1945 Sb. o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech, ale také dalšími tzv. prezidentskými dekreti. K tomu mi byl nápomocná edice Karla Jecha a Karla Kaplana *Dekrety prezidenta republiky 1940–1945: Dokumenty*.¹⁶

Zajímavým zdrojem pro myšlenkové postuláty uplatněné v této práci pro mě byly také paměti tehdejšího ministra spravedlnosti dr. Prokopa Drtiny *Československo můj osud*, především druhý svazek knihy jedna, který je spojen s obdobím vrcholící práce na vzniku tzv. velkého retribučního dekretu, dekretu o Národním soudu a tzv. malého retribučního dekretu, a s obdobím zavádění retribučního soudnictví do praxe.¹⁷

1.2 Kritika literatury

Problematika poválečné retribuice byla před rokem 1989 badateli spíše opomíjená. Přístupnost k pramenům s touto tematikou byla pouze omezená a poválečné období nebylo

¹⁴ MV představuje zkratku pro ministerstvo vnitra.

¹⁵ Konkrétně jde o medaili za účast na 1. říjnu 1938, která byla udělena Hildebrandu Melzerovi a Josefu Röderovi.

¹⁶ JECH, Karel a Karel KAPLAN, eds. *Dekrety prezidenta republiky 1940–1945: Dokumenty*. Sv. 1. Brno: Doplněk, 1995. ISBN 80-85270-41-2.

¹⁷ DRTINA, Prokop. *Československo můj osud*. Sv. 2, kniha 1, Emigrací k vítězství. Toronto: Sixty-Eight Publishers, 1982. ISBN 0-88781-111-6.

v době komunistického režimu popisováno objektivně. Během posledního čtvrtstoletí se ale téma tzv. velké a malé retribuice začalo těšit zájmu mnoha autorů a stalo se tak námětem celé řady studií i monografií.

Průkopnickou se v oblasti retribučního soudnictví stala práce Mečislava Boráka *Spravedlnost podle dekretu: Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945–1948)*.¹⁸ Autor zde popisuje vznik retribučních dekretů včetně mezinárodních souvislostí, podrobně se zabývá činností mimořádných lidových soudů a nezapomíná se zmínit ani o retribuci na Slovensku. Naprosto stěžejní pro mne byla práce amerického historika Benjamin Frommera *Národní očista: retribuce v poválečném Československu*.¹⁹ Frommer v této monografii popsal retribuci počínaje její divokou fází přes podrobný rozbor celého tzv. prvního retribučního období a svou práci završil etapou obnoveného retribučního soudnictví po Únoru 1948. Kromě tzv. velké retribuice se autor vcelku intenzivně věnoval také tzv. malé retribuci a Národnímu soudu, což mi poskytlo velmi komplexní náhled na celou problematiku poválečné justice.

K pochopení poválečné retribuice v oblasti Sudet, resp. v té jejich části, která je mi nejbližší, pro mne byla velmi přínosná kniha Kateřiny Kočové (Portmann), Jitky Suché a Zdeňka Radvanovského věnující se Mimořádným lidovým soudům v Liberci a Litoměřicích.²⁰ I další studie autorky Kateřiny Portmann jsem shledala jako velmi cenné pro hledání analogií s vlastními případy.²¹ Pro mou práci měla naprosto stěžejní význam diplomová práce Ivany Hrachové (Rapavé) věnovaná Mimořádnému lidovému soudu v Mostě

¹⁸ BORÁK, Mečislav. *Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945–1948)*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1998. ISBN 80-86101-07-X.

¹⁹ FROMMER, Benjamin. *Národní očista: retribuce v poválečném Československu*. Praha: Academia, 2010. ISBN 978-80-200-1838-0.

²⁰ KOČOVÁ, Kateřina, RADVANOVSKÝ, Zdeněk a Jitka SUCHÁ. *Mimořádný lidový soud v Liberci a Litoměřicích v letech 1945–1948*. Ústí nad Labem: UJEP, 2001. ISBN 80-7044-326-X.

²¹ KOČOVÁ, Kateřina. Druhá retribuice: činnost mimořádných lidových soudů v roce 1948, in: *Soudobé dějiny*, roč. 12, 2009, č. 3–4, s. 586–625. ISSN 1210-7050. KOČOVÁ, Kateřina. Mimořádný lidový soud v Liberci v letech 1945–1947 a pobočný koncentrační tábor v Chrastavě-Bílém Kostele. In: *Vladimír Wolf et Opera Corontica: sborník příspěvků k šedesátinám Prof. PhDr. Vladimíra Wolfa*. Hradec Králové: Ústav historických věd PDF UHK: Sdružení historiků ČR, 2002, s. 229–237. ISSN 1211-8176. KOČOVÁ, Kateřina. Příspěvek ke zhodnocení činnosti mimořádných lidových soudů v prvním retribučním období (1945–1947). In: *Pax bello potior: sborník věnovaný doc. PhDr. Rudolfovi Andělovi, CSc.* Liberec: Technická univerzita, 2004, s. 299–322. ISBN 80-7083-816-7. LOZOVÍUKOVÁ, Kateřina a Lenka ŠTOPPEROVÁ. Oblastní sběrné středisko v Liberci a odsun Němců. *Fontes Nissae. Prameny Nisy*. 2009, sv. 10, s. 87–119. ISBN 978-80-7372-553-2. ISSN 1213-5097. PORTMANN, Kateřina. Tzv. druhá retribuice – případ Vladimíra Krajiny. In: BURŠÍK, Tomáš a Jaroslav PAŽOUT, eds. *Třídní (ne)spravedlnost*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2020, s. 49–91. ISBN 978-80-88292-60-9. PORTMANN, Kateřina. *Retribuce v českých zemích a německá otázka*. Rukopis, 2022. PORTMANN, Kateřina. *Tresty smrti a Mimořádný lidový soud v Liberci*. Rukopis, 2022

v tzv. prvním retribučním období,²² a především touto autorkou později vydaná monografie zabývající se týměž soudem, tentokrát ale již jak v tzv. prvním, tak i druhém retribučním období.²³ Tato kniha se pro mne stala hlavním východiskem pro komparaci s vlastními poznatky a byla důležitou pro zorientování se v celé problematice MLS v Mostě. K tématu retribuční jsem využila i monografie dalších autorů, například práci Lucie Jarkovské týkající se Mimořádného lidového soudu v Hradci Králové²⁴ nebo Václava Jiříka, zabývající se Mimořádným lidovým soudem v Chebu.²⁵ V neposlední řadě jsem nahlédla také do řady bakalářských a diplomových prací s zabývajícími se tematikou poválečného soudnictví.²⁶ Problematice prezidentských dekretů jsem lépe porozuměla díky publikaci Jindřicha Dejmka, Jana Kuklíka a Jana Němečka *Kauza tzv. Benešovy dekrety*²⁷ a také prostřednictvím knihy Jana Kuklíka *Mýty a realita takzvaných Benešových dekretů*.²⁸

Pro obeznámení se s prostředím Sudet, především v rovině sociální a politické, jsem si prostudovala knihu *Sudetští Němci v nacistickém státě* od německého historika Volkera Zimmermanna, která se věnuje především situaci v době předválečné a během druhé světové války.²⁹ Odpovědi na řadu otázek týkajících se regionu Mostecká v době, kdy byli činní příslušníci SS, jejichž kauzami se v práci zabývám, jsem našla jednak v práci Václava Kurala a Zdeňka Radvanovského a kolektivu „*Sudety*“ *pod hákovým křížem*³⁰ a jednak v pracích Martina Veselého, především v knize *Zklamání, strach a naděje: život v Ústeckém kraji*

²² HRACHOVÁ, Ivana. *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945–1947*. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Liberec 2006.

²³ RAPA VÁ, Ivana. *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945–1948*. Ústí nad Labem: Albis International, 2010. ISBN 978-80-86971-22-3.

²⁴ JARKOVSKÁ, Lucie. *Odplata, či spravedlnost? Mimořádné lidové soudy 1945–1948 na Královéhradecku*. Praha: Prostor, 2008. ISBN 978-80-7260-206-3.

²⁵ JIŘÍK, Václav. *Nedaleko od Norimberku: z dějin Mimořádného lidového soudu v Chebu v letech 1946 až 1948*. Cheb: Svět křídel, 2000. ISBN 80-85280-68-X.

²⁶ ČESNOHLÍDKOVÁ, Jaroslava. *Trestní nalézací komise v Děčíně*. Bakalářská práce. Technická univerzita v Liberci, Liberec 2020. HRUBĚŠOVÁ, Zuzana. *Retribuce a udavačství. Případ Mimořádného lidového soudu Litoměřice 1945–1948*. Bakalářská práce. Technická univerzita v Liberci, Liberec 2016. KOULA, Lukáš. *Mimořádný lidový soud v Kutné Hoře v roce 1948 v době tzv. druhé retribuční*. Bakalářská práce. Technická univerzita v Liberci, Liberec 2012. MIKANO VÁ, Sandra. *Mimořádný lidový soud v Chrudimi v letech 1945–1947*. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Liberec, 2008. PÁNKOVÁ, Jitka. *Trestní nalézací komise v České Lípě*. Bakalářská práce. Technická univerzita v Liberci, Liberec 2017. SÝKOROVÁ, Veronika. *Mimořádný lidový soud Mladá Boleslav 1945–1947*. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Liberec 2005.

²⁷ DEJMEK, Jindřich, KUKLÍK, Jan, NĚMEČEK, Jan. *Kauza: tzv. Benešovy dekrety*. Praha: Historický ústav AV ČR, 1999. ISBN 80-7286-001-1.

²⁸ KUKLÍK, Jan. *Mýty a realita takzvaných Benešových dekretů*. Praha: Linde Praha, 2002. ISBN 80-7201-352-1.

²⁹ ZIMMERMANN, Volker. *Sudetští Němci v nacistickém státě: politika a nálada obyvatelstva v říšské župě Sudety (1938–1945)*. Praha: Argo, 2001. ISBN 80-7203-390-5.

³⁰ KURAL, Václav a Zdeňk RADVANOVSKÝ a kol. „*Sudety*“ *pod hákovým křížem*. Ústí nad Labem: Albis international, 2002. ISBN. 80-86067-66-1.

v letech 1938-1946.³¹ Důležité bylo také seznámit s problematikou pobočných koncentračních táborů, k čemuž mi byla nápomocná kniha Alfonse Adama *Otroci Třetí říše*.³²

Zásadní roli pro moji práci hrála otázka odsunu, k jejímuž porozumění mi pomohly práce Tomáše Staňka a Adriana von Arbuga.³³ Monografie Tomáše Staňka věnující se retribučním vězňům v českých zemích a táborovým zařízením na území dnešní České republiky v období po roce 1945 se staly pro mou práci naprosto klíčovými – především pro ty její části, které analyzují osudy příslušníků SS po jejich odsouzení.³⁴

Pro porozumění problematice organizace SS jsem nahlížela do poměrně širokého spektra odborné literatury. Mým prvním krokem k bližšímu „seznámení se“ s SS byla četba knihy Heinze Höhneho *SS: elita ve stínu smrti*³⁵. Ta je však zaměřena spíše na SS obecně, v rámci celé Třetí říše – proto bylo třeba dohledat si informace o SS na území Říšské župy Sudety a Protektorátu Čechy a Morava, k čemuž mi posloužily práce Petra Kaňáka, Jana Vajskebra a Jana Zumra.³⁶ Z prací, které se věnují Waffen-SS a jež mi pomohly seznámit se podrobněji s tím, kde mohli být a čeho se mohli zúčastnit příslušníci zbraní SS, bych nejvíce vyzdvihla knihu Adriana Gilberta *Waffen-SS: Hitlerova armáda v boji*.³⁷ Velice komplexně se organizaci SS věnuje Karol Grünberg v publikaci *SS: Hitlerova černá garda*,³⁸ kterou jsem i přesto, že se jedná o starší vydání, shledala jako velmi užitečný zdroj pro zodpovězení řady otázek týkajících se příslušníků SS, o nichž pojednává má bakalářská práce.

Kompletní seznam použité literatury a pramenů je uveden na konci práce.

³¹ VESELÝ, Martin. *Zklamání, strach a naděje: život v Ústeckém kraji v letech 1938-1946*. Ústí nad Labem: Jan Evangelista Purkyně University in Ústí nad Labem, 2020. ISBN 978-80-7561-266-3.

³² ADAM, Alfons. *Otroci Třetí říše: pobočné koncentrační tábory na území České republiky*. Praha: GPlusG, 2016. ISBN 978-80-7515-042-4. S. 279–305.

³³ ARBUG, Adrian von a Tomáš STANĚK, eds. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945–1951. Díl II, sv. 1. Duben–srpen/září 1945: „Divoký odsun“ a počátky osidlování*. Středokluky: Zdeněk Susa, 2011. ISBN 978-80-86057-71-2. STANĚK, Tomáš. *Předpoklady, průběh a důsledky vysídlení Němců z Československa: 1918–1948*. Ostrava: Amosium servis, 1992. ISBN 80-85498-04-9.

³⁴ STANĚK, Tomáš. *Retribuční vězni v českých zemích: 1945–1955*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2003. ISBN 80-86224-33-3. STANĚK, Tomáš. *Tábory v Českých zemích 1945-1948*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1996. ISBN 80-902075-3-7.

³⁵ HÖHNE, Heinz. *SS: elita ve stínu smrti*. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-3972-4.

³⁶ KAŇÁK, Petr a Jan VAJSKEBR. *Kariéry ve službách nacismu: nejvyšší velitelé potlačovacího aparátu v protektorátu Čechy a Morava*. Praha: NLN a Ústav pro studium totalitních režimů, 2020. ISBN 978-80-7422-711-0. VAJSKEBR, Jan. *Vojáci, straníci či dobrodruzi? Velitelský sbor Waffen-SS v Protektorátu Čechy a Morava*. In: ROKOSKÝ, Jaroslav a Martin VESELÝ, eds. *Za svoji ideou, za svým cílem (1939-1989)*. Ústí nad Labem – Brno: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem a nakladatelství Doplněk, 2018. s. 59–83. ISBN 978-80-7561-113-0. ZUMR, Jan. *Obyčejná elita: historie SS v Dolních Rakousích a na jižní Moravě*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2021. ISBN 978-80-88292-84-5.

³⁷ GILBERT, Adrian. *Waffen-SS: Hitlerova armáda v boji*. Brno: CPRESS, 2020. ISBN 978-80-264-3222-7.

³⁸ GRÜNBERG, Karol. *SS – Hitlerova černá garda*. Praha: Svoboda, 1981.

2. Retribuce v českých zemích

Československá exilová vláda zahájila práce na legislativní normě trestající zločiny spáchané na okupovaném území někdejšího Československa v listopadu roku 1942. První osnovu retribučního dekretu předložil exilový ministr spravedlnosti Jaroslav Stránský londýnské exilové vládě ke schválení v březnu roku 1943.³⁹ Tato podoba dekretu však vyvolala ve vládě i mimo ni intenzivní diskuze a spory.⁴⁰ Bylo tedy třeba dekret přepracovat na základě několika pozměňovacích návrhů, které byly zákonodárcům po jednáních předloženy. Revidovaná forma dekretu byla ministrem spravedlnosti předložena na jaře 1944. Po některých dalších úpravách vláda schválila konečné znění dekretu 6. října 1944. Prezident Edvard Beneš retribuční dekret podepsal počátkem roku 1945.⁴¹ K podpisu dekretu Beneše zřejmě přiměl kromě postupu SSSR ve věci lublinské vlády i fakt, že moskevský exil připravoval svůj vlastní návrh retribučního dekretu, o němž měl prezident své pochybnosti. V Londýně byl text dekretu publikován 6. března 1945 v Úředním věstníku československém a v tento den také nabyl účinnosti.⁴²

Na rámcovém vymezení dekretu se politikové z londýnského exilu dohodli s komunisty v Moskvě v březnu 1945. Konečná podoba byla vyhlášena jako součást vládního programu vyhlášeného v Košicích 5. dubna 1945. Londýnský dekret byl v mírně upravené podobě definitivně přijat 4. června, vydán 19. června a vyhlášen 9. července 1945 jako dekret č. 16/1945 Sb., o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech. Na základě této normy došlo v českých zemích k postupnému zřízení dvaceti čtyř mimořádných lidových soudů, které sídlily v místech řádných krajských soudů. Ve známost vešel také pod označením tzv. velký retribuční

³⁹ JARKOVSKÁ, Lucie. *Odplata, či spravedlnost? mimořádné lidové soudy 1945–1948 na Královéhradecku*. Praha: Prostor, 2008. ISBN 978-80-7260-206-3. S. 13. Podle Mečislava Boráka k tomu došlo v červnu. BORÁK, Mečislav. *Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945–1948)*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1998. ISBN 80-86101-07-X. S. 24.

⁴⁰ BORÁK, Mečislav. *Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945–1948)*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1998. ISBN 80-86101-07-X. S. 24.

⁴¹ O konkrétním datu podpisu se vedou spory. Prokop Drtina považoval za datum podpisu 1. února 1945, dle zápisu schůze Státní rady se tak mělo stát 28. února. Jinou verzi zastával Pavel Tigrid, který označil jako datum podpisu 10. března 1945. Viz KUKLÍK, Jan. *Mýty a realita takzvaných Benešových dekretů*. Praha: Linde Praha, 2002. ISBN 80-7201-352-1. S. 214. JARKOVSKÁ, Lucie. *Odplata, či spravedlnost? mimořádné lidové soudy 1945–1948 na Královéhradecku*. Praha: Prostor, 2008. ISBN 978-80-7260-206-3. S. 14. BORÁK, Mečislav. *Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945–1948)*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1998. ISBN 80-86101-07-X. S. 28.

⁴² KUKLÍK, Jan. *Mýty a realita takzvaných Benešových dekretů*. Praha: Linde Praha, 2002. ISBN 80-7201-352-1. S. 214. KAPLAN, Karel. *Pravda o Československu 1945–1948*. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-193-0. S. 5–11.

dekret. Spolu s ním byl ve stejný den vydán také dekret č. 17/1945 Sb., o Národním soudu. Řadu přijatých retribučních právních norem dovršil tzv. malý retribuční dekret,⁴³ dekret č. 138/1945 Sb., o trestání některých provinění proti národní cti, z 27. října 1945.⁴⁴

Ačkoli byl tzv. velký retribuční dekret potvrzen s platností celostátní normy, výsledek byl nakonec odlišný. Navzdory ustanovením deklarovaným v Košickém vládním programu si slovenská politická reprezentace vymohla vlastní právní normu, která měla více zohledňovat jinou válečnou zkušenost a poměry, které v předcházejícím období panovaly v této části bývalého Československa. Slovenská národní rada (SNR) jako orgán tamější politické reprezentace tak připravila a 15. května 1945 vydala nařízení č. 33/1945 Zb. SNR s platností pouze na území Slovenska. Na Slovensku bylo vytvořeno 77 okresních lidových soudů. Rozsudky slovenských lidových soudů byly oproti českým jasně mírnější – ať již v celkovém úhrnu rozsudků, počtu rozsudků smrti, množství osvobozených osob či počtu rozsudků odnětí svobody a jejich výše. Retribuce na Slovensku byla ukončena až 31. prosince 1947, zatímco v českých zemích došlo k jejímu ukončení již 4. května téhož roku.⁴⁵

Důležitou roli v celé retribuici sehrál fakt, že koncepce československého retribučního soudnictví byla připravována paralelně s koncepcemi, které měly řešit přístup k nepřátelským menšinám včetně jejich vysídlení. Cílem státní politiky bylo dosáhnout vytvoření homogenního státu Čechů a Slováků. Transfer německého obyvatelstva byl schválen na postupimské konferenci v srpnu 1945 a tzv. organizovaný odsun započal v lednu 1946, ukončen měl být v listopadu téhož roku.⁴⁶ Vzhledem k tomu, že za odsunovou jednotku byla považována rodina, zůstávaly na území Československa statisíce lidí

⁴³ O tzv. malé retribuici více viz KMOCH, Pavel. *Provinění proti národní cti: malá retribuce v českých zemích a trestní nalézací komise v Benešově u Prahy*. Praha: Academia, 2015. ISBN 978-80-200-2475-6.

⁴⁴ BORÁK, Měčislav. *Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948)*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1998. ISBN 80-86101-07-X. S. 103–105. FROMMER, Benjamin. *Národní očista: retribuce v poválečném Československu*. Praha: Academia, 2010. ISBN 978-80-200-1838-0. S.

¹¹⁷ JARCOVSKÁ, Lucie. *Odplata, či spravedlnost? mimořádné lidové soudy 1945–1948 na Královéhradecku*. Praha: Prostor, 2008. ISBN 978-80-7260-206-3. S. 16, 17.

⁴⁵ JARCOVSKÁ, Lucie. *Odplata, či spravedlnost? mimořádné lidové soudy 1945–1948 na Královéhradecku*. Praha: Prostor, 2008. ISBN 978-80-7260-206-3. S. 16. BORÁK, Měčislav. *Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948)*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1998. ISBN 80-86101-07-X. S. 30, 104.

⁴⁶ Staněk uvádí, že nacionálně-politická hlediska měla v případě odsunu Němců přednost před hospodářskými zájmy, protože úbytek ekonomicky aktivního obyvatelstva měl za následek značné hospodářské ztráty. Kromě této skutečnosti autor uvádí přinejmenším dalších šest zásadních důsledků či skutečností spojených s odsunem. Více viz STANĚK, Tomáš. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. Praha: Academia, 1991. ISBN 80-200-0328-2. S. 96–106. nebo také BRANDES, Detlef. *Cesta k vyhnání 1938-1945: plány a rozhodnutí o „transferu“ Němců z Československa a z Polska*. Praha: Prostor, 2002. ISBN 80-7260-070-2.

nemajících reálnou šanci na zařazení do oficiálně schváleného transferu. Vystěhováni nemohli být ani jejich rodinní příslušníci, kteří mohli být do odsunu zařazení až po odsouzení dotyčné osoby. Ministerstvo vnitra si uvědomilo, že k vyřízení všech těchto soudních kauz nemůže dojít před ukončením tzv. organizovaného odsunu. S tím byly spojené také obavy, že v zemi zůstanou ti „nejvíce provinilí“ Němci. Toto vše se stalo příčinou, proč se ministerstvo vnitra rozhodlo pro jeden zásadní krok, který se pro obviněné z členství v určitých nacistických organizacích, a příslušníky SS mezi nimi, stal naprosto přelomovým. Tento okamžik nastal 6. března 1946, kdy ministerstvo vnitra vydalo tajné směrnice, které jasně upřednostňovaly vysídlení proviněných Němců před jejich potrestáním. Směrnice upravovaly postup u provinění jmenovaných v tzv. velkém retribučním dekretu a umožnily v kauzách viníků z řad příslušníků „určitých“ organizací, mezi něž patřila i organizace SS, upřednostnit vysídlení před trestním stíháním. Docílení národnostně homogenního státu tak dostalo přednost před dosažením spravedlnosti.⁴⁷

Podle závěrečné zprávy týkající se retribuice v českých zemích, kterou sdělil ministr spravedlnosti Prokop Drtina poslancům 29. května 1947, došlo orgánům veřejné žaloby celkem 132 549 trestních oznámení, z nichž bylo vyřízeno 130 114 případů. Z tohoto množství bylo zažalováno před MLS 38 316 a z nich bylo vyřízeno 37 982.⁴⁸ Zbylých 334 případů bylo předáno řádným soudům. V českých zemích bylo odsouzeno 22 087 osob, z nichž byl nad 713⁴⁹ z nich vynesena rozsudek smrti, trest doživotí se měl týkat celkem 741 osob, 19 888 osob bylo odsouzeno k trestům odnětí svobody. V případech 745 osob bylo upuštěno od potrestání, přestože byli shledáni vinnými.⁵⁰

Poměrně záhy po únorovém převratu v roce 1948 a zároveň ani ne rok potom, co byla činnost mimořádných lidových soudů v českých zemích v tzv. prvním retribučním období ukončena (4. května 1945), došlo k obnově retribučního soudnictví. Stalo se tak na základě zákona č. 33/1948 Sb. z 25. března 1948, který byl jednohlasně schválen Ústavodárným shromážděním, tentokrát s platností na celém území Československa.

⁴⁷ PORTMANN, Kateřina. *Retribuce v českých zemích a německá otázka*. Rukopis, 2022. S. 2–14.

⁴⁸ Z celkového množství vyřízených případů bylo 4 592 předáno řádným soudům a ve 40 534 případech bylo upuštěno od stíhání podle retribučního dekretu. Většina z těchto případů byla poté postoupena trestním nalézacím komisím a měla být tak trestána podle tzv. malého retribučního dekretu. Ve 14 879 bylo upuštěno od stíhání, aby mohli být dotyční odsunuti nebo aby byla umožněna repatriace jiných státních příslušníků.

⁴⁹ Podle Benjamina Frommera bylo vyneseno celkem 723 rozsudků smrti. FROMMER, Benjamin. *Národní očista: retribuice v poválečném Československu*. Praha: Academia, 2010. ISBN 978-80-200-1838-0. S. 134.

⁵⁰ BORÁK, Měčislav. *Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948)*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1998. ISBN 80-86101-07-X. S. 103, 104. JUDT, Tony. *Postwar: a history of Europe since 1945*. London: Pimlico, 2007. ISBN 978-0-7126-6564-3. S. 50–51.

Činnost mimořádných lidových soudů byla tímto zákonem sice obnovena, v porovnání s tzv. prvním retribučním obdobím ovšem za zcela jiných podmínek. Ačkoli poúnorový ministr spravedlnosti Alexej Čepička a spolu s ním i další představitelé státního aparátu uváděli jako důvody pro znovuzavedení retribučního procesu údajnou řadu pochybení a nedostatečné potrestání válečných zločinců a kolaborantů, tzv. druhá retribuce neměla primárně sloužit k potrestání těchto provinilců, nýbrž k odstranění politických odpůrců. V konečném výsledku byla druhá retribuce komunistickou mocí zneužita v menší míře, než se předpokládalo,⁵¹ ale přesto existence kauz jako je případ politika Vladimíra Krajiny⁵² či policejního úředníka Jana Chudoby,⁵³ jasně dokazují, že toto tvrzení nelze pojímat s absolutní platností.⁵⁴

⁵¹ Došlo k potrestání skutečných válečných zločinců – např. Hermanna Neuburga, zástupce Konrada Henleina, skupiny příslušníků SS, kteří se podíleli na zločinech spáchaných v terezínském ghettu, nebo skupiny dozorců z věznic pražského Gestapa v Malé pevnosti Terezín.

⁵² Vladimír Krajina byl přírodovědec, od roku 1934 docentem a roku 1945 jmenovaný profesorem botaniky. Za okupace patřil mezi nejvýraznější představitele domácího odboje. Po válce se stal generálním tajemníkem Československé strany národně socialistické a komunisty byl vnímán jako jeden z úhlavních nepřátel – o jeho diskreditaci se začali pokoušet již záhy po osvobození v roce 1945. Byl obviňován ze spolupráce s nacisty a označován za konfidenta Gestapa a přímého spolupracovníka K. H. Franka. Jeho kauza byla završena až po únoru 1948, když ho Mimořádný lidový soud v Praze odsoudil k trestu 25 let odnětí svobody. K jeho odsouzení došlo v jeho nepřítomnosti, protože nedlouho po únorovém převratu se mu podařilo za vcelku dramatických okolností odejít do exilu. K jeho plné rehabilitaci došlo až po tzv. sametové revoluci, v roce 1990 mu bylo prezidentem Václavem Havlem uděleno nejvyšší státní vyznamenání Řád Bílého lva. Zemřel v roce 1993 ve Vancouveru, kde strávil většinu svého exilového života. O případu Vladimíra Krajiny více viz PORTMANN, Kateřina. Tzv. druhá retribuce – případ Vladimíra Krajiny. In: BURSÍK, Tomáš a Jaroslav PAŽOUT, eds. *Třídni (ne)spravedlnost*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2020, s. 49–91. ISBN 978-80-88292-60-9.

⁵³ Jan Chudoba byl mezi lety 1938 a 1945 policejním ředitelem Státního policejního úřadu v Náchodě a byl aktivně činný ve druhém odboji. Od léta 1945 působil jako policejní ředitel v Karlových Varech a v listopadu téhož roku se stal v Praze členem komise ministerstva vnitra připravující podklady pro prokurátora Národního soudu – jejím prostřednictvím se tak podílel na přípravě procesu s protektorátní vládou. V říjnu 1948 byl Mimořádným lidovým soudem v Hradci Králové odsouzen na základě zmanipulovaného vyšetřování k trestu deset let odnětí svobody. Soud ho uznal vinným z podpory nacistického hnutí. KOČOVÁ, Kateřina. Druhá retribuce: Činnost mimořádných lidových soudů v roce 1948, in: *Soudobé dějiny*, roč. 12, 2009, č. 3–4, s. 586–625. ISSN 1210-7050. S. 599, 600.

⁵⁴ BORÁK, Měčislav. *Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948)*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1998. ISBN 80-86101-07-X. S. 75–80. KOČOVÁ, Kateřina. *Druhá retribuce: Činnost mimořádných lidových soudů v roce 1948*, in: *Soudobé dějiny*, roč. 12, 2009, č. 3–4, s. 586–625. ISSN 1210-7050. S. 586–619. PORTMANN, Kateřina. Tzv. druhá retribuce – případ Vladimíra Krajiny. In: BURSÍK, Tomáš a Jaroslav PAŽOUT, eds. *Třídni (ne)spravedlnost*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2020, s. 49–91. ISBN 978-80-88292-60-9. S. 50–75.

3. Mimořádný lidový soud v Mostě

Mimořádný lidový soud v Mostě byl vládou jmenován 3. září 1945 spolu s Mimořádnými lidovými soudy v Jičíně, Opavě a Liberci. Svou činnost však soud zahájil až 18. prosince 1945 jako jeden z posledních mimořádných lidových soudů.⁵⁵

Předsedou MLS v Mostě byl ustanoven JUDr. Miloslav Tichý, soudní rada z Mostu, a jeho náměstkem se stal JUDr. Václav Stuchlík, okresní soudce z Mostu. U MLS v Mostě bylo dále v roce 1945⁵⁶ jmenováno osm soudců z povolání a roku 1946⁵⁷ se jejich počet navýšil o další dva. Na základě seznamů vytvořených příslušnými ONV bylo 3. září 1945 ustaveno celkem 97 soudců z lidu⁵⁸ a také deset veřejných žalobců. Vedením úřadu veřejné žaloby byl pověřen okresní soudce z Mostu JUC. František Janák. Aby byla urychlena agenda soudu, bylo koncem dubna 1946 jmenováno dalších šest veřejných žalobců a začátkem srpna 1946 k nim přibyli další dva.⁵⁹

Působnost MLS v Mostě se vztahovala na celkem sedmnáct soudních okresů,⁶⁰ z nichž se naprostá většina nacházela v pohraničních oblastech. Jedinou výjimku tvořil soudní okres Louny, který spadal do území bývalého Protektorátu Čechy a Morava.⁶¹

S geograficko-správním vymezením pochopitelně souvisí také sociální a národnostní struktura obžalovaných. Naprostá většina obžalovaných u MLS v Mostě buď sama uvedla německou národnost, nebo tak byla identifikována (83 %).⁶² Tato skutečnost by neměla být nijak zarážející, vzhledem k tomu, že působnost soudu se rozkládala nad pohraničními oblastmi osídlenými převážně německým obyvatelstvem. Do dokumentů byl tento údaj uváděn soudními úředníky, proto nemůžeme přesně vědět, co konkrétně vedlo k písemnému zaznamenání té či oné národnosti. Nedokážeme již zpětně zjistit, zda byli obžalovaní tázáni, s jakou národností se

⁵⁵ RAPA VÁ, Ivana. *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945–1948*. Ústí nad Labem: Albis International, 2010. ISBN 978–80–86971–22–3. S. 46.

⁵⁶ Soudci z povolání byli jmenováni prezidentem republiky 12. září 1945.

⁵⁷ 18. října 1946.

⁵⁸ Jejich počet přesto nebyl považován za dostačující, proto byl jejich počet v září 1946 při pořizování nových seznamů soudců z lidu jejich počet ještě rozšířen.

⁵⁹ RAPA VÁ, Ivana. *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945–1948*. Ústí nad Labem: Albis International, 2010. ISBN 978–80–86971–22–3. S. 46, 47.

⁶⁰ Šlo o soudní okresy: Duchcov, Bílina, Most, Horní Litvínov, Hora Svaté Kateřiny, Chomutov, Jirkov, Hora Svatého Šebestiána, Žatec, Postoloprty, Louny, Kadaň, Doupov, Podbořany, Jesenice, Přísečnice a Vejprty. HRACHOVÁ, Ivana. *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945–1947*. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Liberec 2006.

⁶¹ RAPA VÁ, Ivana. *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945–1948*. Ústí nad Labem: Albis International, 2010. ISBN 978–80–86971–22–3. S. 47.

⁶² RAPA VÁ, Ivana. *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945–1948*. Ústí nad Labem: Albis International, 2010. ISBN 978–80–86971–22–3. S. 63.

ztotožňují, nebo bylo-li tak rozhodnuto na základě užívaného jazyka apod. Národnostní otázku lze považovat za poměrně problematickou, protože se zde vyskytovalo množství lidí, především těch, kteří pocházeli ze smíšených rodin, jež bylo možné považovat za etnicky indiferentní.

3.1.1 Hospodářský charakter regionu

Specifické přírodní podmínky mosteckého regionu a z nich vyplývající hospodářský charakter oblasti ve svém důsledku podmínily i činnost Mimořádného lidového soudu v Mostě. V oblasti Mostecké hnědouhelné pánve⁶³ fungovalo množství dolů, které poskytovaly řadu pracovních příležitostí pro místní obyvatelstvo. Podkrušnohorské hnědé uhlí a jeho těžba sehrála v německém válečném hospodářství obzvlášť důležitou roli. Téměř okamžitě po anexi pohraničního území vstoupila v platnost nařízení, jejichž cílem bylo maximální posílení domácí surovinové základny. Konkrétně se jednalo o plán využít hnědé uhlí v chemickém průmyslu. Výrobní program podniku, o jehož plánované výstavbě informovaly regionální *Brüxer Zeitung* již koncem listopadu 1938, měl spočívat v přeměně uhlí na dehet a olej.⁶⁴

Případy, kterými jsem se v práci zabývala, jsou nezřídka spojené s těžbou a důlní činností – především hnědého (např. důl Robert v Ervěnicích nebo důl Alexander v Hrdlovce), ale v menší míře také černého uhlí⁶⁵ (např. důl Jan v Žacléři).⁶⁶ Pro oblast typické důlní podnikání determinovalo také sociální strukturu obžalovaných. Tomu také nasvědčují údaje o zaměstnání obžalovaných. Velmi často se jednalo o lidi vykonávající dělnická povolání. Hojně byli zastoupeni horníci, dále blíže nespécifikovaní dělníci, dělníci vykonávající práci v dolech a také lesní dělníci.⁶⁷

⁶³ Celé území se nachází ve srážkovém stínu krušnohorského masivu a Doupovských hor. Průměrné roční srážky jsou zde velice nízké a zůstávají hluboko pod celostátním průměrem, proto oblast neposkytovala nijak příhodné podmínky pro zemědělskou činnost. TOBĚRNÁ, Věra. Osídlování mosteckých výsypek rostlinnými společenstvy. In: KOZEL, Dalibor, ed. *Mostecko-Litvínovsko. Příroda. Regionální studie č. 6*. Most: Dialog, 1969. S. 24.

⁶⁴ KURAL, Václav a Zdeněk RADVANSKÝ a kol. „*Sudety*“ pod hákovým křížem. Ústí nad Labem: Albis international, 2002. ISBN. 80-86067-66-1. S. 235.

⁶⁵ Oblast ale poskytuje daleko širší škálu nerostného bohatství – např. svrchnokřídové sedimenty, horniny vulkanogenního původu (např. čedič), metamorfované horniny (např. žula) a velmi rozsáhlé množství minerálů. Bližší souvislost jejich těžby s kauzami, kterými jsem se zabývala, jsem však nenalezla. Více viz: DYKAST, Jaroslav, ed. *Mostecko-Litvínovsko: příroda: regionální studie č. 3*. Most: Okresní archiv a Okresní muzeum v Mostě, 1965.

⁶⁶ Po znárodnění dolů, ke kterému došlo v roce 1946, došlo v roce 1950 ke sloučení dolů v oblasti Žacléřska a jejich souhrnnému přejmenování na Důl Jan Šverma.

⁶⁷ RAPAVÁ, Ivana. *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945–1948*. Ústí nad Labem: Albis International, 2010. ISBN 978-80-86971-22-3. S. 64.

Hospodářský charakter regionu v době okupace

V oblasti říšské župy Sudety nastal po vyčerpání rezerv místních pracovníků až do konce války absolutní nedostatek pracovních sil. Z pohraničí, které bylo osídleno převážně německým obyvatelstvem, musela nemalá část bojeschopných mužů odejít bojovat za německou říši. Bylo tedy třeba najít jiné pracovníky, kteří by zastali uvolněné pracovní pozice, aby nebyl ohrožen přísun důležitých surovin – především hnědého uhlí. Jako řešení se tak nabízelo získat chybějící pracovní síly buď z Německem okupovaných zemí, z řad válečných zajatců nebo totálně nasazených dělníků a vězňů koncentračních táborů. Pouze v oblasti mostecké hnědouhelné pánve bylo zaměstnáno 50 000 cizinců, válečných zajatců a zahraničních dělníků a 70 000 českých dělníků.⁶⁸

Pracovní tábory mívaly často i velké firmy – např. mostecká hnědouhelná společnost SUBAG nebo chemické závody Hydriawerke v Záluží u Mostu.⁶⁹ Ženy i muži byli nasazováni na práci v textilním, sklářském a keramickém, chemickém průmyslu bez ohledu na svou dřívější kvalifikaci. Muži často pracovali v kamenouhelných dolech, při těžbě kaolinu a křemičitých písků, v hutích a ocelárnách. Nezřídka byli využíváni i na práce v lese či na statcích.⁷⁰

Levná pracovní síla, kterou představovaly osoby nuceně nasazené do práce,⁷¹ byla sice na jednu stranu velmi vítaná, na druhou stranu však byla považována za určitou hrozbu. Hlavními zdroji pracovních sil, z nichž do sudetské župy proudily transporty nedobrovolných dělníků, bylo Polsko a okupované území Sovětského svazu. Postavení válečných zajatců, především sovětských, bylo zcela bezprávné. To firmám dávalo možnost jejich maximálního využití za vynaložení minimálních finančních nákladů. Tyto osoby proto byly drženy v izolaci od civilního obyvatelstva a ostatních totálně nasazených dělníků na pracovištích a byly

⁶⁸ KURAL, Václav a Zdeněk RADVANSKÝ a kol. „Sudety“ pod hákovým křížem. Ústí nad Labem: Albis international, 2002. ISBN 80-86067-66-1. S. 250.

⁶⁹ Dokladem skutečnosti, jak velký hospodářský význam oblast Mostecka (a především rafinerie STW AG v Záluží u Mostu) je fakt, že se tato oblast stala (vyhledávaným) cílem spojeneckých náletů. Více v publikaci: VESELÝ, Martin. *Hvězdy nad Krušnohořím: letecká válka nad severozápadními Čechami: 1944-1945*. Praha: Naše vojsko, 2005. ISBN 80-206-0793-5.

⁷⁰ KURAL, Václav a Zdeněk RADVANSKÝ a kol. „Sudety“ pod hákovým křížem. Ústí nad Labem: Albis international, 2002. ISBN 80-86067-66-1. S. 254.

⁷¹ O nucené práci českého obyvatelstva v době druhé světové války více viz KOKOŠKA, Stanislav a Zdeňka KOKOŠKOVÁ, eds. *Museli pracovat pro Říši: nucené pracovní nasazení českého obyvatelstva v letech 2. světové války*. Praha: Státní ústřední archiv v Praze, 2004. ISBN 80-86712-06-0. O nucené práci na území Protektorátu Čechy a Morava více také viz MOJŽIŠOVÁ, Veronika. *Vývoj nucené práce na území České republiky ve 20. století*. Ostrava: Key Publishing, 2014. ISBN 978-80-7418-224-2. S. 16–55.

ubytovávány ve střežených táborech. Nad takovými zařízeními vykonávali službu příslušníci policie a později i civilní občané, pokud byli příslušníky NSDAP.⁷²

Potom, co byla německá armáda poražena u Stalingradu, bylo v Berlíně rozhodnuto zaměstnávat vězně z koncentračních táborů v co největším množství ve zbrojní výrobě. Na území říšské župy Sudety neexistoval žádný samostatný koncentrační tábor, proto zde byly zakládány jejich pobočky (tzv. pobočné koncentrační tábory). Postupně v Sudetech fungovaly pobočky KT Flossenbürg, Osvětim a Gross-Rosen. Strážní jednotky v těchto zařízeních byly tvořeny příslušníky SS. Vedení a personál těchto zařízení celkově, stejně jako internovaní vězni, podléhali kmenovým táborům.⁷³

V říšské župě Sudety existovalo během druhé světové války 53 pobočných koncentračních táborů,⁷⁴ z nichž se na Mostecku nacházely dva. První z nich byl založený počátkem roku 1944 v Ervěnicích u Mostu,⁷⁵ kdy sem bylo dopraveno 1000 vězňů z koncentračního tábora Sachsenhausen. Již na začátku října však byli všichni vězni převezeni do Litoměřic⁷⁶ a Flossenbürgu. Druhé z těchto zařízení se nacházelo na zámku Jezeří v Krušných horách.⁷⁷ O něco vzdálenější pobočný tábor vznikl u Rtyně nad Bílinou na Teplickou⁷⁸ a dvě menší pracovní komanda z Flossenbürgu byla nasazena také v nedalekých

⁷² KURAL, Václav a Zdeněk RADVANSKÝ a kol. „Sudety“ pod hákovým křížem. Ústí nad Labem: Albis international, 2002. ISBN 80-86067-66-1. S. 260–262.

⁷³ Více viz ADAM, Alfons. *Otrocí Třetí říše: pobočné koncentrační tábory na území České republiky*. Praha: GPlusG, 2016. ISBN 978-80-7515-042-4. nebo KURAL, Václav a Zdeněk RADVANSKÝ a kol. „Sudety“ pod hákovým křížem. Ústí nad Labem: Albis international, 2002. ISBN 80-86067-66-1. S. 269–282.

⁷⁴ Alfons Adam se s počtem 53 míst na území České republiky uznaných jako koncentrační tábory odkazuje na seznam míst věznění Mezinárodní pátrací služby v Bad Arolsensu. (ADAM, Alfons. *Otrocí Třetí říše: pobočné koncentrační tábory na území České republiky*. Praha: GPlusG, 2016. ISBN 978-80-7515-042-4. S. 11.) O počtu koncentračních táborů na území České republiky ale dodnes nepanuje shoda – terminologie SS byla v této věci dosti nejednoznačná. Například Martin Veselý hovoří o 44 takových zařízeních. (VESELÝ, Martin. *Zklamání, strach a naděje: život v Ústeckém kraji v letech 1938–1946*. Ústí nad Labem: Jan Evangelista Purkyně University in Ústí nad Labem, 2020. ISBN 978-80-7561-266-3. S. 75.)

⁷⁵ Tento tábor s kapacitou až 1000 osob patřil k největším pobočným koncentračním táborům určeným pro muže na území dnešní České republiky. Více viz ADAM, Alfons. *Otrocí Třetí říše: pobočné koncentrační tábory na území České republiky*. Praha: GPlusG, 2016. ISBN 978-80-7515-042-4. S. 181–186.

⁷⁶ Pobočný KT byl západně od centra Litoměřic zřízen 24. března 1944, přípravy k tomu však byly započaty již na podzim 1943. Na zdejší podzemní vápencový lom padla Hitlerova volba pro plánovanou pásovou výrobu tankových motorů. Zařízení se v pramenech také často objevuje pod označením „Richard“. Počátkem června 1944 byl „Richard I“ stanoven jako místo přemístění pro Auto Union (automobilový koncern z Chemnitzu) a „Richard II“ pro firmu Osram (drátovna pro firmu vyrábějící osvětlovací techniku). S kapacitou 9000 mužů a 700 žen šlo o největší zařízení tohoto typu na našem území. Více viz: ADAM, Alfons. *Otrocí Třetí říše: pobočné koncentrační tábory na území České republiky*. Praha: GPlusG, 2016. ISBN 978-80-7515-042-4. S. 279–305.

⁷⁷ Na zámku v Jezeří fungoval pobočný KT pro cca 30 vězňů. Kromě toho byl na zámku zvláštní tábor RSHA pro 300 vyšších francouzských důstojníků, kteří zde byli jako váleční zajatci nasazeni na lesní práce. Více viz ADAM, Alfons. *Otrocí Třetí říše: pobočné koncentrační tábory na území České republiky*. Praha: GPlusG, 2016. ISBN 978-80-7515-042-4. S. 162–163.

⁷⁸ V blízkosti muniční továrny v obci Rtyně v severních Čechách se nacházel pobočný KT Flossenbürg. Zdejší zbrojní podnik, založený 1934, zahájil v roce 1941 výrobu bomb. Tehdy již byl ve vlastnictví vojska. Od roku

Lovosicích.⁷⁹ Vůbec největší koncentrační tábor na území dnešní České republiky vznikl v březnu 1944 v Litoměřicích.⁸⁰

Životní poměry v táborech byly kruté – strava bývala nezdědka naprosto nedostatečná, lékařská péče primitivní a výjimkou nebylo bití či dokonce i vraždy vězňů. Zajatecké tábory se svým režimem příliš nelišily od koncentračních táborů.⁸¹ Násilí a týrání v pracovních táborech se u MLS v Mostě stalo velice častým důvodem obžaloby. To byla také skutečnost, na kterou ve zprávách upozorňovali ministerstvo spravedlnosti jak přednosta, tak i veřejný žalobce mosteckého soudu.⁸²

1943 představovali valnou většinu zdejších zaměstnanců cizinci. V říjnu 1944 byl Rtyni nově zřízen další pobočný KT, kam byl tehdy dopraven první transport s téměř 600 maďarskými židovkami z KT Osvětim. ADAM, Alfons. *Otroci Třetí říše: pobočné koncentrační tábory na území České republiky*. Praha: GPlusG, 2016. ISBN 978-80-7515-042-4. S. 225–226.

⁷⁹ Pobočný KT v Lovosicích (podléhající KT Flossenbürg) byl zřízen v květnu 1944. Byl podřízen organizaci SS-Hauptamt C I, úřadu pro péči o vojsko, který zodpovídal za ideologické vzdělávání vojáků Wehrmachtu. V Lovosicích a okolí tento úřad spravoval nesmírné množství ukořistěných a zabavených rozhlasových přijímačů. Všichni zdejší vězni zde pracovali jako radiomechanici. ADAM, Alfons. *Otroci Třetí říše: pobočné koncentrační tábory na území České republiky*. Praha: GPlusG, 2016. ISBN 978-80-7515-042-4. S. 158–159.

⁸⁰ VESELÝ, Martin. *Zklamání, strach a naděje: život v Ústeckém kraji v letech 1938-1946*. Ústí nad Labem: Jan Evangelista Purkyně University in Ústí nad Labem, 2020. ISBN 978-80-7561-266-3. S. 75.

⁸¹ MOJŽIŠOVÁ, Veronika. *Vývoj nucené práce na území České republiky ve 20. století*. Ostrava: Key Publishing, 2014. ISBN 978-80-7418-224-2. S. 39–47.

⁸² HRACHOVÁ, Ivana. *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945–1947*. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Liberec 2006. S. 43.

4. Případy příslušníků SS

4.1 Charakteristika SS

Schutzstaffel der Nationalsozialistischen Deutschen Arbeiter-Partei (Ochranný oddíl Národně socialistické německé dělnické strany), zkráceně SS, byla ozbrojená organizace NSDAP vytvořená v roce 1925.⁸³ Tehdy⁸⁴ se uvnitř organizace SA⁸⁵ zformovala malá jednotka osobní stráže, jejímž prvotním účelem byla ochrana Adolfa Hitlera a vedoucích osob strany.⁸⁶

V roce 1934 došlo k rozdělení SS na základní odnože. První z nich byla Allgemeine-SS („obecné“ nebo „civilní“ SS), která byla základní organizací SS, jejíž členové zastávali „civilní“ zaměstnání. Mnozí z nich v SS působili na „částečný úvazek“ a s výjimkou části poddůstojníků sloužili dobrovolně a bezplatně. Před vypuknutím druhé světové války tvořili kolem devadesáti procent všech mužů SS právě příslušníci této složky.⁸⁷ Allgemeine-SS měla se starala především o situaci v Německu a v týlových oblastech. Její hlavní složkou byl represivní aparát (Reichssicherheitshauptamt, RSHA – Hlavní říšský bezpečnostní úřad), jehož součástí byla například i tajná státní policie (Gestapo) nebo bezpečnostní služba (SD).⁸⁸

Druhou ze složek byly kasernované útvary SS-Verfügungstruppe,⁸⁹ jejichž příslušníci pracovali na „plný úvazek“. Tyto oddíly vznikly z původních malých jednotek roztroušených po celém Německu, které se nakonec sloučily do dvou pluků – mnichovského „Deutschland“ a hamburského „Germania“.⁹⁰ V srpnu roku 1940 byl zaveden název Waffen-SS („zbraně SS“ nebo „ozbrojené SS“) pro všechny kasernované útvary SS.⁹¹

⁸³ Předchůdkyní SS byla tzv. Štábní stráž (Stabswache) založená v březnu 1923 za účelem osobní ochrany Adolfa Hitlera, která se brzy změnila v Úderný oddíl Adolf Hitler (Stosstrupp Adolf Hitler). (ZUMR, Jan. *Obyčejná elita: historie SS v Dolních Rakousích a na jižní Moravě*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2021. ISBN 978-80-88292-84-5. S. 19.)

⁸⁴ Jako oficiální datum založení SS byl stanoven 9. listopad 1925, tedy přesně dva roky po nezdařeném Hitlerově-Ludendorffově puči v Mnichově. ZUMR, Jan. *Obyčejná elita: historie SS v Dolních Rakousích a na jižní Moravě*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2021. ISBN 978-80-88292-84-5. S. 19.

⁸⁵ Uniformovaná organizace NSDAP.

⁸⁶ HÖHNE, Heinz. *SS: elita ve stínu smrti*. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-3972-4. S. 7.

⁸⁷ ZUMR, Jan. *Obyčejná elita: historie SS v Dolních Rakousích a na jižní Moravě*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2021. ISBN 978-80-88292-84-5. S. 13.

⁸⁸ GRÜNBERG, Karol. *SS – Hitlerova černá garda*. Praha: Svoboda, 1981. S. 144–148. VAJSKEBR, Jan. Vojáci, straníci či dobrodruzi? Velitelský sbor Waffen-SS v Protektorátu Čechy a Morava. In: ROKOSKÝ, Jaroslav a Martin VESELÝ, eds. *Za svojí ideou, za svým cílem (1939-1989)*. Ústí nad Labem – Brno: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem a nakladatelství Doplněk, 2018. s. 59–83. ISBN 978-80-7561-113-0. S. 59.

⁸⁹ Volně přeloženo „Vůdcův pohotovostní oddíl“.

⁹⁰ GILBERT, Adrian. *Waffen-SS: Hitlerova armáda v boji*. Brno: CPress, 2020. ISBN 978-80-264-3222-7. S. 27.

⁹¹ Do roku 1940 se kasernované jednotky SS dělily na SS-Verfügungstruppe, určené pro potlačování vnitřních nepokojů i polní službu, a SS-Totenkopfverbände, které zajišťovaly ostrahu koncentračních táborů. HÖHNE, Heinz. *SS: elita ve stínu smrti*. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-3972-4. S. 355.

Waffen-SS byly jednotky určené k běžným vojenským operacím. Byly koncipovány jako garda strany a vycvičeny k nelítostné válce ideologie a dobývání. Během druhé světové války vojáci této jednotky dosahovali mnoha úspěchů.⁹² I na svém vrcholu však představovaly pouhou jednu desetinu síly Wehrmachtu – ačkoli zajišťovaly čtvrtinu německých tankových sil.⁹³ Ještě v roce 1942 byly Waffen-SS informátory SD označeny za nejobávanější a nejkrutější jednotku. Během války se ale tito „Reichsführerovi legionáři“ proměnili v téměř normální vojáky, kteří se prakticky ani příliš nelišili od příslušníků Wehrmachtu. Norimberský tribunál však označil Waffen-SS, stejně jako celou organizaci SS, za zločineckou.⁹⁴

Třetím z militarizovaných těles byly stráže koncentračních táborů – nejprve SS-Wachverbände, později SS-Totenkopfverbände.⁹⁵ První tábor, který spravovali, ležel u Dachau, nedaleko od Mnichova, a byli zde věznění „vnitřní nepřátelé“⁹⁶ nacistického Německa.⁹⁷

Jakýmsi pilířem okupačního režimu se staly strážní prapory SS, které plnily strážní a represivní úkoly. Příslušníci SS na území Sudet velice často sloužili ve funkci strážních jednotek pobočných koncentračních táborů.⁹⁸

Waffen-SS nedisponovaly jen elitními divizemi, ale také řadou týlových služeben. Jejich personál mohl mít především koncem války dosti různorodou kvalitu. Důvodem bylo, že Waffen-SS se po celou dobu své existence potýkala se značným nedostatkem lidských zdrojů – zejména těch kvalifikovaných, tedy důstojníků a poddůstojníků. Kvalifikované síly musely

⁹² HÖHNE, Heinz. *SS: elita ve stínu smrti*. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-3972-4. S. 355.

⁹³ BISHOP, Chris. *Hitlerovy zahraniční divize: zahraniční dobrovolníci ve Waffen-SS v letech 1940-1945*. Plzeň: Ševčík, 2007. ISBN 978-80-7291-169-1. S. 8.

⁹⁴ HÖHNE, Heinz. *SS: elita ve stínu smrti*. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-3972-4. S. 355.

⁹⁵ Název SS-Totenkopfverbände oddíly přijaly v březnu 1936. GRÜNBERG, Karol. *SS –Hitlerova černá garda*. Praha: Svoboda, 1981. S. 362.

⁹⁶ Těmi byli míněni především komunisté, socialisté, odboráři, někteří příliš aktivní liberální demokraté a brzy také čím dál větší množství Židů.

⁹⁷ GILBERT, Adrian. *Waffen-SS: Hitlerova armáda v boji*. Brno: CPRESS, 2020. ISBN 978-80-264-3222-7. S. 27.

⁹⁸ VAJSKEBR, Jan. Vojáci, straníci či dobrodruzi? Velitelský sbor Waffen-SS v Protektorátu Čechy a Morava. In: ROKOSKÝ, Jaroslav a Martin VESELÝ, eds. *Za svojí ideou, za svým cílem (1939-1989)*. Ústí nad Labem – Brno: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem a nakladatelství Doplněk, 2018. s. 59–83. ISBN 978-80-7561-113-0. S. 58.

být v některých případech získávány za různých peripetií od Wehrmachtu. Nezanedbatelná část příslušníků Waffen-SS⁹⁹ se rekrutovala z bývalých Freikorps.¹⁰⁰

Kandidáty na členství v SS se často stávali členové Hitlerjugend po dosažení osmnácti let. Po nejbližším sjezdu strany se mohli stát čekateli a po osvědčení složili 9. listopadu přísahu Vůdci.¹⁰¹ Dále museli získat říšskou sportovní medaili, nastoupili do říšské pracovní služby a pak do vojenské služby. Museli také absolvovat ideologické školení, aby se stali SS-many s oprávněním nosit dýku.¹⁰²

Do Waffen-SS mohli být přijati i dobrovolníci jiných národností, a od podzimu 1943 se i pro SS prováděly nucené odvody, podobně jako pro jiné jednotky branné moci. Protože služba u SS byla ekonomicky velmi nákladná, byla zřízena zvláštní organizace podpůrných členů SS (Förderndes Mitglied der SS, FM), kteří nemuseli být členy strany – jejich povinnost představovalo pouze placení podpůrných příspěvků. Soudy měly tuto organizaci od skutečných SS rozlišovat a zohledňovat odlišné trestní sazby, ale nezřídka se tato otázka u soudů ukázala dosti problematickou.¹⁰³

4.2 Statistická analýza

4.2.1 Údaje o obžalovaných

V této kapitole se zabývám statistickou analýzou, které jsem podrobila údaje zjištěné z rozsudků nad příslušníky SS, jejichž případy se v letech 1945–1947 zabýval Mimořádný lidový soud v Mostě, přístupných v internetové badatelně SOA Litoměřice. Pro přehlednost uvádím procentuální údaje v textu zaokrouhlené na celá čísla, jejich přesnější hodnoty jsou ponechány v tabulkách, jimiž je text proložen.

Pro začátek mé práce bylo nutné nejprve projít rozsudky všech 1542 případů, kterými se MLS v Mostě v zabýval v tzv. prvním retribučním období, a mezi nimi vyhledávat ty

⁹⁹ V obcích byly vyvěšovány materiály lákající dobrovolníky z řad místních obyvatel ke vstupu k Waffen-SS, divizi SS-Totenkopf, Leibstandarte SS Adolf Hitler apod. VESELÝ, Martin. *Sudetská župa do kapsy: Holýšov v zajetí velkých dějin 1938-1945*. Ústí nad Labem: Filozofická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2018. ISBN 978-80-7561-091-1. S. 52.

¹⁰⁰ Jednalo se o organizaci, která byla založena na základě rozhodnutí Adolfa Hitlera 17. září 1938 a jejím úkolem bylo destabilizovat oblast československého pohraničí na podzim 1938. ZIMMERMANN, Volker. *Sudetští Němci v nacistickém státě: politika a nálada obyvatelstva v říšské župě Sudety (1938–1945)*. Praha: Argo, 2001. ISBN 80-7203-390-5. S. 84.

¹⁰¹ U příležitosti výročí Hitlerova mnichovského puče z roku 1923.

¹⁰² BORÁK, Měčislav. *Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948)*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1998. ISBN 80-86101-07-X. S. 189, 190.

¹⁰³ BORÁK, Měčislav. *Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948)*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1998. ISBN 80-86101-07-X. S. 190.

případy, jež se týkají obviněných podle § 2 tzv. velkého retribučního dekretu, tedy zločinů proti státu, konkrétně případy příslušníků SS. Na základě rozsudků, které jsem mohla studovat prostřednictvím e-badatelný přístupné na webových stránkách SOA v Litoměřicích, jsem sestavila tabulku zahrnující pouze případy příslušníků SS. Mezi těmito kauzami jsem následně vybrala třináct, k nimž jsem si pečlivě prostudovala kompletní spisy uložené v SOA v Litoměřicích, které jsem komparovala s poznatky získanými z Národního archivu a Archivu bezpečnostních složek. Z nich jsem zpracovala případové studie, kterým se budu hlouběji věnovat ve druhé části této kapitoly.

Ačkoli Mimořádný lidový soud v Mostě projednal v tzv. prvním retribučním období celkem 1542 případů, soudem stanulo celkem 1680 osob.¹⁰⁴ Toto číslo zcela neodpovídá počtu případů, protože v některých kauzách bylo souzeno více obžalovaných zároveň.¹⁰⁵

Z celkového množství kauz, jimž se MLS v Mostě v tzv. prvním retribučním období zabýval, se příslušníků SS týká 229 případů. Toto množství představuje celkem vysoký počet v porovnání s jinými mimořádnými lidovými soudy (např. MLS v Mladé Boleslavi se v tzv. prvním retribučním období zabýval osmi případy příslušníků SS,¹⁰⁶ MLS v Chrudimi 43,¹⁰⁷ MLS v Hradci Králové 66,¹⁰⁸ MLS v Ostravě 190,¹⁰⁹ MLS v Litoměřicích 184¹¹⁰ a MLS v Liberci 96¹¹¹). Procentuální zastoupení těchto obžalovaných v celkovém množství osob, jejichž případy se zabýval MLS v Mostě, je přibližně 14 %. Lze tedy konstatovat, že z členství v SS byl obžalován téměř každý sedmý žalovaný u MLS v Mostě.

Členství v SS spadá společně se členstvím v jiných nacistických organizacích do kategorie zločinů proti státu, které u MLS v Mostě představovaly celkově nejčastější důvod obžaloby. Nebylo ničím výjimečným, že osoby obžalované u MLS byly obviněny z členství či

¹⁰⁴ Jejich celkový počet byl ale vyšší, protože více než šedesát případů bylo předáno jiným soudům či příslušným ONV a minimálně třicet tři spisů zcela chybí.

¹⁰⁵ RAPAVÁ, Ivana. *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945–1948*. Ústí nad Labem: Albis International, 2010. ISBN 978-80-86971-22-3. S. 62.

¹⁰⁶ SÝKOROVÁ, Veronika. *Mimořádný lidový soud Mladá Boleslav 1945–1947*. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Liberec 2005. S. 26.

¹⁰⁷ MIKANOVÁ, Sandra. *Mimořádný lidový soud v Chrudimi v letech 1945–1947*. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Liberec, 2008. S. 34.

¹⁰⁸ JARKOVSKÁ, Lucie. *Odplata, či spravedlnost? Mimořádné lidové soudy 1945–1948 na Královéhradecku*. Praha: Prostor, 2008. ISBN 978-80-7260-206-3. S. 99.

¹⁰⁹ BORÁK, Měčislav. *Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948)*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1998. ISBN 80-86101-07-X. S. 150.

¹¹⁰ KOČOVÁ, Kateřina, RADVANOVSKÝ, Zdeněk a Jitka SUCHÁ. *Mimořádný lidový soud v Liberci a Litoměřicích v letech 1945–1948*. Ústí nad Labem: UJEP, 2001. ISBN 80-7044-326-X. S. 53.

¹¹¹ KOČOVÁ, Kateřina, RADVANOVSKÝ, Zdeněk a Jitka SUCHÁ. *Mimořádný lidový soud v Liberci a Litoměřicích v letech 1945–1948*. Ústí nad Labem: UJEP, 2001. ISBN 80-7044-326-X. S. 30.

funkcionářství v několika nacistických organizacích zároveň. Mezi žalobami z důvodu členství v nacistických organizacích bylo členství v SS u MLS v Mostě čtvrtým nejčastějším¹¹² obviněním.¹¹³

Počet obžalovaných

Valná většina případů příslušníku SS souzených MLS v Mostě se týkala především mužů (228 případů) – ženy byly mezi těmito kauzami zastoupeny pouze jediným případem. Vzhledem k charakteru organizace SS převaha mužů nad ženami v případech osob obviněných z členství SS nepředstavuje příliš překvapivý poznatek.

Datum vzetí do vazby

Na základě rozsudků vydaných z činnosti MLS v Mostě bylo možné analyzovat také datum vzetí do vazby. Z 65 osob, u nichž byl tento údaj dohledatelný, nastoupilo v roce 1945 do vazby 56 obžalovaných (přibližně 86 % z dohledatelného množství případů), tedy naprostá většina z nich. V pouhých devíti případech k tomu došlo až v roce 1946 (téměř 14 %). Žádný člen SS nenastoupil do vazby v roce 1947.

Tabulka 1: Datum vzetí do vazby souzených příslušníků SS u MLS v Mostě

Rok	Počet případů	Procentuální zastoupení
1945	53	86,2 %
1946	10	13,8 %
1947	0	0 %

Věková struktura

Jedním z údajů, na které jsem se u obžalovaných příslušníků SS u MLS v Mostě zaměřila, byl také věk. Průměrný věk osob obžalovaných z členství SS v době zavedení retribučního dekretu (9. července 1945) byl 36 let a dva týdny. Průměrný věk osob obviněných

¹¹² Čtvrtým nejčastějším obviněním mezi obžalovanými ze zločinů proti státu bylo členství v SS také u MLS v Ostravě. BORÁK, Měčislav. *Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948)*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1998. ISBN 80-86101-07-X. S. 150. U MLS v Chrudimi se jednalo dokonce o třetí nejčastější obvinění mezi zločiny proti státu. MIKANOVA, Sandra. *Mimořádný lidový soud v Chrudimi v letech 1945–1947*. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Liberec, 2008. S. 34.

¹¹³ Svá zjištěná data porovnávám s údaji obsaženými v publikaci: RAPAVÁ, Ivana. *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945–1948*. Ústí nad Labem: Albis International, 2010. ISBN 978-80-86971-22-3. S. 71, 72.

z členství v SS byl tedy celkem výrazně nižší než průměrný věk všech mužů souzených u MLS v Mostě, který dosahoval výše 44 let¹¹⁴

Nejstarší osobou obviněnou za členství v SS byl penzista Josef Dvořák¹¹⁵ narozený 27. listopadu 1873. Jeho případ byl projednáván 29. dubna 1947 – tehdy již jeho věk dosahoval 73 let – ale v době zavedení retribučního dekretu mu bylo 71 let. Byl obviněn z toho, že se stal přispívajícím členem SS. K organizaci SS ho údajně přihlásil jeho syn. Soud Dvořáka nakonec zprostil viny.¹¹⁶

Vůbec nejmladším obviněným příslušníkem SS k datu zavedení retribučního dekretu byl František Ulm narozený 9. dubna 1928, tehdy pouze sedmnáctiletý.¹¹⁷ Tento mladík měl být původně členem Hitlerjugend a jako takový se údajně dobrovolně přihlásil k SS. Žaloba, která na něj byla podána, nebyla projednána, protože se mu podařilo uprchnout.¹¹⁸

Nejmladším skutečně odsouzeným příslušníkem SS u MLS v Mostě byl Ervín Schelberger narozený v květnu 1927.¹¹⁹ V době zavedení retribučního dekretu mu bylo pouhých osmnáct let a vyššího věku nedosáhl ani v době rozsudku, který nad ním byl vynesena 11. ledna 1946. Členem Waffen-SS byl od roku 1944 do května 1945. Byl odsouzen k trestu odnětí svobody ve výši pěti let. Ze svého trestu si ale odpykal pouze relativně malou část, protože v listopadu 1946 se mu podařilo uprchnout a již nebyl dopaden.¹²⁰

Délka vazby

Průměrná doba, kterou obvinění z členství v SS strávili ve vazbě MLS v Mostě byla přibližně 10 měsíců a 16 dní.

¹¹⁴ RAPA VÁ, Ivana. *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945–1948*. Ústí nad Labem: Albis International, 2010. ISBN 978–80–86971–22–3. S. 62.

¹¹⁵ SOA Litoměřice, fond MLS Most 1945–1948, karton č. 68, Ls 272/47.

¹¹⁶ SOA Litoměřice, fond MLS Most 1945–1948, karton č. 68, Ls 272/47.

¹¹⁷ Byl dokonce ještě mladší než nejmladší obžalovaný u MLS v Chrudimi, Ervín Guntler, také obviněný z členství v SS. MIKANOVÁ, Sandra. *Mimořádný lidový soud v Chrudimi v letech 1945–1947*. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Liberec, 2008. S. 28.

¹¹⁸ SOA Litoměřice, fond MLS Most 1945–1948, karton č. 37, Ls 849/46.

¹¹⁹ Nejmladším příslušníkem SS odsouzeným Mimořádným lidovým soudem v Chebu byl podle Václava Jiříka dělník Rudolf Heidler, který byl členem Hitlerjugend a v roce 1944 dobrovolně nastoupil ke zbraním SS (Waffen-SS). K jeho zatčení došlo 7. listopadu 1945. V době vynesení rozsudku 18. října 1946 mu ještě nebylo ani dvacet let. Heidler se narodil 24. prosince 1926, takže byl starší než František Ulm i Rudolf Schelberger. JIŘÍK, Václav. *Nedaleko od Norimberku: z dějin Mimořádného lidového soudu v Chebu v letech 1946 až 1948*. Cheb: Svět křídel, 2000. ISBN 80-85280-68-X. S. 301, 642. U MLS V Ostravě byl nejmladším obžalovaným v době zavedení retribučního dekretu osmnáctiletý Walter Czakan, funkcionář Hitlerjugend. BORÁK, Měčislav. *Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945–1948)*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1998. ISBN 80-86101-07-X. S. 131.

¹²⁰ SOA Litoměřice, fond MLS Most 1945–1948, karton č. 3, Ls 44/45.

Vůbec nejkratší dobu strávil ve vazbě Arnošt Frosch. Do vazby nastoupil 11. července 1946 a hlavní přelíčení jeho případu proběhlo 14. října téhož roku, takže ve vazbě strávil přibližně 3 měsíce (95 dní). Šlo o mladého muže,¹²¹ civilním povoláním zámečníka. Za svou službu u vojenských SS, kde dosáhl hodnosti desátníka (Rottenführera), si měl odpykat trest v dekretem stanovené základní výši trestní sazby – pět let těžkého žaláře.¹²²

Naopak vůbec nejděší dobu ve vazbě mezi příslušníky SS souzenými u MLS v Mostě strávil Hildebrand Melzer. Ve vazbě byl již od 1. července 1945, ale na hlavní přelíčení si musel počkat až do 31. března 1947. Ve vazbě tak strávil rok a devět měsíců. Jeho případem se budu podrobně věnovat níže (viz 0).¹²³

Hlavní přelíčení

Datum hlavního přelíčení se mi na základě spisů podařilo zjistit celkem ve 133 případech. Vzhledem ke skutečnosti, že MLS v Mostě zahájil svou činnost až 18. prosince 1945,¹²⁴ konalo se hlavní přelíčení ještě v témže roce pouze v šesti případech, které tvoří méně než 3 % všech případů. Oproti tomu v roce 1946 se hlavní přelíčení konalo v naprosté většině mnou zkoumaných případů, konkrétně v 98 z nich (téměř 43 %). V roce 1947 proběhlo hlavní přelíčení v kauzách dvaceti devíti obžalovaných, které tak představují necelých 13 % z celkového množství případů. V 96 případech (téměř 42 % všech případů) nebyl tento údaj zjistitelný.

Tabulka 2: Datum hlavního přelíčení souzených příslušníků SS

Rok	Počet případů	Procentuální zastoupení
1945	6	2,6 %
1946	98	42,8 %
1947	29	12,7 %
Neuvedeno	96	41,9 %

Charakter rozsudků

Před senáty MLS v Mostě mělo v tzv. prvním retribučním období stanout 1680 osob. Mezi případy příslušníků SS padl odsuzující rozsudek celkem v 71 případech (31 %

¹²¹ Narozen 6. 8. 1922.

¹²² SOA Litoměřice, fond MLS Most 1945–1948, karton č. 26, Ls 575/46.

¹²³ SOA Litoměřice, fond MLS Most 1945–1948, karton č. 44, Ls 1034/46.

¹²⁴ RAPA VÁ, Ivana. *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945–1948*. Ústí nad Labem: Albis International, 2010. ISBN 978–80–86971–22–3. S. 50.

z celkového množství obžalovaných příslušníků SS), z čehož lze vyvodit, že v této kategorii padlo méně odsuzujících rozsudků v porovnání s celkovou činností MLS v Mostě, kde došlo k odsouzení obžalovaných v téměř 43 % případů (v 721 případech z celkových 1680). Zproštění viny se týkalo 62 obžalovaných (přibližně 27 % případů příslušníků SS). Takový výsledek představuje hodnotu o něco nižší v porovnání s celkovou činností MLS v Mostě, kde bylo zproštěno viny více než 29 % obžalovaných. Neprojednáno bylo celkem 96 případů, které tak představují téměř 42 % kauz ve zkoumané kategorii. Nejčastějšími důvody, proč soud případ neprojednal, byl odsun,¹²⁵ (týkal se 38 příslušníků SS u MLS v Mostě), či útěk obžalovaného (26 případů SS u MLS v Mostě), méně častou příčinu potom představovala skutečnost, že obžalovaný nebyl nalezen nebo již nežil (dva případy SS u MLS v Mostě).¹²⁶

Tabulka 3: Činnost MLS v Mostě v případech příslušníků SS v období 1945–1947

Výnos soudu	Počet případů	Procentuální zastoupení
Odsouzeno	71	31,0 %
Zproštěno viny	62	27,1 %
Neprojednáno	96	41,9 %

Tabulka 4: Neprojednané případy příslušníků SS v období 1945–1947

Důvod neprojednání	Počet případů	Procentuální zastoupení
Odsun	38	39,6 %
Útěk	26	27,1 %
Smrt	2	2,1 %
Jiné	30	31,3 %
Celkem	96	100,0 %

¹²⁵ Naprostá většina neprojednaných případů SS u MLS v Mostě spadá do roku 1946. Zásadním okamžikem je v této věci již zmíněné vydání tajných směrnic ministerstva vnitra z 6. března 1946, podle kterých byly mj. osoby obviněné ze členství v SS upřednostňovány k zařazení do odsunu. PORTMANN, Kateřina. *Retribuce v českých zemích a německá otázka*. Rukopis, 2022. Více o odsunu Němců viz např.: STANĚK, Tomáš. *Předpoklady, průběh a důsledky vysídlení Němců z Československa: 1918–1948*. Ostrava: Amosium servis, 1992. ISBN 80-85498-04-9. I divokém odsunu viz také ARBUG, Adrian von a Tomáš STANĚK, eds. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945–1951. Díl II, sv. 1. Duben–srpen/září 1945: „Divoký odsun“ a počátky osídlování*. Středokluky: Zdeněk Susa, 2011. ISBN 978-80-86057-71-2.

¹²⁶ RAPA VÁ, Ivana. *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945–1948*. Ústí nad Labem: Albis International, 2010. ISBN 978-80-86971-22-3. S. 66, 67.

Výše trestů v letech 1945–1947 v případech příslušníků SS souzených MLS v Mostě

Pokud byl dotčený skutečně odsouzen, bylo členství v nacistických SS bylo trestáno nejpřísněji ze všech nacistických organizací, což vcelku odpovídalo nechvalné pověsti této organizace.¹²⁷ V tzv. prvním retribučním období bylo projednáno 133 z celkových 229 případů týkajících se příslušníků SS, tedy přibližně 58 % z nich. Z počtu projednaných případů se zproštění viny týkalo necelých 47 % obžalovaných, a naopak odsouzeno bylo více než 53 % z nich. V rámci celého tzv. prvního retribučního období tedy počet odsuzujících verdiktů převažoval nad těmi zprošťujícími.

Množství zprošťujících rozsudků v průběhu retribučního výrazně období stoupalo na úkor odsuzujících rozsudků. Důvodem bylo jednak to, že v průběhu retribuční poválečný radikalismus postupně opadal, ale naprosto zásadní roli v této věci sehrálo jedno nové opatření. Byly jím již zmíněné tajné směrnice ministerstva vnitra, na jejichž základě začalo být upřednostňováno vysídlení některých proviněných Němců před jejich potrestáním. Vzhledem k tomu, že se směrnice týkaly osob stíhaných za členství a funkcionářství v určitých nacistických organizacích, mezi které patřilo i členství v SS, představují případy příslušníků SS souzených u MLS v Mostě ukázkový příklad, kde se toto nově zavedené zákonné opatření projevilo.¹²⁸

V průběhu tzv. prvního retribučního období se poměr odsuzujících a zprošťujících rozsudků výrazně měnil. Zatímco v roce 1945 padl odsuzující rozsudek v necelých 67 % projednaných případů, následující rok to bylo v pouze přibližně 61 % případů. Ještě razantnější pokles odsuzujících rozsudků zaznamenáváme v roce 1947, kdy bylo mezi případy příslušníků SS odsouzeno jen přibližně 24 % případů. Počet odsuzujících verdiktů převyšoval zprošťující rozhodnutí pouze v prvních dvou letech retribuční.

Z uvedených údajů vyplývá, že mezi případy příslušníků SS padaly zprošťující rozsudky v porovnání s celkovou činností MLS v Mostě častěji. Mostecký soud osvobodil v prvním roce retribuční pouhých 10 % obžalovaných, v roce 1946 se zproštění týkalo již 27 %

¹²⁷ BORÁK, Měčislav. *Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948)*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1998. ISBN 80-86101-07-X. S. 189.

¹²⁸ Šlo o příslušníky organizací jako byly SA, NSKK, SS apod. PORTMANN, Kateřina. *Retribuce v českých zemích a německá otázka*. Rukopis, 2022. S. 14.

případů. V posledním roce retribuice poměr osvobozujících rozsudků u MLS v Mostě navýšil na 45 %.¹²⁹

Tabulka 5: Poměr zprošťujících a odsuzujících rozsudků mezi případy příslušníků SS u MLS v Mostě v letech 1945–1947

Rok	Počet zproštění	Procentuální zastoupení v počtu projednaných případů v daném roce	Počet odsuzujících rozsudků	Procentuální zastoupení v počtu projednaných případů v daném roce	Počet projednaných případů v daném roce
1945	2	33,3 %	4	66,7 %	6
1946	38	38,8 %	60	61,2 %	98
1947	22	75,9 %	7	24,1 %	29
Celkem	62		71		133

Nejčastějším rozsudkem mezi případy příslušníků SS souzených MLS v Mostě byl trest žaláře, který postihl 70 osob (necelých 53 % projednaných kauz). Mezi těmito odsouzenými byl jedním případem zastoupen i rozsudek doživotního žaláře.

Mezi kauzami příslušníků SS u MLS v Mostě byl trest odnětí svobody vynesena častěji než mezi případy všech mužů žalovaných mosteckým mimořádným lidovým soudem, kde tento verdikt padl ve více než 44 % případů. Z celkových třinácti rozsudků smrti u MLS v Mostě se příslušníků SS týkal pouze jeden jediný – představuje tak necelých 8 % z rozsudků smrti vynesenech tímto soudem.¹³⁰

Tabulka 6: Charakter rozsudků v případech příslušníků SS u MLS v Mostě v letech 1945–1947

Výnos soudu	Počet osob	Procentuální zastoupení
Trest odnětí svobody včetně doživotního trestu	70	52,6 %
Trest smrti	1	0,8 %
Zproštění viny	62	46,6 %

¹²⁹ Údaje převzaty z: HRACHOVÁ, Ivana. *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945–1947*. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Liberec, 2006. S. 32.

¹³⁰ RAPA VÁ, Ivana. *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945–1948*. Ústí nad Labem: Albis International, 2010. ISBN 978–80–86971–22–3. S. 66, 67.

Trest odnětí svobody mezi případy příslušníků SS souzených u MLS v Mostě

Mimořádný lidový soud v Mostě odsoudil k trestu odnětí svobody v tzv. prvním retribučním období celkem 710 osob. Nad největší částí z nich byl tento rozsudek vynesen v roce 1946, naopak nejméně v roce 1945. Vzhledem k tomu, že MLS v Mostě začal zasedat až koncem roku 1945, a proto ani nestihl projednat mnoho případů, není tento fakt nijak zarážející.¹³¹

Rozsudky odnětí svobody se mezi případy příslušníků SS u MLS v Mostě pohybovaly od délky jednoho roku až po doživotní trest. Tzv. velký retribuční dekret¹³² stanovoval jako nejnižší možný trest sazbu pěti let žaláře. Většina soudců mimořádných lidových soudů hodnotila tuto sazbu jako příliš přísnou. Profesionální soudci si nezdávka stěžovali na přílišnou rigiditu retribučního zákona, především právě v otázce obzvláště vysoké hranice minimálních trestů, která bránila přizpůsobit potrestání konkrétnímu případu. Tato skutečnost vedla k velice častému používání § 16 tzv. velkého retribučního dekretu, jehož užití bylo v mnohých případech nezákonné.¹³³ Podle Benjaminu Frommera v některých případech našli soudci z lidu cestu, jak limity tzv. velkého retribučního dekretu obejít: jednoduše hlasovali pro trestní sazbu nižší než pětiletou, ačkoli právní předpis takovou možnost nepřipouštěl.¹³⁴ Stávalo se tedy, že byly vynášeny i rozsudky nižší, přestože nebyly splněny zákonné podmínky pro takové zmírnění. Mezi kauzami příslušníků SS souzených u MLS v Mostě se jednalo o čtyři odsouzené (necelých 6 % z počtu odsouzených k trestu žalářem).¹³⁵ Ve dvou případech šlo o rozsudek ve výši jednoho roku, po jednom případě byly zastoupeny tresty ve výši 18 měsíců a tři let.

¹³¹ HRACHOVÁ, Ivana. *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945–1947*. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Liberec, 2006. S. 39.

¹³² Konkrétně § 2 Hlavy I Dekretu č. 16/1945 Sb. o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech, který byl vydán 19. června 1945.

¹³³ § 16 dekretu prezidenta republiky č. 16 z 19. června 1945 (tzv. velkého retribučního dekretu) umožnil vynést trest v určitých případech i pod určenou trestní sazbu, v některých případech mohlo dojít dokonce i k upuštění od potrestání. Jednalo se o případy, kdy bylo možné prokázat, že „obžalovaný jednal s úmyslem prospěti českému nebo slovenskému národu nebo Československé republice či jejím spojencům nebo jinému obecnému zájmu, nebo že se pozdější činností zasloužil o osvobození republiky z nepřátelské moci, nebo o nápravu, nebo o zmenšení zla nepřitelem způsobeného a že po svém obrácení na cestě povinnosti už vytrval“. Dekret č. 16/1945 Sb. o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech. In: *Sbírka zákonů a mezinárodních smluv, Zákony pro lidi* [online]. 1945, částka 9, [vid. 3. 7. 2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1945-16>.

¹³⁴ FROMMER, Benjamin. *Národní očista: retribuce v poválečném Československu*. Praha: Academia, 2010. ISBN 978-80-200-1838-0. S. 191. KOČOVÁ, Kateřina. Příspěvek ke zhodnocení činnosti mimořádných lidových soudů v prvním retribučním období (1945–1947). In: *Pax bello potior: sborník věnovaný doc. PhDr. Rudolfu Andělovi, CSc.* Liberec: Technická univerzita, 2004, s. 299-322. ISBN 80-7083-816-7. S. 304.

¹³⁵ Jde tedy o 2,99 % z počtu odsouzených a 1,75 % z celkového počtu kauz příslušníků SS u MLS v Mostě.

Trest ve výši pěti let odnětí svobody byl vůbec nejčastěji vynesným rozsudkem MLS v Mostě,¹³⁶ nejinak tomu bylo i mezi případy příslušníků SS. Zde se trest pěti let odnětí svobody objevil hned ve dvaceti čtyřech případech. Jeho zastoupení mezi všemi tresty odnětí svobody vynesnými nad příslušníky SS dosáhlo výše přibližně 35 %. K dalším velmi častým trestům patřilo odnětí svobody na 10 let, které se týkalo osmi obžalovaných (necelých 12 %), a dále také trest odnětí svobody ve výši patnácti let zastoupený sedmi případy (více než 10 % případů). Jinými častými tresty bylo odnětí svobody na osm a na dvacet let, shodně zastoupené počtem šesti rozsudků (každý představoval necelých 9 %). Nad pětiprocentní hranici se svým zastoupením mezi rozsudky dostaly již pouze tresty ve výši sedm a dvanáct let odnětí svobody, z nichž se každý týkal čtyř bývalých příslušníků SS (každý z těchto trestů představoval necelých 6 % případů).

Nad všemi 69 osobami¹³⁷ obviněnými z příslušnictví v SS a odsouzenými k trestu žalářem soud vyměřil tresty v celkové výši 635 a půl roku odnětí svobody. Průměrný trest odnětí svobody za celé retribuční období u příslušníků SS, kteří byli k tomuto trestu skutečně odsouzeni, dosahoval hodnoty devět let a dva a půl měsíce.¹³⁸ Průměrná délka trestu tedy byla v těchto případech o něco vyšší než průměrná délka trestu odnětí svobody u všech odsouzených MLS v Mostě, kde měla hodnotu necelých devět let.¹³⁹

Tabulka 7: Tresty odnětí svobody mezi případy příslušníků SS souzených u MLS v Mostě v tzv. prvním retribučním období celkově

Výše trestu	Počet případů	Procentuální zastoupení
1 rok	3	2,9 %
1,5 roku	1	1,4 %
3 roky	1	1,4 %
5 let	24	34,8 %
7 let	4	5,8 %
8 let	6	8,7 %
10 let	8	11,6 %
12 let	4	5,8 %
13 let	1	1,4 %
14 let	1	1,4 %
15 let	7	10,1 %

¹³⁶ RAPAVÁ, Ivana. *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945–1948*. Ústí nad Labem: Albis International, 2010. ISBN 978–80–86971–22–3. S. 68.

¹³⁷ Trest doživotního žaláře v tomto případě nebyl z pochopitelných důvodů započítán.

¹³⁸ Do průměru opět nebyl zahrnut trest doživotního žaláře.

¹³⁹ RAPAVÁ, Ivana. *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945–1948*. Ústí nad Labem: Albis International, 2010. ISBN 978–80–86971–22–3. S. 68.

16 let	1	1,4 %
18 let	2	2,9 %
20 let	6	8,7 %
Doživotí	1	1,4 %

Výše trestů mezi v případech příslušníků SS souzených MLS v Mostě v letech 1945–1947

V prvním roce retribučního období vynesl MLS v Mostě rozsudek nad čtyřmi obžalovanými obviněnými z členství v SS. Celková výše trestů v případech příslušníků SS v roce 1945 činila 48 let. Průměrná délka trestu byla u odsouzených příslušníků SS v tomto období dvanáct let, byla tak vyšší než celková průměrná výše trestu u MLS v Mostě ve stejném období, která dosahovala výše jedenáct let a pět měsíců. Nebyl vynesena ani jeden rozsudek pod nejnižší zákonem stanovenou hranicí pěti let. Většina trestů byla naopak velmi přísná – kromě jednoho rozsudku padly všechny tresty ve výši od deseti do osmnácti let odnětí svobody. To opět nasvědčuje skutečnosti, že zpočátku padaly vzhledem k provinění odsouzeného velmi vysoké tresty.

V roce 1946 bylo k trestu odnětí svobody odsouzeno celkem 59 příslušníků SS.¹⁴⁰ Celkový úhrn trestů činil 538 a půl roku, průměrná výše trestu odnětí svobody dosahovala výše devět let a jeden a půl měsíce, tedy o téměř tři roky méně v předešlém roce. Nejčastějším trestem bylo odnětí svobody ve výši základní sazby stanovené dekretem, tedy pět let, které bylo zastoupeno hned 23 případy. V roce 1946 bylo vyneseno také nejvíce trestů pod spodní hranicí pěti let – konkrétně šlo o tři takové případy (5 % mezi případy s odsuzujícím rozsudkem v roce 1946). K dalším častým rozsudkům patřil trest ve výši deseti a také patnácti a dvaceti let odnětí svobody. V témže roce byl vynesena také v celém retribučním období jediný rozsudek smrti týkající se příslušníka SS.¹⁴¹

V roce 1947 bylo mezi příslušníky SS u MLS v Mostě odsouzeno k trestu odnětí svobody celkem sedm osob, z nichž jedna byla odsouzena k doživotnímu trestu.¹⁴² Celková výše trestů vynesena nad příslušníky SS činila 54 let, průměrná výše trestu byla mezi těmito případy u MLS v Mostě devět let. Byla tak nejnižší za celé tzv. první retribuční období. Nejčastější rozsudek v roce 1947 byl zastoupen pouhými dvěma případy – šlo o trest osmi let

¹⁴⁰ Celkem bylo v roce 1946 odsouzeno 60 příslušníků SS, ale nad jedním z nich byl vynesena rozsudek smrti.

¹⁴¹ Šlo o případ Josefa Rödera, kterému se více budu věnovat níže (viz 0).

¹⁴² Jedná se o kauzu Hildebranda Melzera, kterou se budu podrobněji zabývat níže (viz 0)

žaláře. V jednom případě se soud vyslovil pro trest nepřekračující hranici pěti let (ten představoval přibližně 14 % případů příslušníků SS odsouzených v roce 1947).

Tabulka 8: Výše trestů v případech příslušníků SS souzených MLS v Mostě v letech 1945–1947

Trest	1945	1946	1947
1 rok	0	1	1
18 měsíců	0	1	0
3 roky	0	1	0
5 let	1	23	0
6 let	0	1	0
7 let	0	3	1
8 let	0	4	2
10 let	1	6	1
12 let	0	4	0
13 let	0	1	0
14 let	0	1	0
15 let	1	6	0
16 let	0	1	0
18 let	1	1	0
20 let	0	5	1
Doživotí	0	0	1
Trest smrti	0	1	0
Celkem	4	60	7

Z porovnání průměrných délek trestu v jednotlivých letech je patrné, že se délka trestu v průběhu tzv. prvního retribučního období snižovala. V roce 1946 klesla průměrná délka trestu odnětí svobody oproti předchozímu roku o necelé tři roky. Při hodnocení tohoto výkyvu ale musíme brát zřetel také na nízký počet případů příslušníků SS, který MLS v Mostě v prvním roce retribučnímu období řešil. Na zmírňování rozhodnutí soudu poukazuje také zvyšující se procento trestů pod hranici pěti let a v neposlední řadě též rostoucí množství zprošťujících rozsudků.¹⁴³ Jak již bylo naznačeno, v rozhodnutích Mimořádného lidového soudu v Mostě nad kauzami příslušníků SS je patrný určitý vývoj – a to ve prospěch obžalovaných. Zatímco na počátku retribučního období mohl za určitý přečin padnout dosti vysoký trest, později mohl obžalovaný za tentýž čin vyváznout s velmi nízkým trestem, či dokonce mohl být i zproštěn obžaloby.¹⁴⁴

¹⁴³ Počty zproštění vynesenej nad příslušníky SS u MLS v Mostě v jednotlivých letech můžeme vidět v tabulce č. 5.

¹⁴⁴ Jako příklad obžalovaného, jehož případ se projednával hned na počátku retribučního období, a který byl odsouzen k vysokému trestu bych mohla uvést kauzu Ervína Schneidera, již se budu podrobněji věnovat níže (viz 0)

Svou roli na tomto vývoji mohlo sehrát několik faktorů. Mohlo to být jednak postupné opadnutí vyhrocených emocí a vášní, které byly bezprostředně po skončení války ve společnosti všudypřítomné. S postupem času také bledly vzpomínky na válečná utrpení a pozornost lidí se začala obracet jiným směrem. Později si také soudci začali být více vědomí případů poválečného násilí. Vliv měl i vývoj názorů na závažnost a trestnost některých činů v závislosti na rozhodnutích Mezinárodního vojenského tribunálu v Norimberku.¹⁴⁵ Zásadním způsobem do této věci zasáhly již zmíněné tajné směrnice ministerstva vnitra, které upřednostnily odsun Němců obviněných z členství v některých nacistických organizacích před jejich potrestáním.¹⁴⁶

Sociální struktura obžalovaných v případech příslušníků SS souzených MLS v Mostě

Mezi údaji, které jsou zaznamenány v trestních spisech je zahrnuta také rubrika povolání, díky níž je možné alespoň částečně sledovat sociální strukturu obžalovaných. Z celkových 229 případů příslušníků SS souzených MLS v Mostě byl tento údaj dohledatelný v celkem 215 případech. Tyto údaje nemohou být zcela přesné, protože řada obžalovaných během okupace své zaměstnání změnila.

Nejpočetněji zastoupeným povoláním mezi případy příslušníků SS souzených MLS v Mostě bylo zaměstnání zemědělce, ke kterému se hlásilo 34 osob obviněných z členství v SS. Na druhém místě v četnosti případů se nachází povolání úředníka. Je však třeba podotknout, že mezi osobami, které spadají do této kategorie, mohly panovat značné rozdíly, jak v dosaženém vzdělání a kvalifikaci, tak i z hlediska významu, postavení a finančního zabezpečení. Vzhledem k hospodářskému charakteru oblasti je trochu překvapivé, že povolání dělníka a horníka jsou mezi obviněnými příslušníky SS u MLS v Mostě méně frekventovaná než již dvě prvně zmíněné profese. Celkově představovali horníci a dělníci vůbec nejčastější povolání mezi všemi případy MLS v Mostě.¹⁴⁷

¹⁴⁵ FROMMER, Benjamin. *Národní očista: retribuce v poválečném Československu*. Praha: Academia, 2010. ISBN 978-80-200-1838-0. S. 184–186.

¹⁴⁶ KOČOVÁ, Kateřina. Příspěvek ke zhodnocení činnosti mimořádných lidových soudů v prvním retribučním období (1945–1947). In: *Pax bello potior: sborník věnovaný doc. PhDr. Rudolfu Andělovi, CSc.* Liberec: Technická univerzita, 2004, s. 299-322. ISBN 80-7083-816-7. S. 308.

¹⁴⁷ Celkově bylo u MLS v Mostě celkově nejčastějším zaměstnáním povolání horníka. Až s poměrně značným rozdílem se na druhém místě v počtu zastoupení umístilo zaměstnání dělníka. RAPAVÁ, Ivana. *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945–1948*. Ústí nad Labem: Albis International, 2010. ISBN 978-80-86971-22-3. S. 64, 65.

Poměrně početně (devět případů) byli mezi obviněnými příslušníky SS zastoupeni také dozorcí (např. telegrafní nebo důlní). K častým povoláním patřili také obchodníci a zedníci, ale také zaměstnání, vyžadující vyšší vzdělání, jako jsou inženýři (všechna tato povolání byla zastoupená po šesti případech). Jako zajímavý poznatek jsem vyhodnotila množství lékařů, kteří se v počtu šesti případů řadí mezi obžalovanými z členství v organizaci SS u MLS v Mostě k relativně častým.¹⁴⁸

Mezi obviněnými z členství SS se objevovali také velmi mladí lidé, takže není překvapivé, že se zde v počtu pěti případů objevily také osoby, udávající jako své zaměstnání status studenta či učeň. Mezi obžalovanými se celkem často objevovali také truhláři, krejčí, zahradníci či řezníci a jejich pomocníci. Ojediněným případem nebylo ani zaměstnání zubního technika. Méně frekventovanými mezi případy příslušníků SS byla také povolání jako kovář, učitel, elektrikář, obchodní příručí, mechanik či automechanik, tesař, správce statku, lakýrník, drogist, obuvník nebo tkadlec.

Tabulka 9: Sociální struktura obžalovaných příslušníků SS u MLS v Mostě

Povolání	Počet osob	Povolání	Počet osob
zemědělec	34	řezník/řeznický pomocník	3
úředník/úřednice	19	zubní technik	3
dělník	18	kovář	2
horník	14	učitel	2
zámečnick	14	elektrikář	2
dozorce	9	obchodní příručí	2
obchodník	6	automechanik	2
lékař	6	tesař	2
inženýr	6	správce statku	2
zedník	6	lakýrník	2
student/učeň	5	mechanik	2
truhlář	4	drogist	2
krejčí	4	obuvník	2
zahradník	3	tkadlec	2

¹⁴⁸ Na základě zjištěného množství případů lékařů obviněných z členství v SS tak můžeme tvrdit, že obžaloba z členství v SS byla u lékařů obviněných u MLS V Mostě pravděpodobně tou nejčastější, protože Ivana Rapavá ve své knize o činnosti MLS v Mostě uvádí zaměstnání zastoupená v minimálním počtu deseti případů. Vzhledem k tomu, že lidé vykonávající povolání lékaře v publikaci uvedeni nejsou, muselo šest případů znamenat jejich nadpoloviční většinu.

Příslušníci SS rozdělení do odnoží organizace SS

V kauzách osob obviněných z členství v SS u MLS v Mostě jsem se zabývala také otázkou, ke které složce organizace SS tyto lidé patřili. Václav Jiřík uvádí, že sama skutečnost, že se SS vnitřně členila do několika složek, nebyla mnohdy vyšetřujícími orgány a retribučními senáty vzata na vědomí, takže u řady odsouzených není zřejmé, ke které složce SS vlastně příslušeli.¹⁴⁹ S tímto tvrzením mohu na základě vlastního výzkumu souhlasit, protože údaj byl ve spisech z fondu MLS v Mostě ze SOA v Litoměřicích zjistitelný v pouhých 71 případech. Na základě tohoto, byť omezeného, počtu případů jsem došla k výsledku, že množství členů SS příslušejících k Allgemeine-SS a Waffen-SS bylo mezi případy, kterými se zabýval MLS v Mostě, téměř vyrovnané. Rozdíl mezi nimi byl v pouhém jednom zástupci, a to ve prospěch Allgemeine-SS, která tak s počtem 36 případů zahrnovala necelých 51 % případů příslušníků SS souzených u MLS v Mostě. Podle Mečislava Boráka se nejvíce případů příslušníků SS souzených mimořádnými lidovými soudy týkalo právě všeobecných SS (Allgemeine-SS).¹⁵⁰

Tabulka 10: Příslušníci SS u MLS v Mostě rozdělení dle jednotlivých odnoží organizace

SS	Počet příslušníků	Procentuální zastoupení v počtu zjištěných údajů
Allgemeine-SS	36	50,7 %
Waffen-SS	35	49,3 %

4.3 Případové studie – příslušníci SS

V této části práce se zabývám analýzou jednotlivých kauz příslušníků SS souzených Mimořádným lidovým soudem v Mostě, které rekonstruuji na základě spisů z agendy MLS v Mostě uložených ve fondu Mimořádný lidový soud Most 1945–1948 Státního oblastního archivu v Litoměřicích. Případy představuji tak, jak je charakterizoval tehdejší MLS. Jsem si vědoma, že tato rekonstrukce nemusí odpovídat realitě. Z celkového počtu 229 případů jsem vybrala třináct, které jsem dále rozdělila do pěti kategorií na základě vzájemných podobností mezi kauzami.

¹⁴⁹ JIŘÍK, Václav. *Nedaleko od Norimberku: z dějin Mimořádného lidového soudu v Chebu v letech 1946 až 1948*. Cheb: Svět křidel, 2000. ISBN 80-85280-68-X. S. 283.

¹⁵⁰ BORÁK, Mečislav. *Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948)*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1998. ISBN 80-86101-07-X. S. 189.

Jako první se věnuji případům dvou příslušníků SS, kteří přinejmenším po nějakou dobu během druhé světové války působili jako dozorcí – ať už v koncentračních táborech, nebo na jiných místech, kde měli dohled nad osobami nuceně nasazenými či nad válečnými zajatci. V další části se věnuji kauzám dvou osob, kterým při posuzování jejich případu přitěžovalo obvinění z hrubého zacházení s dělníky či zajatci. Třetí část této kapitoly jsem věnovala případům dvou mužů, kteří se jako členové Sudetoněmeckého Freikorpsu aktivně podíleli na snaze o destabilizaci pohraničí během dramatickými událostmi nabitého podzimu 1938. V další části se věnuji čtyřem případům příslušníků Waffen-SS, kteří strávili většinu své služby u SS na frontě v zahraničí. Jedná se o tři vojáky pluku SS Deutschland a jednoho příslušníka 12. tankové divize SS Hitlerjugend. V poslední části jsem rozebrala tři případy, které mezi postrádají hlubší vzájemnou souvislost (více viz 4.3.5).

Spisy uložené v SOA v Litoměřicích představovaly základní pramenný zdroj mé práce, proto odkaz na konkrétní spis uvádím vždy u nadpisu, který odpovídá jménu obžalovaného. Pokud není řečeno jinak, vycházejí informace obsažené v textu právě z daného spisu z fondu Mimořádný lidový soud Most 1945–1948, na nějž se odkazují.

4.3.1 Dozorci

V této kapitole jsem rozebrala kauzy dvou příslušníků SS, kteří působili jako dozorcí v koncentračních táborech nebo jako dozor nad osobami nuceně nasazenými a nad válečnými zajatci. V kauze prvního z těchto odsouzených máme na základě svědeckých výpovědí doloženo, že osobám, nad kterými vykonával dohled, vyhrožoval a hrubě nadával. Násilí se měl údajně dopustit jako účastník perzekuce českého obyvatelstva v březnu 1939. V případě druhého odsouzence ale takováto obvinění během soudního procesu vůbec nepadla. Svědecká výpověď, která byla soudu poskytnuta, představila obžalovaného v rámci možností v relativně dobrém světle. Možná i proto se osudy těchto mužů značně lišily. Zatímco první jmenovaný byl odsouzen k poměrně vysokému trestu, druhý svému vyvázl bez trestu a byl spolu se svou rodinou již v roce 1946 odsunut.

Jako strážný v koncentračním táboře měl údajně působit také Josef Röder.¹⁵¹ Tato skutečnost sice byla součástí jeho obvinění, odsouzen byl nakonec však za vedení ozbrojené akce v čele příslušníků organizace Freikorps v září 1938 v pohraničí.

¹⁵¹ SOA Litoměřice, fond MLS Most 1945–1948, karton č. 31, Ls 685/46. Jeho kauze se budu podrobněji věnovat viz 0.

Hermann John¹⁵²

Hermann John¹⁵³ se narodil 11. listopadu 1899 v Hrdlovce. Byl nemajetným zámečnickem německé národnosti, hovořil pouze německy a údajně pocházel z hornické rodiny. John byl obviněn ze členství v NSDAP a ve SS.¹⁵⁴ K jeho zatčení došlo 13. srpna 1945 a následně převezen do internačního tábora Vichr v Duchcově.¹⁵⁵

Členem SS se stal roku 1938 v rodné Hrdlovce a zůstal jím až do 5. května 1945. Údajně měl v rámci SS dosáhnout hodnosti desátníka (Rottenführera). Později dobrovolnost svého vstupu do SS popíral. Johnovou hlavní činností byl prý dohled nad zajatci a osobami nuceně nasazenými do práce. Konkrétně mělo jít o místního vedoucího v hnědouhelném dole Alexandr, kde prý pracoval již od roku 1936.¹⁵⁶ Pripustil, že u sebe nosil bodec, nikoli však střelnou zbraň. Byl obviněn také z toho, že při perzekuci dne 14. března 1939 bylo údajně z důvodu jeho surového jednání zraněno několik osob české národnosti.

Ve prospěch obžalovaného vypověděla trojice svědků – Josef Müller, Josef Macas a Josef Kraft. Mělo jít o spoludělníky z dolu Alexandr.¹⁵⁷ John se ke jmenovaným údajně choval přátelsky a nikdy na sobě prý nenechal znát, že byl jiné národnosti, přestože byl v době okupace zaměstnaný jako přední dělník a práce jmenovaným přiděloval. Z textu je na první pohled patrné, že nejde o zápis výpovědi některého z výše jmenovaných, nýbrž o poměrně stručnou formulaci nějaké třetí osoby.

Hlavní přelíčení Johnova případu proběhlo 2. dubna 1946. John tehdy v rozporu se svou původní výpovědí¹⁵⁸ tvrdil, že do formace SS nevstoupil dobrovolně, nýbrž z donucení. Soud ale přesto uznal Johna vinným. Rozsudek byl vynesen ještě téhož dne. Při rozhodování o výši trestu bylo pro obžalovaného polehčující okolností jeho doznání. Výše trestu byla stanovena na šestnáct let těžkého žaláře zostřeného jedním postem měsíčně. Obžalovaný měl zároveň pozbyt

¹⁵² Pokud není uvedeno jinak, tak informace pochází ze SOA Litoměřice, fond MLS Most 1945–1948, karton č. 4, Ls 257/46.

¹⁵³ Ve spisu je uváděn také pod jménem Heřman John. Dle matričních záznamů je ale správnou podobou jména Hermann. Počešťování jmen není nic neobvyklého – jedná se o odraz poválečného českého nacionalismu.

¹⁵⁴ NA Praha, fond Správa Sboru nápravné výchovy, Praha, nezpr. vězeňský spis – Hermann John.

¹⁵⁵ V internačním středisku „Vichr“ v Duchcově vykonávalo stráž nad 259 zde soustředěnými osobami 36 mužů, kteří si předávali dvacet pušek, jednu pistoli a čtyři automaty. STANĚK, Tomáš. *Tábory v Českých zemích 1945-1948*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1996. ISBN 80-902075-3-7. S. 56.

¹⁵⁶ Ze spisu z věznice Plzeň-Bory se dozvídáme, že obžalovaný před válkou pracoval jako horník na dole Kohinoor I, potom prý jako obsluha motorové pumpy.

¹⁵⁷ Jejich „skupinová“ výpověď, adresovaná Okresní vyšetřovací komisi při okresním národním výboru v Duchcově, byla odeslána ze Severočeských hnědouhelných dolů.

¹⁵⁸ Podle zprávy o zatčení z října 1945 se Hermann John přiznal jak ke členství v NSDAP, tak ve formaci SS.

veškerou čest a jeho majetek měl propadnout ve prospěch státu. Celý trest si měl odpykat ve zvláštních nucených pracovních oddílech. K výkonu trestu nastoupil ještě téhož dne, do věznice Plzeň-Bory potom 12. dubna téhož roku.¹⁵⁹

Již 6. května 1946 podal Johnův tchán, Anton Müller, žádost o udělení milosti pro svého zetě, k níž se připojila také Johnova švagrová, Marie Ottilingerová. Tchán v dopise tvrdil, že John do formace vstoupil pod tlakem a hrozbami. Byl prý loajální k českému obyvatelstvu a nikdy se vůči němu nijak neprovinil. V říši měl zastávat pozici dílovedoucího a u obyvatel byl údajně díky své spravedlivosti váženým člověkem. S českými spolupracovníky, a dokonce i s ruskými zajatci (jímž prý dokonce, dle tvrzení tchána, nosil jídlo a tabák na důl), údajně vycházel v dobrém. Müller v dopise žádal, aby byl odsouzený vyhoštěn do říše, kde se už od 6. září 1945 měla nacházet Johnova manželka. Tchán také dodal, že se zeť nestaral pouze o svou manželku, nýbrž i o jeho samotného a jeho ženu, stejně jako o jeho druhou dceru Marii Ottilingerovou, která prý svého muže ztratila ve válce, a též o její dvě děti (ve věku dvou a pěti let).¹⁶⁰

Národní výbor v Hrdlovce, Okresní národní výbor Úřadu národní bezpečnosti v Duchcově i policie k žádosti zaujaly negativní stanovisko. Tvrzení příbuzných se prý nezakládala na pravdě. John se prý choval po dobu okupace vždy jako nacista a do organizace SS vstoupil dobrovolně. Český národ údajně zcela ignoroval. S výjimkou dvou až tří jedinců prý nedělal žádné větší potíže v práci českých dělníků pouze proto, že se jednalo o zkušené pracovníky, kteří byli v té době nepostradatelní. Na základě výpovědí horníků bylo dle vyjádření národního výboru vyloučené, že by John ruské zajatce podporoval potravinami, naopak se vůči nim často vyjadřoval hrubě a urážlivě, ba dokonce jim i nadával. Na dole Alexandr působil jako dozorce nad válečnými zajatci a nutil je pod hrozbami ke zvýšenému pracovnímu výkonu. Podporou své švagrové prý dokazoval pouze své nacistické smýšlení, protože její manžel – německý policista – byl horlivým nacistou. Okresní národní výbor také poukázal na skutečnost, že se odsouzenec 14. března 1939 účastnil perzekuce osob české národnosti a v důsledku jeho surového jednání bylo zraněno několik lidí.

¹⁵⁹ Věznice Plzeň-Bory zahájila svou činnost již v roce 1878 a byla první trestnicí v Rakousku-Uhersku postavená přímo za účelem internace vězňů. Původně byla zřízena pro 915 osob, na konci roku 1948 však množství vězňů v tomto zařízení (včetně dvanácti odloučených pracovišť) dosahovalo počtu více než 2860 trestanců. Více viz PALEČEK, Lukáš. *Věznice borská*. Plzeň: Starý most, 2017. ISBN 978-80-87338-76-6.

¹⁶⁰ Tentýž dokument poslal Müller kanceláři prezidenta republiky kromě české verze také v angličtině.

O Johnovo propuštění žádala v srpnu 1948 také jeho manželka Anna Johnová, rozená Müllerová. Jako argument uvedla, že její muž byl živitelem tří osob žijících tehdy v Bavorsku. Pro neúspěch žádost znovu opakovala v únoru 1950. Ani tehdy však nebylo jejímu požadavku vyhověno.

Zajímavou výpovědní hodnotu pro utvoření představy o retribučním vězni Hermannu Johnovi pro nás může mít posudek na odsouzeného pocházející z věznice Plzeň-Bory z doby výkonu trestu. Hermann John byl pochválen za dobrou pracovní morálku, plnění příkazů vedoucích a za podepisování socialistických závazků. Naopak nepříliš optimisticky je hodnocen jeho vztah k lidově demokratickému zřízení, který je označen za „nejasný“. Prý moc nedbá na své sebevzdělávání a snadno podléhá vlivu svého okolí. Údajně poukazuje na přílišnou výši svého trestu. Dle vězeňské správy u Johna „plní trest svůj výchovný účel pouze z části a je potřeba delší převýchovy“.

28. ledna 1951 byl John přemístěn do SVS¹⁶¹ Litoměřice k dalšímu výkonu trestu a 12. května 1953 byl předán do Vězeňského ústavu ÚNZ v Libkovicích.¹⁶²

¹⁶¹ Sbor vězeňské stráže (SVS) se nově zformoval v roce 1945. Zahrnoval pod sebe dozorce, kteří vykonávali ostrahu v ústavech i mimo ně. SVS podléhal resortu spravedlnosti, jež stanovovalo odborná kvalifikační kritéria pro zaměstnání osob ve výkonu této služby. Krátce po osvobození se ve střežení intervenovaných uplatňovali někdy i vojáci, mnohdy členové různých dobrovolnických revolučních formací, příslušníci SNB či závodních stráží. V roce 1948 byl namísto původního SVS zřízen veřejný ozbrojený a jednotně organizovaný Sbor uniformované vězeňské stráže (zkratka názvu SVS zůstala zachována). Příslušníkem SVS se tehdy mohl stát státně spolehlivý československý občan, oddaný lidově demokratickému zřízení. STANĚK, Tomáš. *Retribuční vězni v českých zemích: 1945–1955*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2003. ISBN 80-86224-33-3. S. 20, 223. Zákon č. 321/1948 Sb. o sboru uniformované vězeňské stráže. In: Sbírnka zákonů a mezinárodních smluv, *Zákony pro lidi* [online]. 1948, částka 109, [vid. 4. 7. 2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1948-321>.

¹⁶² Útvar nápravných zařízení v Libkovicích v blízkosti Duchcova patřil v roce 1949 k nejpočetnějším pracovním oddílům (PO) pro Severočeské hnědohelné doly a byl sestaven především z trestanců trestního ústavu (TÚ) Plzeň-Bory. V roce 1946 byl do zdejšího zařízení umístěn nejsilnější zvláštní nucený pracovní oddíl (ZNPO) 74 vězňů z TÚ Plzeň-Bory. Při neštěstí v Lomu u Mostu na šachtě Kohinoor, k němuž došlo 14. listopadu 1946, zde zahynulo 92 osob a mezi nimi sedm retribučních vězňů z libkovicického ZNPO. STANĚK, Tomáš. *Retribuční vězni v českých zemích: 1945–1955*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2003. ISBN 80-86224-33-3. S. 64, 100, 223.

Na základě návrhu ministra spravedlnosti Jana Bartušky byla Hermannu Johnovi 23. listopadu 1955 udělena amnestie prezidentem republiky.¹⁶³ Na svobodu byl propuštěn z vězeňského ústavu Ostrov¹⁶⁴ 15. prosince 1955.¹⁶⁵

Bernard Schieferdecker¹⁶⁶

Bernard Schieferdecker se narodil 31. března 1894 v Jesenici a tato obec byla i jeho posledním bydlištěm před nástupem do výkonu trestu. Byl ženatý, vyznáním římský katolík německé národnosti. Pracoval jako zemědělec, údajně vlastnil zemědělskou usedlost o rozloze sedm hektarů.

Bernard Schieferdecker se dle své výpovědi stal členem SS 28. května 1944. Tvrdil, že do organizace SS byl přerazen z Wehrmachtu.¹⁶⁷ Jemu a dalším bylo prý vyhrožováno, že pokud dobrovolně nevstoupí do SS, budou zastřeleni a jejich rodiny budou vyhlazeny. Tvzení o jeho nedobrovolném vstupu do SS v tomto případě není zcela vyloučeno, protože ke konci druhé světové války v důsledku personálních nedostatků docházelo i k nuceným odvodům.¹⁶⁸ V době války působil jako příslušník SS v koncentračním táboře u politických vězňů.¹⁶⁹ Od května 1944 vykonával službu strážného v pobočném koncentračním táboře Hof.¹⁷⁰ Jako dozorce byl zaměstnán také v koncentračním táboře Mauthausen,¹⁷¹ a to dle svého tvrzení od

¹⁶³ Výnosem z 19. listopadu 1955.

¹⁶⁴ Stanice Sboru vězeňské stráže (SVS) v Ostrově nad Ohří vzniká s nárůstem počtu vězeňských pracovních sil v červnu 1949. Toto vězeňské zařízení, přestože došlo ke změně názvu a změnám v organizačním uspořádání, přidělovalo vězně do celkem osmnácti táborů při uranových dolech na Jáchymovsku, Hornoslavkovsku a Příbramsku. Jáchymovské uranové doly a levná pracovní síla v podobě vězňů v nich zaměstnaných přinášely ministerstvu spravedlnosti značné zisky. Například v roce 1950 z nich justiční správa inkasovala téměř 308 500 000 Kč, zatímco náklady na provoz Stanice SVS Ostrov činil přibližně 130 000 000 Kč. BURSÍK, Tomáš. *Přišli jsme na svět proto, aby nás pronásledovali: trestanecké pracovní tábory při uranových dolech v letech 1949-1961*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2009. ISBN 978-80-87211-22-9. S. 7, 59.

¹⁶⁵ Počátkem roku 1955 přijalo politické byro ÚV KSČ usnesení (očekávané již delší dobu) o odsunu německých retribučních vězňů, kteří byli propuštěni po odpykání trestu či na základě amnestie a pobývali zatím na svobodě. Týkalo se to také těch, kteří byli ještě ve vazbě a počítalo se s prominutím trestu cestou „cestou milosti“ nebo s přerušením podle paragrafu 276 tr. ř. K samotnému vyhlášení hromadné amnestie došlo 9. května 1955. V lednu 1955 bylo v ČSR celkem více než 31 800 vězňů a z toho přibližně 3 100 odsouzených v retribuční. Do konce roku 1955 počet retribučních vězňů klesl na necelých 800. Množství retribučních vězňů v Československu se tak v této době opět (části retribučních vězňů se týkala amnestie již z roku 1953) radikálně snížilo. Z toho můžeme usuzovat, že odsouzení, kteří i po těchto dvou amnestiích zůstali ve vězení, patřili do vcelku výrazně početně omezené skupiny, což může implikovat poměrně značnou závažnost provinění takových osob. STANĚK, Tomáš. *Retribuční vězni v českých zemích: 1945–1955*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2003. ISBN 80-86224-33-3. S. 150–158.

¹⁶⁶ SOA Litoměřice, fond MLS Most 1945–1948, karta č. 22, Ls 472/46.

¹⁶⁷ Tvrdil také, že jako příslušník SS nebyl tetován.

¹⁶⁸ GRÜNBERG, Karol. *SS – Hitlerova černá garda*. Praha: Svoboda, 1981. S. 372, 384.

¹⁶⁹ To potvrdila Okresní vyšetřovací komise v Podbořanech 6. listopadu 1945.

¹⁷⁰ Archiv bezpečnostních složek, fond SÚMV, *fond Sbírka různých písemností*, a. č. S-445-1, f. 169.

¹⁷¹ Koncentrační tábor Mauthausen začali budovat vězni z KT Dachau v srpnu 1938. Tábor se nacházel asi 30 km východně od Lince, mezi obcemi Mauthausen a Gusen nedaleko Lince v Horních Rakousích. Tábor byl zařazen do III. stupně dle klasifikačního žebříčku SS, tj. „pro nenapravitelné“, což pro vězně znamenalo velmi těžké

září 1944 do 4. května 1945, předtím byl prý strážným internovaných v Linci.¹⁷² V těchto zařízeních měl údajně zajišťovat odvoz vězňů do práce. Jeho práce v Mauthausenu dle jeho tvrzení spočívala v tom, že konal hlídku u brány a vozil internované na nádraží a do práce. Tvrdil, že do koncentračního tábora jako takového neměl přístup.¹⁷³

Ve prospěch obžalovaného vypověděl svědek Josef Hlávka. Mělo jít o třicetiletého muže, jenž měl v národní správě pohřební ústav. Dotyčný byl údajně bez jakéhokoli vztahu k obžalovanému. Svědek řekl, že když se stal národním správcem pohřebního ústavu v Podbořanech, dozvěděl se od bývalého majitele, že jeden jeho příbuzný býval v Hofu¹⁷⁴ dozorcem vězňů. Hlávka byl údajně ve vazbě německých soudů jako rukojmí pro sabotáž na železnici od roku 1942 do roku 1944. V té době prý prošel celou řadou věznic a koncentračních táborů. Mimo jiné byl prý i několikrát v Hofu. Svědek vypověděl, že v tomto táboře se s ním i s dalšími vězni zacházelo snad nejlépe v porovnání s jakýmkoli jiným obdobným zařízením.¹⁷⁵ Vězni v tomto sběrném táboře prý dostávali nejlepší jídlo (v porovnání s jinými zařízeními) a zároveň i dozorcí, kteří je tam hlídali, se k nim prý chovali daleko lépe v porovnání s ostatními tábory, jimiž svědek prošel. Údajně vězňům přilepšovali chlebem a jiným jídlem. Tvrdil také, že v Hofu nebyl nikdo bit a potají prý vězni někdy od dozorců dostávali tabák či cigarety. Dozorcí zde dle jeho tvrzení bývali starší lidé (nikoli prý SS-manni).

podmínky. Vězni byli zpočátku využíváni k nošení těžkých žulových kvádrů a na stavbu objektů, později pracovali především pro válečnou výrobu. Přestože KT Mauthausen nebyl jediným zařízením, kde nacisté zřídili svůj systém vyhlazovacích prací, patřil vůbec k těm nejpřísnějším a nejbrutálnějším táborem. Dle odhadů zde přišlo o život něco mezi 120 000 a 320 000 vězňů. Do komplexu Mauthausen-Gusen bylo deportováno mj. i 7 320 Čechů a Slováků. Ke konci války zdejšímu zařízení podléhalo 101 pobočných KT. Více viz např. ČVANČARA, Jaroslav, JANÍK, Vlastislav a Hans MARŠÁLEK. *Mauthausen – konečná stanice: dějiny koncentračního tábora*. Praha: Toužimský & Moravec, 2017. ISBN 978-80-7264-182-6. nebo také viz paměti VLK, Václav. *Mauthausen: ďábel v líbezné krajině*. Praha: Cosmopolis, 2019. ISBN 978-80-271-0299-0. nebo viz např. paměti jednoho z bývalých vězňů KT Mauthausen: LITTLOCH, Karel. *Mauthausen: koncentrační lágr smrti: vzpomínky na léta 1941-1942*. Třebíč: Akcent, 2014. ISBN 978-80-7268-612-4.

¹⁷² V Linci se nacházel pobočný koncentrační tábor kmenového tábora Mauthausen. Na přelomu let 1944 a 1945 zde bylo internováno přibližně 6 700 vězňů. Více viz ČVANČARA, Jaroslav, JANÍK, Vlastislav a Hans MARŠÁLEK. *Mauthausen – konečná stanice: dějiny koncentračního tábora*. Praha: Toužimský & Moravec, 2017. ISBN 978-80-7264-182-6.

¹⁷³ Uvedl další dvě osoby, které s ním prý v posledním roce války byly v koncentračním táboře – jistého N. Hynka a Josefa Pácla – mělo jít také o příslušníky SS.

¹⁷⁴ Tábor Hof-Mostechendorf byl pobočkou („satelitním“ táborem) KT Flossenbürg, který se nacházel v Bavorsku, přibližně 25 km od města Hranice v západních Čechách. Fungoval od září 1944 do dubna 1945. Šlo o zařízení určené přibližně pro stovku vězňů. Strava a celkové podmínky zde byly dle výpovědi vězňů podstatně lepší než v hlavním táboře ve Flossenbürgu. Viz: Satelitní tábor Hof-Moschendorf. In: *KZ-Gedenkstätte Flossenbürg* [online]. 2022 [vid. 10. 6. 2022]. Dostupné z: <https://www.gedenkstaette-flossenbuerg.de/cs/history/satellite-camps/hof-moschendorf>.

¹⁷⁵ Totéž prý mohou potvrdit i jeho přátelé, kteří tam byli s ním a potvrzovali to i další bývalí vězni. Satelitní tábor SOA Litoměřice, fond MLS Most 1945–1948, karton č. 22, Ls 472/46. Hof-Moschendorf. In: *KZ-Gedenkstätte Flossenbürg* [online]. 2022 [vid. 10. 6. 2022]. Dostupné z: <https://www.gedenkstaette-flossenbuerg.de/cs/history/satellite-camps/hof-moschendorf>.

Toto tvrzení by ke konci války mohlo odpovídat realitě vzhledem k tomu, že se Třetí říše potýkala se značným nedostatkem v oblasti lidských zdrojů. Svědek tvrdil, že v Bernardu Schieferdeckerovi rozpoznal jednoho z dozorců, kteří vězňům někdy pomáhali. Velitel dozorců, jakýsi postarší muž, dle svědkova tvrzení vybízel své podřízené, aby dávali vězňům hodně najíst, a dokonce hovořil s vězni i česky.

Bernard Schieferdecker byl Mimořádným lidovým soudem v Mostě obviněn, že od 28. května 1944 až do konce války působil jako strážný v pobočném koncentračním táboře v Hofu¹⁷⁶ a Mauthausenu jako člen SS.¹⁷⁷ K jeho potrestání ale nedošlo. Velitelství sběrného střediska v Jesenici vydalo 7. září 1946 dokument, jehož prostřednictvím žádalo Okresní soud v Podbořanech o propuštění Bernarda Schieferdeckera, údajně proto, aby mohl být sloučen s rodinou, která tehdy měla nacházet ve sběrném středisku v Jesenici. Trestní řízení proti Bernardu Schieferdeckerovi bylo zastaveno.¹⁷⁸ Bernard Schieferdecker byl 8. září 1946 se svou rodinou vypraven ze sběrného tábora v Jesenici a odsunut. Patřil tedy k těm proviněným, kterým pomohly tajné směrnice ministerstva vnitra z března 1946.¹⁷⁹

4.3.2 Kruté zacházení s dělníky a zajatci

Následující kapitola pojednává o dvou případech, které se týkají osob obviněných z hrubého zacházení s dělníky či zajatci různých národností. První případ se týká SS-manna, který se dle svědeckých výpovědí choval obzvlášť zuřivě a surově k zajatcům. Druhá kauza se zabývá případem muže zaměstnaného na vysoké pozici v podniku, který měl údajně pro relativně malicherné důvody udávat jemu podřízené dělníky. Byl zároveň obviněn z krutého zacházení s dělníky jiné než české národnosti. V obou případech soud vynesl velmi přísný rozsudek.

¹⁷⁶ Archiv bezpečnostních složek, fond SÚMV, *fond Sbírka různých písemností*, a. č. S-445-1, f. 169.

¹⁷⁷ Část přednostů mimořádných lidových soudů ve svých zprávách ke zhodnocení činnosti MLS, které jim ministerstvo spravedlnosti 26. dubna 1947 nařídilo vypracovat, uváděla, že chybělo ustanovení, které by umožňovalo potrestat týrání a mučení v koncentračních táborech a různých věznicích. S tímto problémem se musel vyrovnat i MLS v Mostě při posuzování případu Bernarda Schieferdeckera. KOČOVÁ, Kateřina. Příspěvek ke zhodnocení činnosti mimořádných lidových soudů v prvním retribučním období (1945–1947). In: *Pax bello potior: sborník věnovaný doc. PhDr. Rudolfu Andělovi, CSc.* Liberec: Technická univerzita, 2004, s. 299-322. ISBN 80-7083-816-7. S. 300, 305.

¹⁷⁸ Potvrzení o propuštění bylo 2. září odesláno kanceláří MLS v Mostě okresnímu soudu v Podbořanech. Obviněný písemně potvrdil, že bere na vědomí poučení, jež mu bylo dáno, a slibuje chovat se podle něj.

¹⁷⁹ PORTMANN, Kateřina. *Retribuce v českých zemích a německá otázka*. Rukopis, 2022. S. 14.

Anton Porschitz¹⁸⁰

Narodil se 20. června 1907 v Břanech.¹⁸¹ Byl německé národnosti a vyznáním římský katolík. Dle průvodního lístku z doby nastoupení do výkonu trestu hovořil kromě němčiny i česky, byť údajně ne moc dobře. Vychodil šest tříd obecné školy a dvě třídy školy měšťanské. Žádnému řemeslu se neučil. Měl být živitelem své manželky, jejích rodičů a svých dvou dětí. Jeho poslední bydliště bylo v Pohradicích, kde pracoval jako rolník na vlastním hospodářství.¹⁸²

Porschitz se roku 1938 stal členem strany SdP, později za okupace i NSDAP v Pohradicích, kde byl od roku 1939 i funkcionářem. Tvrdil, že do NSDAP byl automaticky převeden a že zde byl pouze „platícím členem“.¹⁸³ V říjnu 1943 se stal členem vojenských SS, kde sloužil až do 28. dubna 1945 a dosáhl hodnosti svobodníka (Sturmann).¹⁸⁴

Dle žaloby se po celou dobu okupace velmi výrazně angažoval v politické činnosti a účastnil se každé nacistické schůze, jak v místě svého bydliště, tak v okolních městech. Ačkoli tuto skutečnost sám popřel a uvedl, že se schůzí NSDAP účastnil jen velmi zřídka, SNB¹⁸⁵ ve Světcí toto tvrzení potvrdil.

Porschitz byl prý velice horlivým nacistou, přívržencem Hitlerova režimu, což se prý nejvýrazněji projevilo v době okupace. Jeho horlivost mělo doložit několik svědků – Václav Pícek, František Jůza a Václav Vecko. Svědci se shodli, že Porschitz nejprve sloužil v Praze, ale ohledně jeho dalšího působení se jejich výpovědi rozcházejí.¹⁸⁶ Václav Pícek a Václav Vecko shodně vypověděli, že se obžalovaný choval velmi surově, ba přímo brutálně k zajatcům.

¹⁸⁰ SOA Litoměřice, fond MLS Most 1945–1948, karton č. 4, Ls 1/46.

¹⁸¹ V některých částech spisu je jako místo narození uvedena obec Břvany.

¹⁸² NA Praha, fond Správa Sboru nápravné výchovy, Praha, nezpr., vězeňský spis – Anton Porschitz.

¹⁸³ Ve skutečnosti, ačkoli došlo 5. listopadu 1938 k přijetí SdP pod NSDAP, automatický převod členů se nekonal. Sudetští Němci se měli o členství ucházet individuálně, kritéria pro jejich přijetí byla stanovena v prosinci 1938. ZIMMERMANN, Volker. *Sudetští Němci v nacistickém státě: politika a nálada obyvatelstva v říšské župě Sudety (1938–1945)*. Praha: Argo, 2001. ISBN 80-7203-390-5. S. 108, 116.

¹⁸⁴ Tvrdil, že byl do SS „odveden“. Vzhledem k době jeho vstupu do SS nelze zcela vyloučit, že jeho tvrzení bylo pravdivé. GRÜNBERG, Karol. *SS – Hitlerova černá garda*. Praha: Svoboda, 1981. S. 372, 384.

¹⁸⁵ Sbor národní bezpečnosti (SNB) byl československý policejní aparát, který byl založen v roce 1945 a skládal se ze dvou složek. Jednou z nich byla Veřejná bezpečnost (VB), která představovala uniformovanou složku, jež se podílela na udržování veřejného pořádku a stíhání kriminální činnosti. Druhou složkou byla Státní bezpečnost (StB), která měla roli politickou policie a zpravodajské služby. Již od svého vzniku v roce 1945 byla pod kontrolou KSČ a sloužila k ovládnutí mocenských pozic a likvidaci protivníků komunistické strany.

Do v roce 1945 nově vznikajícího SNB přicházely často osoby nemající pro takovou činnost potřebné zkušenosti ani odborné a morální předpoklady, ale často disponovaly o to větší motivací se v něm uplatnit. STANĚK, Tomáš. *Retribuční vězni v českých zemích: 1945–1955*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2003. ISBN 80-86224-33-3. S. 12.

¹⁸⁶ Pícek tvrdil, že Porschitz později sloužil kdesi u České Lípy, zatímco Vecko se domníval, že po Praze sloužil možná kdesi v Srbsku. Z výpovědi Vecka lze vyčíst, že sám přesně nevěděl.

Obžalovaný přiznal, že někdy udeřil Poláka, který u něj byl zaměstnaný. Bylo to prý ovšem pouze tehdy, když se proti němu onen zajatec ohradil s tím, že nechce pracovat.

Jednou byl prý povolán k sousedovi, jistému Zimmermannovi, aby tam jako místní funkcionář NSDAP zjednal nápravu. Důvodem bylo, že Polka, která byla u Zimmermanna zaměstnaná, chtěla údajně uprchnout. Porschitz přiznal, že ji tehdy „trochu namlátil holou rukou“. Dle výpovědi svědků ji tloukl takovým způsobem, že prý křičela přes celou vesnici, a dokonce si na ni ještě vzal na pomoc dva jiné Němce. Popřel tvrzení svědků, že by Čechům jakkoli omezoval příděly.¹⁸⁷

Anton Porschitz byl zajištěn 21. května 1945 v internačním táboře „Apollo“ v Ledvicích¹⁸⁸ a následně byl přemístěn do zajišťovací vazby Okresního národního výboru v Bílině. V lednu 1946 byl potom přesunut do vazby krajského soudu v Mostě.

Hlavní přelíčení v případě Antona Porschitze proběhlo 29. ledna 1946.¹⁸⁹ Předsedou soudu byl dr. Maixner, funkci soudců z lidu zastali Antonín Jícha, Josef Havelka, Stanislav Mach a Bedřich Maršík. Soud rozhodl jednohlasně. Obžalovaný byl odsouzen za to, že v době ohrožení republiky působil od října 1943 v Pohradicích a na jiných místech jako člen organizace SS. Soud ho zprostil obžaloby, že byl od roku 1939 činovníkem strany NSDAP v Pohradicích a jinde. Byl odsouzen k trestu dvaceti let těžkého žaláře. Dne 22. února 1946 Porschitz nastoupil k výkonu trestu do věznice Plzeň-Bory.

O přerušení trestu a zařazení k odsunu opakovaně žádala odsouzencova manželka Anna Porschitzová. Jako argumenty své žádosti použila tvrzení, že žije sama se třemi dětmi v obci Priorau¹⁹⁰ a nemá žádného živitele. K její žádosti se údajně připojil také starosta obce Priorau a to dokumentem odeslaným 24. června 1949 nadepsaným jako „povolení k příjezdu“.¹⁹¹

¹⁸⁷ Svědkové tvrdili, že býval nepřítelem Čechů již za první republiky.

¹⁸⁸ Jednalo se o internační a pracovní tábor (IaPT) v okrese Duchcov. Objekt se nacházel u dolu v Ledvicích, kde byli koncentrováni především civilisté, konkrétně v roce 1945 se zde nacházelo 400 osob. Stráž zde nad pracujícími vykonávalo 37 mužů – civilistů. STANĚK, Tomáš. *Tábory v Českých zemích 1945–1948*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1996. ISBN 80-902075-3-7. S. 39, 40, 52, 53, 56.

¹⁸⁹ Archiv bezpečnostních složek, fond SÚMV, *fond Odbor politického zpravodajství MV*, a. č. 2M:13483, f. 122.

¹⁹⁰ Jedná se o obec Priorau bei Raguhn, která se nachází v Sasku-Anhaltsku, přibližně 43 km severně od Lipska.

¹⁹¹ Nevylučují možnost, že se v případě tohoto listu jedná o podvrh. Dokument postrádá přepis jména onoho údajného starosty, je zde uveden pouze výraz „Der Bürgermeister“ a za dvojtečkou jakýsi neurčitý podpis a razítko, které taktéž není moc dobře čitelné. Nejsou zde ani obsaženy žádné údaje vztahující se k úřadu, z něž by byl dokument odeslán. Oslovení „Panu Prezidentovi“ apod. je uvedeno s velkým písmenem „P“. Celý text je napsán velice lámanou češtinou.

Usnesením okresního soudu v Mostě ze 4. srpna 1949 bylo rozhodnuto o zamítnutí žádosti manželky Anny Porschitzové, aby byl jejímu manželovi milostí prezidenta republiky odpuštěn zbytek trestu.¹⁹² Bylo tak opět učiněno na základě rozhodnutí ministerstva spravedlnosti, které spisy 25. října vrátilo s tím, že nebyl shledán důvod k postupu. Přerušování trestu nedoporučovalo ani velitelství trestního ústavu v Plzni.

18. května 1950 byl Anton Porschitz přemístěn k dalšímu pokračování ve výkonu do SVS v Ostrově u Karlových Varů. V roce 1953¹⁹³ vydal tento vězeňský ústav list, jehož obsahem bylo „řízení o individuální amnestii“ v případě Antona Porschitze na podnět ministerstva spravedlnosti. Ani tentokrát ale k propuštění Porschitze nedošlo.

Z SVS Ostrov u Karlových Varů se dochovalo poměrně rozsáhlé i hodnocení trestance. Porschitz se údajně po dobu trestu choval slušně a ukázně a nebyl kázeňsky ani disciplinárně trestán. Pracovně byl zařazen jako dělník na povrchové pracoviště. Měl údajně dobrou pracovní morálku a celkově kladný postoj k práci – své pracovní úkoly prý plnil na 140 %. Propuštění Porschitze se ale nedoporučovalo, protože jeho chování bylo dle personálu věznice velmi zaryté a nepřátelské – v dokumentech byl označen za revanšistu. Porschitz údajně pracoval dobře proto, aby získal nějaké výhody a dosáhl svého propuštění. Politicky byl, dle hodnocení zaměstnance věznice, neuvědomělý a své sebevzdělání si rozšiřoval pouze velmi málo. V táboře se prý politicky moc neprojevoval a v kolektivu byl oblíbený. Práci se údajně zúčastňoval aktivně, a dokonce byl tomto ohledu iniciativní. Dle hodnotitele plnil trest v jeho případě svůj účel pouze částečně.

Poslední dochovaná zpráva o Antonu Porschitzovi pochází z roku 1956, kdy byl vězněm v NPT¹⁹⁴ v Trnovci na Slovensku. O jeho dalším osudu v tuto nemáme žádné doklady.¹⁹⁵

¹⁹² Z dokumentů ve spisech lze vyvodit, že Anna Porschitzová poslala žádost o milost pro svého manžela ještě minimálně jednou.

¹⁹³ Konkrétně 29. června 1953.

¹⁹⁴ Nápravně pracovní tábor (NPT).

¹⁹⁵ Stav k červenci 2022.

Alois Trappschuh¹⁹⁶

Narodil se 15. září 1903 v Chomutově, jeho poslední bydliště bylo v Ervěnicích. Byl ženatý a živil čtyři děti, přičemž nejmladšímu potomkovi mělo být v době procesu půl roku a nejstaršímu šest let. Byl německé národnosti a vyznáním římský katolík.

Alois Trappschuh byl údajně příslušníkem civilních SS (Allgemeine-SS)¹⁹⁷ v hodnosti četaře (Scharführera). Tvrdil, že členem SS byl od 10. října 1938 do března 1939, kdy údajně z organizace vystoupil. Měl být také členem Volkssturmu¹⁹⁸ se základním výcvikem. V březnu 1936 se stal členem SdP. Od 1. listopadu 1938 byl členem NSDAP jako politický vedoucí, krajský vedoucí a sportovní vedoucí pro okres Chomutov.¹⁹⁹ Údajně byl členem také SA²⁰⁰ a působil jako technik v NSBO.²⁰¹ Obviněn byl též ze členství v NSV²⁰² a DAF²⁰³. Údajně měl

¹⁹⁶ SOA Litoměřice, fond MLS Most 1945–1948, karton č. 5, Ls 20/46.

¹⁹⁷ Základní výcvik u SS údajně absolvoval v letech 1938 až 1939.

¹⁹⁸ Základní výcvik u Volkssturmu prý prodělal v roce 1944. Volkssturm byla německá domobrana, která byla založena Adolfem Hitlerem 29. září 1944. Byl tvořen německými civilisty mužského pohlaví ve věku od šestnácti do šedesáti let. Jejich úkolem byla obrana týlových pozic, železnic, opevnění apod. V říšské župě Sudety byla výzva ke vstupu do Volkssturmu v kontrastu s ostatními částmi říše vítána jako forma ochrany před českou menšinou. ZIMMERMANN, Volker. *Sudetští Němci v nacistickém státě: politika a nálada obyvatelstva v říšské župě Sudety (1938–1945)*. Praha: Argo, 2001. ISBN 80-7203-390-5. S. 306, 307.

¹⁹⁹ Archiv bezpečnostních složek, fond SÚMV, karta člena NSDAP.

²⁰⁰ Sturmabteilung (SA) byla polovojenská organizace vzniklá v roce 1920 a přináležející k NSDAP. SA byla oslavovanou revoluční armádou národního socialismu, vzestup její moci a velitele jednotek SA ukončila až čistka provedená během tzv. Noci dlouhých nožů v létě 1934. Ani potom však tato organizace zcela nezanikla. Obyvatelstvo v Sudetech projevilo po zabrání pohraničí na podzim 1938 mimořádný zájem o vstup do jejích jednotek. V lednu 1940 bylo v sudetské župě zaregistrováno téměř 129 000 příslušníků SA. HÖHNE, Heinz. *SS: elita ve stínu smrti*. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-3972-4. S. 83. ZIMMERMANN, Volker. *Sudetští Němci v nacistickém státě: politika a nálada obyvatelstva v říšské župě Sudety (1938–1945)*. Praha: Argo, 2001. ISBN 80-7203-390-5. S. 112.

²⁰¹ Nationalsozialistische Betriebszellen-Organisation (NSBO) bylo sdružení všech politických vedoucích NSDAP v DAF. V každém podniku s více než pěti zaměstnanci působil Betriebsobmann, jakýsi závodní předseda pro sociálně-politickou, organizační a personální péči o zaměstnance. BORÁK, Měčislav. *Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948)*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1998. ISBN 80-86101-07-X. S. 180.

²⁰² Nacionálněsocialistická organizace pro sociální výpomoc a dobročinnost (nebo také Nacionálně socialistická péče o blaho národa, Nationalsozialistische Volkswohlfart, NSV) byla organizace, která krátce předtím, než došlo k obsazení pohraničí, přichystala v jedenácti říšskoněmeckých městech v blízkosti československo-německých hranic potraviny a oděvy, aby bylo možné brát do péče uprchlíky a aby se zmírnila nouze v sudetoněmeckých oblastech. Při invazi do pohraničí postupovaly jednotky NSV za armádou a vydávaly jídlo. Byl také vypraven pomocný sanitární vlak. Pomoc probíhala i v následujícím období po okupaci. Do konce roku 1938 se NSV postarala o jeden milion lidí, potraviny na více než 1800 místech. Péče nabyla obrovského rozsahu a v pamětnících tak NSV zanechala pozitivní vzpomínky. Posilovala tak v místním obyvatelstvu dojem, že se říšskoněmecké instituce intenzivně starají o osud svých nových „bratří“. ZIMMERMANN, Volker. *Sudetští Němci v nacistickém státě: politika a nálada obyvatelstva v říšské župě Sudety (1938–1945)*. Praha: Argo, 2001. ISBN 80-7203-390-5. S. 69–70. BREITFELDER, Miroslav. *Německá říše zasahuje: úřady, spolky, instituce a čeští Němci*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2021. ISBN 978-80-261-1005-7. S. 230. BORÁK, Měčislav. *Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948)*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1998. ISBN 80-86101-07-X. S. 181.

²⁰³ Německá pracovní fronta (Deutsche Arbeitsfront, DAF) bylo sdružení zaměstnanců a zaměstnavatelů, které vzniklo v roce 1933 po zákazu odborů. Oficiálně bylo jejím úkolem chránit zájmy pracujících, zlepšovat pracovní podmínky a zajišťovat soulad mezi zájmy zaměstnanců a zaměstnavatelů. Byla ale podřízena NSDAP a její

být také okresním vůdcem FS.²⁰⁴ Obžalovaný sám tvrdil, že do NSDAP, NSV, DAF, NSBO, Volkssturmu a Allgemeine-SS byl v roce 1938 převeden ze strany SdP bez vlastního přičinění.²⁰⁵

Trappschuh byl údajně členem a činníkem spolku Deutscher Turnverband, který se od roku 1936 stal kromě své tělocvičné činnosti i významnou složkou Henleinovy strany.²⁰⁶ Přestože se mu prý nějaké konkrétní činy v rámci této organizace nedají dokázat, měl se údajně zúčastnit všech manifestací proti státu. Prý vykonal každý rozkaz, který mu byl dán, a to i ten nejhorší. S podřízenými údajně zacházel hrubě a zavinil ztrátu svobody občana republiky, ovšem bez jiných následků, a pravděpodobně zavinil i ztrátu svobody většího počtu jiných

důležitou úlohou byla kontrola nálad pracovníků a utužovat zaměstnanců, především v průmyslu, ve víře v nacionální socialismus a přesvědčovat je o výhodách politiky NSDAP. V neposlední řadě měla také pracovníky motivovat k lepším pracovním výkonům. K DAF náležela i přidružená organizace „Kraft durch Freude“ (Radostí k síle), jejímž prostřednictvím byla zajišťována péče o využití volného času členů DAF. Mezi funkcemi v DAF a NSDAP existovala personální unie. DAF byla posuzována podle § 3, odst. 2 retribučního dekretu, ale prováděcí směrnice zároveň upozorňovala, že v pohraničí byli občané ke vstupu do DAF často donuceni, což se podle Mečislava Boráka před MLS často potvrdilo. BORÁK, Mečislav. *Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948)*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1998. ISBN 80-86101-07-X. S. 180

²⁰⁴ Dobrovolná ochranná služba (Freiwillige Schutzdienst, FS) byla pořádková (ordnerská) a pořadatelská služba SdP, povolená československým ministerstvem spravedlnosti v květnu 1938. Oficiálně měla pomáhat při akcích SdP a při živelních pohromách. Vedením byl pověřen náčelník turnerské jednoty a pozdější důstojník SS Willi Brandner. FS byly složeny především z členů DTV a sloužily jako ochrana shromáždění, úderní jednotky a měly zajistit „ochranu“ sudetoněmeckého obyvatelstva. Až do vstupu německého vojska do ČSR se organizace měla stavět na odpor proti Čechům. Útvar byl vybudován pod dohledem Himmlera a vycvičen po vzoru SS a SA. Himmlerovým úmyslem bylo přiznat později funkcionářům FS funkce velitelů jednotek SS. ZIMMERMANN, Volker. *Sudetští Němci v nacistickém státě: politika a nálada obyvatelstva v říšské župě Sudety (1938–1945)*. Praha: Argo, 2001. ISBN 80-7203-390-5. S. 54, 86, 87, 116, 400. KURAL, Václav a Zdeněk RADVANOVSKÝ a kol. „Sudety“ pod hákovým křížem. Ústí nad Labem: Albis international, 2002. ISBN 80-86067-66-1. S. 109.

²⁰⁵ Toto tvrzení nelze považovat za pravděpodobné. Nenalezla jsem žádný důkaz, který by nasvědčoval pravdivosti Trappschuhova tvrzení o převodu z SdP do zmíněných organizací. ZIMMERMANN, Volker. *Sudetští Němci v nacistickém státě: politika a nálada obyvatelstva v říšské župě Sudety (1938–1945)*. Praha: Argo, 2001. ISBN 80-7203-390-5. S. 106–119.

²⁰⁶ Svaz německých turnerů v Československu (Německá turnerská/tělocvičná jednota, Deutscher Turnverband in der Tsechoslowakei, DTV) byl založen v roce 1919 a jeho těžištěm byly Sudety. V roce 1932 svaz ovládl Konrád Henlein se svými stoupenci, odstranil všechny zastánce liberalismu a tvrdě prosazoval vůdcovský princip. Pod Henleinovým vedením se tato organizace velice rychle změnila v největší brannou zálohu německých separatistů. Po nástupu Adolfa Hitlera k moci se členové svazu sblížili s nacistickou tělovýchovou. Dokonce i vlastní obsah tělovýchovné činnosti byl cvičiteli uzpůsoben potřebám fašistického hnutí. Důraz byl kladen nejen na jednoduché aktivity – skok, běh, plavání apod., ale velká pozornost byla věnována také bojovým cvičením – boxu, zápasu, šermu, střelbě. V ideové výchově nacházela uplatnění starogermánská symbolika. V průběhu 30. let se Svaz německých turnerů v Československu stal polovojenskou organizací, která se neopominutelnou měrou podílela na rozbití Československa. Více viz: KÖSSL, Jiří, ŠTUMBAUER, Jan a Marek WAIC. *Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-608-2. O německých tělovýchovných a sportovních spolcích viz také: WAIC, Marek, ed. *Německé tělovýchovné a sportovní spolky v českých zemích a Československu: Deutsche Turn- und Sportvereine in den tschechischen Ländern und in der Tschechoslowakei*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1489-2. nebo také: WAIC, Marek. *Češi a Němci ve světě tělovýchovy a sportu: Die Deutschen und Tschechen in der Welt des Turnens und des Sports*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0768-9.

podřízených osob. Prý nařizoval povinnou práci ve prospěch nacistického Německa, popř. při takovém rozkaze od svých nařízených spolupůsobil.

Alois Trappschuh byl dle svého tvrzení již od roku 1925 zaměstnaný na dole Robert v Ervěnicích. Během té doby vystřídal mnoho různých pracovních pozic. Závodním inženýrem se stal v roce 1942. Téhož roku převzal vedení jámy dolu Robert a dobývání uhlí a devět set dělníků – údajně sedm set cizinců a z toho asi padesát až šedesát Čechů. Dle tvrzení obžaloby prý jako závodní inženýr surově zacházel s dělníky jiné než německé národnosti, obzvláště s ruskými zajatci.²⁰⁷ Údajně při každé příležitosti udával české dělníky Gestapu v Mostě. Jednoho z nich, Antonína Nováka z Nového Sedla, prý za okupace udal celkem třikrát. Poprvé to mělo být za to, že dal kousek chleba ruskému zajatci, podruhé a potřetí za údajnou sabotáž práce. Na základě těchto udání byl Novák údajně vězněn v kárném táboře v Záluží u Mostu po dobu celkem jedenácti týdnů. Případ Aloise Trappschuha oznámil na zdejší stanici právě zmiňovaný Novák. Trappschuh se přiznal k tomu, že udal dělníka Nováka za to, že nechodil do práce. Popřel však hrubé zacházení s ruskými zajatci a českými dělníky.

Trappschuh tvrdil, že s podřízenými zacházel slušně a přísně tak, jak to podnik vyžadoval. Všichni museli zachovávat pracovní povinnosti a kdo se provinil, tak mu byl oznámen, a Trappschuh ho následně zapsal. Daný dokument potom odevzdal na ředitelství. Tvrdil, že ředitelství takové lidi odevzdalo do hlavní kanceláře Abwehru.²⁰⁸ Sám prý nevěděl, co se s nimi dělo dále – vyjádřil ale svou údajnou domněnku, že byli nejspíš předáni policii. Trappschuh dále řekl, že každého několikrát varoval předtím, než se takový člověk dostal do tohoto řízení. Pokud si ani po jeho varování daná osoba nedala říci, nemohl prý v zájmu udržení pořádku a kázně nic jiného dělat.

Obžalovaný též uvedl, že kromě Nováka, a ještě jednoho Němce, prý žádný vážnější případ v podniku neměl. Naopak si prý na něj nikdo nemůže stěžovat. V poslední době mu údajně Češi sami dávali cigarety, což by prý, kdyby s ním nebyli za dobře, nejspíš nedělali. Uvedl, že nikdy neměl žádnou zbraň. Řekl také, že potom, co byli v roce 1938 zatčeni Češi –

²⁰⁷ Ve výpovědi Antonína Nováka z 25. července 1945 na stanici SNB v Ervěnicích je uvedeno, že obžalovaný Trappschuh prý obzvláště surově zacházel s českými dělníky a se zajatci.

²⁰⁸ Abwehr byla německá vojenská rozvědka a kontrarozvědka, která působila v Německu mezi lety 1920 až 1945. Do roku 1938 spadala pod říšské ministerstvo války, poté přešel pod Oberkommando der Wehrmacht (OKW), které sloužilo jako generální štáb ve Třetí říši. Od té doby bylo úkolem Abwehru sledovat odpůrce nacismu a Adolfa Hitlera. V roce 1938 provedl velitel Abwehru Wilhelm Canaris jeho reorganizaci a Abwehr byl rozdělen na tři základní složky. ZIMMERMANN, Volker. Sudetští Němci v nacistickém státě: politika a nálada obyvatelstva v říšské župě Sudety (1938–1945). Praha: Argo, 2001. ISBN 80-7203-390-5. S. 35.

Josef Kulhánek, Arnošt Bauer a Václav Kugler, nechal je na vlastní popud osvobodit. Kugler mu prý za to později poděkoval.

Alois Trappschuh byl zatčen strážmistrem Františkem Hřebíkem, Janem Sojkou a Josefem Horou 30. července 1945.²⁰⁹ Ve vazbě byl v zajišťovacím táboře Chomutov.²¹⁰ Dne 12. dubna Trappschuh údajně pracoval na úpravě trati ČSD²¹¹ v blízkosti výtopny v Chomutově. Byl určen jako dozorce nad 82 pracovníky, dohled nad celou skupinou měl jistý Václav Trojan. Dle výpovědi zde pracujících Němců odjížděl v pracovní době z Chomutova vlak s Němci. Této příležitosti Trappschuh zřejmě v nestřeženém okamžiku využil a uprchl za svou rodinou, která prý už tehdy žila v Německu.²¹²

Hlavní přelíčení tak proběhlo dne 3. července 1946 v nepřítomnosti obviněného. Předsedou soudu byl dr. Tichý, soudci z lidu byli František Burianec, Josef Vorel, Václav Trojan a Karel Hladeček. Při rozhodování o rozsudku soud zhodnotil celkem čtyři body obžaloby. Bylo to jednak Trappschuhovo trojí udání dělníka Antonína Nováka, dále skutečnost, že byl politickým vedoucím NSDAP v Ervěnicích a krajským sportovním vedoucím v Chomutově, potom také jeho členství v SS a posledním bodem bylo jeho členství v FS. Soud nad obžalovaným vynesl rozsudek trestu těžkého žaláře na dobu dvaceti let.²¹³ Celé hlavní přelíčení trvalo pouhých třicet minut. Trappschuh svému trestu unikl. Je otázkou, zda na výši trestu neměl vliv právě jeho útěk.

4.3.3 Členové SS zapojení do aktivit Sudetoněmeckého Freikorpsu

Výraznou roli v destabilizaci pohraničí během dramatických událostí podzimu 1938 sehrály jednotky Sudetoněmeckého Freikorpsu (SFK). Jednalo se o organizaci, která byla založena na základě rozhodnutí Adolfa Hitlera 17. září 1938. Hlavním úkolem Freikorpsu bylo podněcovat srážky a nepokoje a tím destabilizovat československá pohraniční území. Konkrétnější pokyny vydalo velitelství SFK velitelům jednotlivých praporů a rot 18. září.

²⁰⁹ Všichni jmenovaní byli příslušníky SNB v Ervěnicích.

²¹⁰ V Chomutově byl v roce 1945 zřízen internační a sběrný tábor „Stará sklárna“, který byl posléze přemístěn do Horní Vsi. Tento objekt patřil mezi zařízení, kde se pozdějším vyšetřováním potvrdily zprávy o hromadných popravách většího počtu zajištěných osob. Skutečné příčiny úmrtí týraných lidí se mnohdy kamuflovaly prohlášením, že příčinou smrti byla stařecká sešlost, srdeční slabost, infarkt apod. Ke 13. srpnu 1945 se v zajišťovacím táboře v Chomutově nacházelo 8 834 internovaných. STANĚK, Tomáš. *Tábory v Českých zemích 1945–1948*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1996. ISBN 80-902075-3-7. S. 46, 53, 73, 81.

²¹¹ Československé státní dráhy (ČSD) byla státní organizace zabývající se správou železniční infrastruktury a provozováním železniční dopravy na území tehdejšího Československa. Pod tímto názvem organizace existovala od roku 1918 do roku 1992 vyjma období německé okupace.

²¹² Archiv bezpečnostních složek, fond SÚMV, *fond Odbor politického zpravodajství MV*, a. č. 2M:13606, f. 88.

²¹³ Archiv bezpečnostních složek, fond SÚMV, *fond Odbor politického zpravodajství MV* a. č. 2M:13606, f. 88.

Hranice měly být neustále zneklidňovány drobnými akcemi – měly být vedeny jeden za druhým vpády malých úderných čet a přepadány pohraniční stanice a jejich posádky. Zásadní bylo proniknout, rozpoutat zmatek, pokud možno zadržet rukojmí a následně zmizet.²¹⁴

Do SFK vstupovalo mnoho Henleinových příznivců, především z řad mladých sudetoněmeckých mužů, kteří se záměrem vstoupit do této složky uprchli z Československa na území Třetí říše. Mnoho z nich tak učinilo v reakci na tvrdý zásah československého státu vůči SdP z 12. na 13. září 1938 nebo v souvislosti s odmítáním mobilizace do československé armády vyhlášené 23. září 1938. V důsledku mobilizace počet členů SFK výrazně stoupl – během dvou týdnů od založení dosáhl počtu 40 884 členů.²¹⁵ Po splnění své úlohy vstupovaly jednotky SFK do země společně s Wehrmachtem a byly k dispozici říšskému vedoucímu SS, Heinrichu Himmlerovi. Již poměrně nedlouho po vstupu se ukázalo, že ve Freikorpsu existovaly tendence, které se odlišovaly od záměrů branné moci i vedení SdP. Velení SFK vydalo 4. října 1938 rozkaz, ve kterém výslovně zakazovalo akce na vlastní pěst. Svou veškerou činnost měl Freikorps ukončit již 1. října 1938, k jeho rozpuštění potom došlo po přibližně třítýdenní činnosti 9. října téhož roku.²¹⁶

Aktivity spáchané Sudetoněmeckým Freikorpem, byly mimořádnými lidovými soudy souzeny dle tzv. velkého retribučního dekretu jako tzv. úklady o republiku. Za takové skutky stanovoval retribuční dekret velice přísný trest – trest smrti.²¹⁷

Mezi případy, kterými jsem se hlouběji zabývala, patří dvě kauzy týkající se aktivit organizovaných Sudetoněmeckým Freikorpem. Prvním případem je kauza muže, který se postavil do čela ozbrojeného povstání v pohraničí v září 1938. V důsledku této násilné akce došlo ke zranění jedné osoby. Z podílu na aktivitách Freikorpsu byl obviněn také další SS-mann souzený u MLS v Mostě. Jeho členství ve Freikorpsu dokázáno nebylo, a proto byl odsouzen za své členství v organizaci SS. V obou případech padly vysoké tresty (i když rozdílné), byť neexistovaly důkazy o tom, že by se kterýkoli z nich dopustil násilí, které by způsobilo ztrátu života jakékoli osoby.

²¹⁴ ZIMMERMANN, Volker. *Sudetští Němci v nacistickém státě: politika a nálada obyvatelstva v říšské župě Sudety (1938–1945)*. Praha: Argo, 2001. ISBN 80-7203-390-5. S. 56.

²¹⁵ PORTMANN, Kateřina. *Tresty smrti a Mimořádný lidový soud v Liberci*. Rukopis, 2022. S. 18.

²¹⁶ ZIMMERMANN, Volker. *Sudetští Němci v nacistickém státě: politika a nálada obyvatelstva v říšské župě Sudety (1938–1945)*. Praha: Argo, 2001. ISBN 80-7203-390-5. S. 83–85.

²¹⁷ Dekret č. 16/1945 Sb. o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech. In: Sběrka zákonů a mezinárodních smluv, *Zákony pro lidi* [online]. 1945, částka 9, [vid. 25. 9. 2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1945-16>.

Josef Röder²¹⁸

Narodil se 11. ledna 1888 v Nepomyšli jako nemanželský syn Bertý Röderové a Josefa Hölze. Röder byl ženatý, otcem dospělé dcery, vyznáním římský katolík německé národnosti a povoláním kolář.²¹⁹ Jeho posledním bydlištěm byla jeho rodná Nepomyšl.²²⁰

Josef Röder byl členem organizace SS od 12. prosince 1940.²²¹ Roku 1941 byl zařazen k výkonu služby do koncentračního tábora v Dachau.²²² Bylo také zjištěno, že byl členem NSDAP od 1. listopadu 1938.²²³ Kromě toho se Röder 22. září 1938 účastnil jako vedoucí ozbrojeného povstání v obci Nepomyšl, které mělo údajně směřovat proti samostatnosti československého státu.²²⁴

Jak se dozvídáme z dokumentu hlavního přelíčení, vrchní strážmistr Jan Vicány byl zároveň i přímým svědkem události, ke které došlo 22. září 1938. Dle jeho svědectví se tehdy na náměstí v Nepomyšli srotilo 150 až 200 příslušníků SFK, kteří byli ozbrojeni střelnými a jinými zbraněmi a na rukávech měli pásky s hákovým křížem. Dříve, než stačili strážníci

²¹⁸ SOA Litoměřice, fond MLS Most 1945–1948, karton č. 31, Ls 685/46.

²¹⁹ V rozsudku je jako jeho povolání uvedeno, že byl kolářem, zatímco v udání se uvádí, že byl vojákem.

²²⁰ V době sepsání udání se měl obžalovaný nacházet v internačním táboře v Záluží u Mostu. Podle Tomáše Staňka bylo v internačním zařízení v Záluží u Mostu v létě 1945 (ve třech objektech) koncentrováno přibližně 5 000 Němců. Ve stejné době zde vykonávalo stráž nad zajištěnými osobami 75 příslušníků závodních milicí. Kvůli nahromadění značného množství lidí, neuspokojivým hygienickým podmínkám, špatné stravě a tělesnému vyčerpání zajištěných se v táborech v Záluží u Mostu museli potýkat s epidemií skvrnitého tyfu. Podobně jako v zařízení v Chomutově, byly i zde vyšetřováním potvrzeny zprávy o hromadných popravách většího počtu osob. STANĚK, Tomáš. *Tábory v Českých zemích 1945–1948*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1996. ISBN 80-902075-3-7. S. 40, 54, 56. 71–73.

²²¹ Podarilo se zjistit na základě kartotéky příslušníků zbraní SS vrchnímu strážmistru Janu Vicánymu a štábnímu strážmistru Josefu Udatnému.

²²² Koncentrační tábor v Dachau, pojmenovaný podle stejnojmenného města, vznikl již v březnu 1933. Tehdy v něm byli vězněni především komunisté a sociální demokraté. Vedle hlavního tábora postupně vzniklo 19 jeho poboček rozprostřených po jižním Německu. V Dachau byly prováděny lékařské pokusy, při nichž zahynuly tisíce vězňů. Během dvanácti let existence tohoto zařízení jim prošlo více než 206 000 vězňů, z nichž zde nejméně 67 000 zahynulo. Mezi vězni bylo také více než 3 600 Čechů a Slováků. Od října 1939 do začátku února nastala určitá „přestávka“ ve fungování zdejšího koncentračního tábora – tehdy zařízení sloužilo pouze jako výcvikový tábor SS. Více viz např.: ZÁMEČNÍK, Stanislav. *To bylo Dachau*. Praha: Paseka, 2003. ISBN 80-7185-536-7.

²²³ Archiv bezpečnostních složek, fond SÚMV, karta člena NSDAP.

²²⁴ Za tyto „zásluhy“ mu byla udělena Medaile za zásluhy za 1. říjen 1938. Archiv bezpečnostních složek, fond SÚMV, karta člena NSDAP – Medaile za zásluhy za 1. říjen 1938.

Pamětní medaile 1. října 1938 byla udělována vojákům wehrmachtu a jednotek SS, státním úředníkům a členům NSDAP a SdP, ale také všem civilním osobám, které buď pomáhaly, zúčastnily se nebo politicky či finančně podporovaly připojení Sudet k Německu. Byla též určena za zásluhy občanům německé národnosti, kteří žili v Čechách a byli zraněni, či obětovali svůj majetek nebo byli vyhnáni ze Sudet. Medaile mohla být udělena i vdovám a sirotkům, jejichž manželé nebo rodiče zemřeli při obsazování Sudet německou armádou. Mohli ji získat také ti, kteří se zúčastnili stavebních prací při budování bojových postavení, dálnic a silnic ve východní části Německa. Medaile se udělovala od roku 1938 do konce roku 1941. Medailí 1. října bylo během druhé světové války uděleno celkem 1 162 617 kusů. Více viz: PAVLÍK, Svetozár. *Vyznamenání a bojové odznaky Třetí říše II*. Ostrava: OXO Group, 2009. ISBN 978-80-254-6040-5. S. 15–25.

učinit určitá opatření, obklopil dav Ordnerů²²⁵ stanici a mířil do oken zbraněmi. Skupinu vedl údajně Josef Röder, který postoupil dopředu a tloukl pažbou revolveru na okenní rám s tím, aby jim personál stanice otevřel a umožnil jim vstup do budovy. Strážníci se prý pokoušeli o domluvu s povstalcí, která se však minula účinkem. Po Vicányho vyzvání, aby Röder sdělil, co požaduje, mu dotyčný dle strážmistrova tvrzení odpověděl, že chce, aby strážníci opustili obec Nepomyšl se zdůvodněním, že se jedná o „německou půdu“²²⁶ Vicány tento požadavek zamítl s tím, že o ničem takovém neví a nemá k tomu žádný rozkaz. Skupina začala v reakci na to vytloukat okna dlažebním kamením, které se nacházelo na hromadě před služebnou. V důsledku jejich agresivní a ničitelské činnosti došlo k přerušení telefonního vedení. Přes rozbitá okna a také zezadu kuchyní se příslušníkům ozbrojené skupiny podařilo vniknout do budovy stanice.

Příslušníci Freikorpsu odzbrojili četníky a jednoho z nich, desátníka Josefa Dědka, který vytahoval revolver, pětkrát pobodali do zad šavlí. Pobodaný četník prý po tomto násilném činu zůstal nehybně ležet na zemi. Následující tři měsíce potom strávil v rakovnické nemocnici. Röder následně s nadávkou strhl obraz prezidenta doktora Beneše a prezidenta Masaryka a surově je odhodil. Potom šel ke skříni, odkud vyňal státní vlajku, kterou následně pošlapal. Skupina začala demolovat vybavení stanice a na dvoře zapálili spisy. Ordneři se údajně pokoušeli v objektu nalézt zbraně. Dav vedený Röderem poté vnikl pod záminkou údajného hledání zbraní do bytu učitele české národnosti. Příslušníci Freikorpsu zde vylomili skříň kabinetu a opět zhanobili státní vlajku. Ozbrojený Röder údajně držel členy četnictva a československé občany české národnosti v hostinci, aby je tam zadržel až do příchodu německé armády, které je chtěl předat. Věznění byli údajně osvobozeni až po příchodu československého vojska.

Hlavní přelíčení Röderova případu proběhlo 8. listopadu 1946. Předsedou soudu byl JUDr. Pavlát, soudci z lidu byli Josef Havelka, Antonín Jícha, Stanislav Mach, Bedřich Maršík a Augustin Novotný. Röderovým obhájcem ex offo byl JUDr. Jan Vaněček. Obžalovaný nebyl předveden, neboť uprchl z internačního tábora.²²⁷ Vyhovělo se však žádosti veřejného žalobce

²²⁵ Ordneři (od Ordnergruppe) bylo jiné používané označení pro příslušníky SFK. JARKOVSKÁ, Lucie. *Odplata, či spravedlnost? Mimořádné lidové soudy 1945–1948 na Královéhradecku*. Praha: Prostor, 2008. ISBN 978-80-7260-206-3. S. 273.

²²⁶ SOA Litoměřice, fond MLS Most 1945–1948, karton č. 31, Ls 685/46.

²²⁷ Röder byl zaměstnán v uhelných dolech v Mostě a jednoho večera na zpáteční cestě do tábora členům závodní milice uprchl. Zde shledávám jistou analogii s případem Alfreda Hausmanna, kterému se 30. prosince 1946 podařilo utéct z internačního tábora na tzv. Výstavišti v Liberci. I Hausmannovi se podařilo útěk realizovat během svého nasazení na práci, ačkoli podle tehdejších nařízení osoby čekající na soud vůbec neměly být využívány

a rozsudek byl vyneseno v nepřítomnosti obžalovaného. Röder byl obviněn, že zorganizoval nepřátelské hnutí Němců s cílem ohrozit bezpečí republiky z vnějšku. Dalším bodem jeho obžaloby bylo, že s ozbrojeným davem vnikl do četnické stanice, do školy a bytu občanů české národnosti, kde vykonali násilí na přítomných osobách. Za vinu se také kladlo, že poštval ozbrojený dav proti četníkům a poškodil jednoho z nich, který si v důsledku tohoto násilí odnesl trvalé následky. Byl žalován také za to, že četníky a občany české národnosti zadržoval a věznil, aniž by k tomu měl jakékoli legální důvody. Posledním bodem jeho obvinění bylo členství v SS v době zvýšeného ohrožení republiky. Soud rozhodl jednohlasně – uznal Rödera vinným ve všech bodech obžaloby.

Obžalovanému přitěžovalo jeho vedoucí postavení při akci, skutečnost, že spáchal více zločinů a také obzvláštní zuřivost, s níž si údajně v průběhu celé akce počínal, a kterou měl dát najevo svou nenávist vůči československému státu a občanům české národnosti. Josef Röder byl odsouzen k trestu smrti provazem.²²⁸ Ten však z výše zmíněných důvodů nebyl vykonán. Po Röderově pobytu mělo být v Německu vyhlášeno pátrání. Ještě 3. března 1947 obdržel Sbor národní bezpečnosti v Nepomyšli informaci od ministerstva vnitra, že se Röder údajně zdržuje v Plavně (Plauen)²²⁹ v Sasku.²³⁰ Dopadnout se ho však již nepodařilo, a tak v nepřítomnosti odsouzený Röder svému trestu unikl.

Zajímavé je vyjádření k Röderovu případu ze 7. prosince 1967, pravděpodobně v souvislosti se snahou o jeho vydání. Daný dokument zpracoval jistý Volf, pracovník Československé vládní komise pro stíhání nacistických válečných zločinců v Praze.²³¹ Pisatel uvedl, že Röder byl „horlivým vyznavačem německého nacionálního socialismu, nenáviděl

k pracovním výkonům, a naopak měly být neustále střežené a vůbec neopouštět prostory tábora. Podobně jako Röder byl i Hausmann za svou aktivitu v SFK v nepřítomnosti odsouzen MLS v Liberci k trestu smrti a stejně jako v Röderově případě ani v případě Alfreda Hausmanna k výkonu exekuce nikdy nedošlo. PORTMANN, Kateřina. *Tresty smrti a Mimořádný lidový soud v Liberci*. Rukopis, 2022. S. 24–25.

²²⁸ Šlo o jediný případ trestu smrti vyneseno MLS v Mostě nad příslušníkem SS. Za podobný skutek byli také např. MLS v Liberci odsouzeni k trestu smrti čtyři bývalí příslušníci Freikorps – Franz Tschiedel, Max Frinker, Walter Jautz a Alfred Hausmann. Více viz PORTMANN, Kateřina. *Tresty smrti a Mimořádný lidový soud v Liberci*. Rukopis, 2022.

²²⁹ Jedná se o město přibližně 32 km severozápadně od českého města Aš. V současné době v něm žije přibližně 64 000 obyvatel.

²³⁰ Archiv bezpečnostních složek, fond SÚMV, *fond Ústředna Státní bezpečnosti*, a. č. 305-99-5, f. 72.

²³¹ Československá vládní komise pro stíhání nacistických válečných zločinců (ČKVZ) byla vytvořena s cílem vyhledávat a soudit nacistické válečné zločince, kteří během druhé světové války spáchali zločiny na území Československa. Do svého zrušení v roce 1990 komise pod vedením Bohuslava Ečera a později Bohuslava Kučery prověřila přibližně 700 možných válečných zločinců a zhotovila asi 90 žádostí na vydání odsouzeného. KYNCL, Vojtěch. *Bestie: Československo a stíhání nacistických zločinců*. Praha: NLN, 2019. ISBN 978-80-7422-668-7. 67–73.

všechno české a usiloval o rozbití československého státu“.²³² Je zde však zároveň uvedeno, že „z dnešního hlediska se trest jeví jako nepřiměřeně přísný“.²³³ Trestná činnost odsouzeného, i když pod jeho vlivem došlo k násilnému jednání a těžkému zranění jedné osoby, prý nebyla takové povahy, aby ji bylo možné pokládat za válečný zločin nebo zločin proti lidskosti. Nešlo tedy údajně o činnost nepromlčitelnou ve smyslu zákona č. 184/65 Sb. Zároveň se dle pisatele nedalo očekávat, že by odsouzený byl pro tuto činnost vydán do ČSSR, nehledě k tomu, že nejspíš získal státní občanství NSR.²³⁴ Jako návrh dalšího postupu je zde uvedeno případ u Československé vládní komise odložit a oznámit jej ministerstvu vnitra.²³⁵

Rudolf Hauf²³⁶

Na aktivitách Sudetoněmeckého Freikorpsu v pohraničí se měl podílet i Rudolf Hauf. Narodil se 27. října 1920 v Kozlech. Byl německé národnosti a vyznáním římský katolík. Vychodil pět tříd německé obecné školy v Kozlech, potom tři třídy české obecné školy a jednu třídu české měšťanské školy tamtéž.²³⁷ Vyučil se rezníkem, což se stalo později jeho povoláním. Jeho poslední bydliště bylo v Kozlech 38, v okrese Bílina. Jeho družkou byla Anna Rudolfová.²³⁸

Dle obžaloby Hauf odešel v květnu 1938 do Německa, konkrétně do Seifersdorfu u Drážďan, kde se měl zúčastnit výcviku příslušníků SFK na připravovaný útok na ČSR.²³⁹ Toto tvrzení Hauf popřel, stejně tak popíral i své členství ve Freikorpsu v roce 1938, z něhož byl obviněn. Doznal se, že v květnu 1938 v Seifersdorfu byl, tvrdil ale, že tam pracoval v zemědělství u rolníka, jehož jméno však nedokázal udat.

²³² Archiv bezpečnostních složek, fond SÚMV, *fond Správa vyšetřování StB – Stíhání nacistických válečných zločinců*, a. č. 325-139-5, f. 234.

²³³ Archiv bezpečnostních složek, fond SÚMV, *fond Správa vyšetřování StB – Stíhání nacistických válečných zločinců*, a. č. 325-139-5, f. 234.

²³⁴ NSR nebo také SRN je zkratka pro české označení státu Spolkové republiky Německo (Bundesrepublik Deutschland, BRD), neoficiálně též Západní Německo. Šlo o státní útvar existující v období od 23. května 1949 do 3. října 1990.

²³⁵ Archiv bezpečnostních složek, fond SÚMV, *fond Správa vyšetřování StB – Stíhání nacistických válečných zločinců*, a. č. 325-139-5, f. 234.

²³⁶ SOA Litoměřice, fond MLS Most 1945–1948, karton č. 36, Ls 821/46.

²³⁷ Archiv bezpečnostních složek, fond SÚMV, *fond Odbor politického zpravodajství MV*, a. č. 2M:12289, f. 11.

²³⁸ NA Praha, fond Správa Sboru nápravné výchovy, Praha, nezpr., vězeňský spis – Rudolf Hauf. V době, kdy byl ve vězení, žila prý v Eschenriedu bei München, v okupačním pásmu USA, kde údajně bydlela u Rudolfova bratra Václava Haufa.

²³⁹ Skupina IV (Drážďany) byla s počtem 15 366 mužů nejsilnější z celkově šesti ustavených jednotek SFK, jejichž cílem byla destabilizace pohraničí ČSR na podzim 1938. ZIMMERMANN, Volker. *Sudetští Němci v nacistickém státě: politika a nálada obyvatelstva v říšské župě Sudety (1938–1945)*. Praha: Argo, 2001. ISBN 80-7203-390-5. S. 84.

Obžalovaný přiznal, že v prosinci 1938 se dobrovolně hlásil ke zbraním SS a 6. prosince 1938 nastoupil ke 2. standartě zbraní SS Brandenburg v Berlíně Adlershof.²⁴⁰ Původně byl prý u pěchoty a následně byl přidělen k dělostřelectvu. Tvrdil, že v době útoku na Polsko byl v Berlíně Lichterfelde v kasárnách Leibstandarte SS Adolfa Hitlera (LAH), kde prý pracoval v kuchyni. V roce 1939 ale obdržel medaili za statečnost,²⁴¹ z čehož mělo podle vyšetřovatelů vyplývat, že se zúčastnil bojů v Polsku, ačkoli to sám popřel. V říjnu 1939 se prý zúčastnil výcviku dělostřeleckého pluku v Mnichově.

V roce 1939 údajně vytáhl při akci proti Francii s útvarem sedmi baterií dělostřeleckého pluku SS Totenkopf z Münsingen u Stuttgartu.²⁴² Jejich tažení prý vedlo přes Čáchy, Holandsko, Belgie a severní Francii ke Calais. V roce 1940 byl povýšen na svobodníka SS (Sturmana).²⁴³ Potom dle jeho tvrzení pokračovali až ke španělské hranici, kde zůstali až do května 1941.

Z Francie prý odjeli na počátku vpádu do Ruska přes Německo, Litvu a Lotyšsko směrem na Demjansko. V roce 1942 obdržel vyznamenání za zimní tažení v Sovětském svazu.²⁴⁴ Byl mu udělen také Železný kříž II. stupně za činnost spojky, kterou při témže tažení vykonával.²⁴⁵ V Sovětském svazu prý zůstali až do října 1942 a potom se vrátili na čtyři měsíce do Francie. Následně byli údajně opět nasazeni v Rusku, tentokrát u Bělgorodu. V srpnu 1943 prý přecházeli z Charkova do Krivoj Rogu.²⁴⁶ Tam Hauf dle své výpovědi onemocněl a léčil se v nemocnici. Potom údajně pokračovali přes Lvov, on musel pobývat v nemocnici v Durynsku.

²⁴⁰ Archiv bezpečnostních složek, fond SÚMV, *fond Odbor politického zpravodajství MV*, a. č. 2M:12289, f. 11.

²⁴¹ Patrně šlo o „Železný kříž 1939“. Viz: CHARVÁT, Marek. *Katalog německých vyznamenání 1933-1945*. Praha: Naše vojsko, 2012. ISBN 978-80-206-1286-1. S. 136.

²⁴² Tento pluk byl součástí 3. tankové divize SS Totenkopf (3. SS-Psnzer-Division Totenkopf). Většina jejích vojáků pocházela z řad dozorců v koncentračních táborech. Jako divize byla Totenkopf uspořádána v roce 1939, v následujícím roce bojovala na západním tažení. Potom byla nasazována pouze na východní frontě, kde byla považována za vynikající bojovou divizi. V květnu se divize vzdala Američanům v Rakousku, následně byla ale předána Rudé armádě. GILBERT, Adrian. *Waffen-SS: Hitlerova armáda v boji*. Brno: CPress, 2020. ISBN 978-80-264-3222-7. S. 399.

²⁴³ Archiv bezpečnostních složek, fond SÚMV, *fond Odbor politického zpravodajství MV*, a. č. 2M:12289, f. 11.

²⁴⁴ Zřejmě se jedná o medaili za tažení na východ 1941–1942 (Medaille Winterschlacht im Osten, Ostmedaile). Medaile byla udělována vojákům, kteří účastnili v zimních měsících na ruské frontě od 15. listopadu 1941 do 15. dubna 1942 jako pamětní medaile. Vojákům. Tato medaile se udělovala spolu s darovacím dekretem a během druhé světové války bylo uděleno přibližně 3 000 000 kusů těchto vyznamenání. PAVLÍK, Svetozár. *Vyznamenání a bojové odznaky Třetí říše I*. Martin: Kozák-Press, 2007. ISBN 978-80-969292-6-9. S. 87–89.

²⁴⁵ Železný kříž 2. třídy byl založený Adolfem Hitlerem 1. září 1939. Byl udělován vojákům za statečnost, hrdinství a odvahu v boji proti nepříteli a důstojníkům a poddůstojníkům za vynikající velení bojovým jednotkám. Během druhé světové války bylo uděleno přibližně 2 300 000 kusů Železných křížů 2. třídy. PAVLÍK, Svetozár. *Vyznamenání a bojové odznaky Třetí říše I*. Martin: Kozák-Press, 2007. ISBN 978-80-969292-6-9. S. 13–15.

²⁴⁶ Město Krivoj Rog (Kryvoj Rih) představovalo klíčové komunikační a logistické centrum ležící uvnitř oblouku tvořeného Dněprem. Na jeho obraně se podílela především divize SS Totenkopf. Němci zde na podzim 1943

Tvrdil, že 20. června 1944 přišel na pět dní do Prahy a odtud na cvičiště SS v Sedlčanech,²⁴⁷ kde zůstal až do ledna 1945. Odtud potom odešel do Benešova,²⁴⁸ kde byl do 3. dubna 1945.²⁴⁹ Bylo zjištěno, že v Sedlčanech a Benešově byl zaměstnán jako účetní poddůstojník SS Pancéřové divize Niebelungen.²⁵⁰

Následně byli prý převezeni do Freiburgu, odkud se prý měli vrátit do Ingolstadtu, ale tam údajně už nedorazili, protože vlak byl 16. dubna v Plattlingu²⁵¹ bombardován. Tvrdil, že tam čistili nádraží před Američany. Brzy nato, 1. května 1945, dle svého tvrzení nastoupil do civilního zaměstnání v Neumarku u Mnichova, kde byl zajat Američany.

V červnu 1939 byl prý v Berlíně na levé ruce tetován znakem „0“. Toto označení představovalo jeho krevní skupinu. Příslušníci SS byli tetováni označením své krevní skupiny, aby bylo v případě zranění a potřeby krevní transfuze možné poskytnout adekvátní lékařskou pomoc.²⁵² V případě zajetí mohli být takoví vojáci snadno identifikovatelní jako příslušníci Waffen-SS, proto koncem války nezářidka docházelo k operativnímu odstranění tetování. Haufovi byl dle jeho tvrzení tento znak operativně odstraněn lékařem SS v roce 1945 v Plattlingu. Hodnost četaře (Unterscharführera) prý získal 1. listopadu 1944.

Hauf tvrdil, že nepodnikl vůbec nic pro to, aby se dostal k útvaru SS, protože se údajně obával následků takového kroku.²⁵³ Prohlašoval, že se proti žádnému národu neprovinil

zaznamenali jisté úspěchy, ale v únoru 1944 byli i přesto nuceni přejít k ústupu. GILBERT, Adrian. *Waffen-SS: Hitlerova armáda v boji*. Brno: CPRESS, 2020. ISBN 978-80-264-3222-7. S. 246.

²⁴⁷ Archiv bezpečnostních složek, fond SÚMV, *fond Odbor politického zpravodajství MV*, a. č. 2M:12289, f. 1.

²⁴⁸ O výcvikovém prostoru SS-Böhmen více viz KMOCH, Pavel. *Konec pánů Benešovska: SS-Stadt Böhmen, Ortsgruppe der NSDAP Beneschau, Wallenstein a ti druzí*. Praha: Academia, 2021. ISBN 978-80-200-3212-6. nebo také ZOUZAL, Tomáš. *Zabráno pro SS: zřízení výcvikového prostoru Böhmen v letech 2. světové války*. Praha: Naše vojsko, 2016. ISBN 978-80-206-1631-9. Sérii jednání o výstavbě benešovského cvičiště zahájil na přelomu ledna a února 1942 tehdy nový velitel Waffen-SS v Protektorátu Čechy a Morava Karl von Treuenfeld. Více o něm viz KAŇÁK, Petr a Jan VAJSKEBR. *Kariéry ve službách nacismu: nejvyšší velitelé potlačovacího aparátu v protektorátu Čechy a Morava*. Praha: NLN a Ústav pro studium totalitních režimů, 2020. ISBN 978-80-7422-711-0. S. 214–239.

²⁴⁹ Archiv bezpečnostních složek, fond SÚMV, *fond Sběrka různých písemností*, a. č. S-445-1/62, f. 2.

²⁵⁰ Archiv bezpečnostních složek, fond SÚMV, *fond Odbor politického zpravodajství MV*, a. č. 2M:12289, f. 8. 38. divize pancéřových granátníků SS Niebelungen byla sestavena v březnu 1945 z kadetů instruktorského sboru akademie SS v Bad Tolzu, doplněná několika dalšími jednotkami Waffen-SS. Dvacátého čtvrtého dubna 1945 obdržela rozkaz vyrazit do boje v Bavorsku, kde vedla defenzivní činnost proti Američanům až do 8. května 1945, kdy dle dostala rozkaz ke kapitulaci. GILBERT, Adrian. *Waffen-SS: Hitlerova armáda v boji*. Brno: CPRESS, 2020. ISBN 978-80-264-3222-7. S. 407.

²⁵¹ Město v Dolním Bavorsku, v současnosti v něm žije přibližně 13 000 obyvatel.

²⁵² Značku své krevní skupiny měli příslušníci SS povinně vytetovanou pod levou paží – šlo o modrá, asi jeden centimetr vysoká písmena. BORÁK, Měčislav. *Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948)*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1998. ISBN 80-86101-07-X. S. 190.

²⁵³ Vzhledem k tomu, že se k SS přihlásil velmi brzy, ještě před začátkem druhé světové války, nelze jeho tvrzení považovat za příliš pravděpodobné.

surovými činy, obzvláště prý ne proti civilistům či zajatcům. Přiznal, že členem SS zůstal až do konce války. Během výslechu 18. června 1946 také řekl, že se cítí vinen.

Dvacátého sedmého dubna 1946 byl Rudolf deportován z Německa a nastoupil do vazby u Okresního soudu v Bílině.²⁵⁴ Ještě před hlavním přelíčením u MLS v Mostě, 11. července 1946, byl Hauf eskortován do Prahy, kde měl být vyslýchán jako svědek na StB. Jeho výslech si vyžádal odbor pro politické zpravodajství ministerstva vnitra. Brzy potom, 27. července 1946, byl Hauf ze zdejší vazby propuštěn a eskortován do Bíliny²⁵⁵ do vazby pro MLS v Mostě.²⁵⁶

Hlavní přelíčení v případě Rudolfa Haufa proběhlo 5. listopadu 1946. Předsedou soudu byl dr. Karel Maixner. Soudci z lidu byli Antonín Jícha, Karel Hladeček, Václav Trojan a Antonín Hejkal. Veřejným žalobcem byl dr. Listopad. Dle soudu byl Hauf vinen, že v době zvýšeného ohrožení republiky byl členem vojenských SS (Waffen-SS) na různých místech v ČSR i v cizině. O rozsudku bylo rozhodnuto jednohlasně. Rudolf Hauf byl odsouzen k trestu dvaceti let těžkého žaláře se ztřeštěním jedním postem čtvrtletně, do něhož se mu měla započítat vazba od 27. dubna 1946. Celý trest si měl odpykat ve zvláštních nucených pracovních oddílech. Obžalovaný měl zároveň navždy pozbýt občanskou čest a jeho majetek měl propadnout ve prospěch státu. Polehčovalo mu jeho doznání, naopak mu přitěžovalo dlouhé pokračování v trestné činnosti a také nebezpečnost jeho skutku.

20. října 1950 poslal Anton Hauf, otec odsouzeného, „slavnému ministerstvu spravedlnosti“ žádost o milost pro svého syna Rudolfa Haufa. V dopise tvrdil, že Rudolf byl v době, kdy se stal vojákem formace, velmi mladý – ještě neploletý.²⁵⁷ Otec v dopise psal, že on a jeho žena jsou již velmi staří a nemocní a jejich syn byl pro ně údajně jediným živitelem. Prosí o jeho omilostnění a odsun. Okresní národní výbor v Bílině však vyjádřil k propuštění Rudolfa Haufa negativní stanovisko. S obdobnou reakcí se Anton Hauf setkal znovu v roce 1951, kdy svou žádost opakoval.

²⁵⁴ Archiv bezpečnostních složek, fond SÚMV, *fond Odbor politického zpravodajství*, a. č. 2M:12289, f. 1.

²⁵⁵ Ve věznicích okresního soudu v Bílině, kde během okupace sídlilo Gestapo, bylo internovaným osobám nelidsky ubližováno. Podle českých svědků panovaly „neuvěřitelné poměry“ v tomto zařízení až do srpna 1945. Zločiny měli na svědomí příslušníci obranného zpravodajství československé armády (OBZ) por. Marek, por. Topocer, ale i jiní. Násilníci údajně zavinili smrt až 120 osob, přičemž měli udržovat čilé kontakty s místním sekretariátem KSČ. STANĚK, Tomáš. *Retribuční vězni v českých zemích: 1945–1955*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2003. ISBN 80-86224-33-3. S.81.

²⁵⁶ Archiv bezpečnostních složek, fond ÚMV, *fond Odbor politického zpravodajství MV*, a. č. 2M:13721, s. 81.

²⁵⁷ V tomto případě otec lhal, protože v Rudolf Hauf dosáhl věku osmnácti let minimálně více než měsíc předtím, než do SS vstoupil.

Poměrně zajímavé informace o odsouzení se dozvídáme z dokumentu sepsaného 27. června 1953 ve Vězeňském ústavu Ostrov,²⁵⁸ kde byl tehdy Rudolf Hauf internován. Jeho chování bylo údajně velmi dobré, dokonce prý i působil výchovně na ostatní odsouzené německé národnosti. Během výkonu trestu prý nikdy nebyl disciplinárně trestán. Jeho vystupování vůči příslušníkům SNB bylo dle hodnotitele ukázněné, takže mohl být dáván za vzor ostatním odsouzeným. Měl údajně velmi dobrou pracovní morálku a jeho průměrný pracovní výkon se stále pohyboval okolo 140 %. Býval prý jedním z iniciátorů socialistického soutěžení odsouzených a byl několikrát odměněn za vzorný výkon. Ve zmiňovaném dokumentu je popsán také zdravotní stav. Jmenovanému chyběl ukazovák, ale jinak se údajně cítil zcela zdravý.

Konečné rozhodnutí o amnestii pro Rudolfa Haufa vydalo ministerstvo spravedlnosti 3. listopadu 1955.²⁵⁹ Do Západního Německa byl Rudolf Hauf vysídlen 13. listopadu 1955.²⁶⁰

4.3.4 Příslušníci SS vykonávající svou službu v zahraničí

V této kapitole bych chtěla rozebrat čtyři případy příslušníků SS, kteří během druhé světové války vykonávali přinejmenším podstatnou část své služby u SS jako vojáci v zahraničí. Všichni tito obžalovaní prošli během válečného období mnoha evropskými bojišti, a proto se jejich případy v tomto ohledu odlišují od ostatních kauz, kterými jsem se zabývala (s výjimkou případu Rudolfa Haufa) a jejichž aktéři prožili válečné období většinou na území okupovaného Československa, případně jako dozorcí koncentračních táborů na území Třetí říše. Přestože nemáme u žádného z nich doklady o nějakém konkrétním násilném či jiném vážném přečinu, soud nad nimi vynesl poměrně tvrdé rozsudky.

Pluk SS Deutschland

Tři z těchto čtyř osob sloužily u pluku SS Deutschland. Jednalo se o pluk, který spadal pod 2. SS tankovou divizi Das Reich, jednu z divizí Waffen-SS.²⁶¹ Název jednotky se v průběhu

²⁵⁸ Fakt, že ve vězeňských zařízeních vznikají takovéto dokumenty, je jasným dokladem změny poměrů po únoru 1948.

²⁵⁹ Stalo se tak na základě již zmíněné hromadné amnestie z 9. května 1955. STANĚK, Tomáš. *Retribuční vězni v českých zemích: 1945–1955*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2003. ISBN 80-86224-33-3. S. 150–158.

²⁶⁰ Archiv bezpečnostních složek, fond SÚMV, *fond Sbíрка různých písemností*, a. č. S-445-1, f. 271.

²⁶¹ Ačkoli byla 2. tanková divize SS Das Reich (2. SS Panzer-Division Das Reich) nejstarší divizí Waffen-SS, bylo jí přiděleno označení „druhý“. První byla Leibstandarte, Hitlerova oblíbená jednotka SS. Více viz např.: COOPER, Matthew a James LUCAS. *Hitlerovy elitní jednotky*. Praha: Baronet, 1999. ISBN 80-7214-192-9.

druhé světové války několikrát změnil. Čeští Němci v tomto pluku tvořili poměrně vysoký podíl.²⁶²

Poprvé se pluk SS Deutschland zúčastnil bojů druhé světové války už při německém tažení do Polska v září 1939. Byl tehdy včleněn do divize Kempf a postupoval z východního Pruska. Pluk Deutschland zde dosáhl značných úspěchů. Dva prapory pluku Deutschland se účastnily také západního tažení.²⁶³

Jednotky Waffen-SS měly sehrát hlavní úlohu v tažení na východ. Mezi nimi byl i pluk SS Deutschland, který se tak společně s plukem Der Führer 22. července 1941 účastnil útoku na pohorky v blízkosti Jelni, jímž byla zahájena operace Barbarossa. Pluk Deutschland utrpěl později značné ztráty v důsledku obléhání Kyjeva. Další těžké ztráty pluk postihly během operace Taifun, které se zúčastnil spolu s plukem Der Führer, tehdy již jako dva pluky německých pancéřových granátníků.²⁶⁴ Pluk Deutschland bojoval v červenci 1943 v bitvě u Kurska (operace Citadela), která bývá označována za jednu z nejdůležitějších a rozhodujících bitev druhé světové války na východní frontě.²⁶⁵ Velitelem v této bitvě byl generál Josef „Sepp“ Dietrich,²⁶⁶ velitel Leibstandarte SS Adolf Hitler. Po této bitvě byla SS

²⁶² Více viz: ZUMR, Jan. *Rakouští příslušníci 2. tankové divize SS „Das Reich“*. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Praha 2013.

²⁶³ Byly pověřeny útokem na ostrov Walcheren, který také úspěšně dobyly. Více např.: MATTSON, Gregory Louis. *SS-Das Reich: historie druhé divize SS v letech 1939-45*. Praha: Svojtka & Co., 2003. ISBN 80-7237-573-3. S. 38–79.

²⁶⁴ Více viz: COOPER, Matthew a James LUCAS. *Pancéřoví granátníci*. Praha: Naše vojsko, 2004. ISBN 80-206-0706-4.

²⁶⁵ Proti tomu se vymezuje Adrian Gilbert. Dle tohoto autora Kursk posloužil spíše jako potvrzení již zřejmých materiálních nedostatků wehrmachtu na východě. Po tomto neúspěchu byl wehrmacht donucen přejít do defenzivy a neustále svádět ústupové boje obrovských rozměrů, které vedly až ke kapitulaci Německa v květnu 1945. GILBERT, Adrian. *Waffen-SS: Hitlerova armáda v boji*. Brno: CPRESS, 2020. ISBN 978-80-264-3222-7. S. 223, 224.

²⁶⁶ Josef „Sepp“ Dietrich se narodil v roce 1892 v Hawagenu v Bavorsku. Do armády vstoupil dobrovolně již před začátkem první světové války. Během ní později dosáhl hodnosti poddůstojníka. Potom, co v roce 1928 vstoupil do NSDAP, začala jeho kariéra strmě stoupat. Stal se Hitlerovým řidičem a osobním strážcem a brzy také velitelem ochranky Schutzstaffel. V roce 1931 byl povýšen na SS-Gruppenfuhrera (v československé armádě této hodnosti odpovídala hodnost generálplukovníka) a roku 1933 se stal velitelem pluku Leibstandarte SS Adolf Hitler. Zúčastnil se i obsazování Rakouska a Československa. Dietrich se jako velitel Leibstandarte zúčastnil též útoku na Polsko. Armádní velení s ním tehdy nebylo spokojeno, padl dokonce i návrh poslat Dietricha před soud za plenění vesnic a vraždění civilistů. Jeho pluk Leibstandarte SS Adolf Hitler se během druhé světové války postupně rozrostl na samostatnou divizi, a i sám Dietrich během války stoupal v hodnostním žebříčku. Klíčová byla jeho účast v bitvě u Kurska v roce 1943 a v Ardenách 1944, kde velel 6. tankové armádě. V roce 1944 byl (oficiálně) povýšen do hodnosti SS-Oberstgruppenfuhrera (armádního generála) a byl také nositelem řádu Železného kříže s ratolestí, meči a brilianty. Od února 1945 velel 6. tankové armádě SS v Maďarsku. Americkou armádou byl 8. května 1945 zajat za podíl na masakru v Malmédách během ardenské ofenzivy. Tehdy postupující bojová skupina SS narazila na americkou konvoj, a přestože se Američané po krátké přestrelce vzdali, mnoho jich bylo zastřeleno. Norimberským tribunálem byl odsouzen k trestu doživotí, nakonec byl ale propuštěn již v roce 1955. Brzy potom byl znovu uvězněn a odsouzen, tentokrát ale německými soudy, a to za svou účast na tzv. Noci dlouhých nožů a vraždách velitelů SA. Jeho trest byl v tomto případě stanoven na devatenáct měsíců. Zemřel v roce 1966 v Ludwigsburgu. Více viz: MESSENGER, Charles. *Hitlerův gladiátor: život a doba SS*

Leibstandarte přepravena po železnici do Innsbrucku, odkud přes Alpy pokračovala do Itálie podpořit svého oslabeného spojence. Po jejich boku zde bojovala i divize Hitlerjugend, Ostatní divize SS mezitím stále bojovaly na východní frontě.

Po znovuobsazení Charkova sovětskou armádou v srpnu 1943 bylo nalezeno mnoho těl zavražděných sovětských civilistů. Odpovědnost za to byla přičtena právě Seppu Dietrichovi, který se tak octl na sovětském seznamu válečných zločinců.²⁶⁷ Divize Das Reich byla po bitvě od Kurska odvelena – měla se zapojit do bojů u řeky Mius a následně u Charkova.²⁶⁸ Pluk Deutschland spolu s dalšími pluky divize Das Reich působil také v Normandii v roce 1944 a účastnil se také ofenzivy v Ardenách, která začala v prosinci 1944.²⁶⁹

Divize se následně pokusila o poslední útok na východní frontě, kterým byl vpád do Maďarska v březnu 1945 s cílem zachránit zdejší ropná pole.²⁷⁰ Ve snaze ubránit východní hranici Hitler stáhl Waffen-SS ze západní fronty a poslal je na linii „Margaret“, která vznikla mezi Balatonem a Budapeští. Již v polovině března se ale německá ofenziva začala hroutit a sovětská vojska zahájila velkou jarní ofenzivu, jejímž cílem bylo dobýt Maďarsko a zahnat Němce zpět za říšské hranice na území Rakouska²⁷¹

V dubnu byla Das Reich donucena k ústupu směrem k Vídni a následně ke Drážďanům. Zatímco některé části pluku Deutschland se vzdaly Američanům, jiné byly nadále zapojeny do bojů v okolí Prahy proti Sovětům. Hlavní část pluku Deutschland sváděla boje s americkými jednotkami v Saint Pöltenu. Většina těch, kterým se podařilo dostat se do zajetí amerických jednotek, přežila, hůře však dopadli Ti, již padli do rukou Rudé armády – z nich přežila pouze část.²⁷²

Oberstgruppenführera a generálplukovníka tankových vojsk zbraní SS Seppa Dietricha. Brno: Bonus A, 1997. ISBN 80-85914-60-3.

²⁶⁷ Tehdy už ale Dietrich nebyl v SSSR, byl jmenován velitelem 1. tankového sboru SS.

²⁶⁸ O tom, jak byla hitlerovskými vojenskými a civilními orgány ke konci druhé světové války realizována politika „spálené země“ více viz: SLÁDEK, Oldřich. *Spálená země.* Praha: Naše vojsko, 1980.

²⁶⁹ MATTSON, Gregory Louis. *SS-Das Reich: historie druhé divize SS v letech 1939-45.* Praha: Svojtka & Co., 2003. ISBN 80-7237-573-3. S. 149–159.

²⁷⁰ Operace proti Sovětskému svazu, která začala v březnu 1945, se opět účastnil také generál Josef „Sepp“ Dietrich.

²⁷¹ GILBERT, Adrian. *Waffen-SS: Hitlerova armáda v boji.* Brno: CPress, 2020. ISBN 978-80-264-3222-7. S. 355–367.

²⁷² COOPER, Matthew a James LUCAS. *Hitlerovy elitní jednotky.* Praha: Baronet, 1999. ISBN 80-7214-192-9. S. 88–101. MATTSON, Gregory Louis. *SS-Das Reich: historie druhé divize SS v letech 1939-45.* Praha: Svojtka & Co., 2003. ISBN 80-7237-573-3. S. 106–127. GILBERT, Adrian. *Waffen-SS: Hitlerova armáda v boji.* Brno: CPress, 2020. ISBN 978-80-264-3222-7. S. 215–265.

Náhradní prapor SS Deutschland o údajné síle 307 mužů se 18. června 1942 společně se Strážním praporem SS Praha, který měl na místě 350 mužů, podílel na zásahu proti atentátníkům z výsadku parašutistů operace Anthropoid, kteří 27. května 1942 provedli atentát na Reinharda Heydricha. Kromě těchto více než 740 příslušníků Waffen-SS, kteří obklíčili okolí pravoslavného kostela sv. Cyrila a Metoděje v Resslově ulici v Praze, kde se atentátníci ukrývali, se na zásahu podílelo také několik desítek příslušníků Gestapa (a údajně také místní hasičské posádky).²⁷³

Žádný z příslušníků SS, jejichž kauzami jsem se zabývala, prokazatelně nepatřil do skupiny (pravděpodobně patnáctičlenné), která přímo vnikla do kostela. Není ale zcela vyloučené, že některý z nich mohl patřit do oné vcelku početné skupiny, která dostala za úkol obklíčit prostor v okolí kostela v blízkosti pražského Karlova náměstí.

V případě jednoho z příslušníků SS souzených MLS v Mostě, jsem narazila na jeden případ, kdy se obžalovaný sám přiznal, že po jistou dobu podléhal velení výše zmíněného generála „Seppa“ Dietricha – konkrétně jde o případ Kurta Zwerschiny. Dle Zwerschiny výpovědi se tak mělo stát koncem války, v době, kdy generál operoval v blízkosti Vídně.

Kurt Zwerschina²⁷⁴

Narodil se 4. září 1920 v Novosedlicích u Jirkova. Pracoval jako mechanik, byl německé národnosti a ženatý. Jeho posledním bydlištěm byly Ervěnice.

Do SS vstoupil 15. listopadu 1938. Údajně odešel do Mnichova, kde prošel výcvikem a sloužil zde u pluku Deutschland až do roku 1940. Výcvikem absolvoval později také v Drážďanech. Následně se dostal na frontu. Bojoval v Polsku, Holandsku, Flandrech a jižní Francii. Potom se měl, dle svého tvrzení, dostat na východní bojiště, kde byl raněn, a to hned třikrát. V SS dosáhl funkce četaře (Scharführera). Získal vyznamenání – východní medaili²⁷⁵ a medaili za zranění.²⁷⁶ Naposledy bojoval u Vídně pod generálem SS Josefem

²⁷³ KMOCH, Pavel. *Operace Anthropoid: Epilog. Atentát na Reinharda Heydricha ve světle dobových pramenů*. Praha: Academia, 2018. ISBN 978-80-200-2869-3. S. 159–162.

²⁷⁴ Jeho příjmení je ve spise velice často uváděno ve své počeštělé formě „Zvěřina“. SOA Litoměřice, fond MLS Most 1945–1948, karton č. 9, Ls 126/46.

²⁷⁵ Zřejmě se jedná o již zmiňovanou medaili za účast na tažení na východ 1941–1942 (Medaille Winterschlacht im Osten, Ostmedaile). PAVLÍK, Svetozár. *Vyznamenání a bojové odznaky Třetí říše I*. Martin: Kozák-Press, 2007. ISBN 978-80-969292-6-9. S. 87–89

²⁷⁶ Vzhledem k tomu, že byl Zwerschina zraněný třikrát, mohl mít nárok na odznak za zranění 2. stupně – odznak za zranění ve stříbře. Tradice udělování odznaků za zranění pochází ještě z první světové války, výnosem Adolfa Hitlera bylo jeho udělování 1. září 1939 obnoveno. Během druhé světové války bylo uděleno přibližně 1 000 000 kusů Odznaků za zranění ve stříbře, na které měli nárok ti vojáci, kteří během války utrpěli tři až čtyři zranění.

„Seppem“ Dietrichem.²⁷⁷ Tam byl prý raněn a dopraven do Halle, odtamtud do Chomutovaa nakonec byl dopraven do Ervěnic, kde byl zatčen. Tvrdil, že během květnového povstání v roce 1945 proti Čechům nebojoval, neboť byl tehdy již v Ervěnicích.

Hlavní přelíčení v případě Kurta Zwerschiny proběhlo 5. března 1946. Předsedou soudu byl JUDr. Tichý, soudci z lidu byli Josef Pech, Josef Vorel, Bedřich Maršík a Stanislav Mach. Obhájcem ex offo byl Josef Stadler, advokát v Mostě. Zwerschina byl obžalován, že v době zvýšeného ohrožení republiky byl od 15. listopadu 1938 členem formace SS v hodnosti četaře (Scharführera). Obžalovaný byl jednohlasně shledán vinným. Byl odsouzen k trestu těžkého žaláře v době trvání osmnácti let, se zostřením jedním postem měsíčně a k náhradě nákladů za trestní řízení. Do trestu mu byla započítána vazba od 24. května 1945. Obžalovaný měl dle rozhodnutí soudu pozbýt občanskou čest a celé jeho jmění mělo propadnout ve prospěch státu. Při vyměřování výše trestu obžalovanému přitěžovalo členství v SS po delší dobu, naopak polehčující bylo jeho úplné doznání a dosavadní zchovalost. Svůj trest si měl odpykat v nucených pracovních oddílech. Celé hlavní přelíčení trvalo pouhých patnáct minut. Deset dní nato, 15. března 1946, byl Zwerschina předán do trestnice Plzeň-Bory.

Sestra odsouzeného, Marie Pokorná, podala v roce 1947 žádost o prominutí či zmírnění trestu jejímu bratru Kurtu Zwerschinovi. Krajský soud v Mostě se v září 1947 v neveřejném sezení po slyšení veřejného žalobce usnesl k jejímu požadavku zamítavě. Žádost o milost pro Kurta Zwerschinu podali v prosinci 1947 i manželé Anton a Gisela Zwerschinovi, rodiče odsouzeného. Otec trestance, Anton Zwerschina, v únoru 1951 svou žádost zopakoval. Údajně jeho syn Kurt měl být jediný, kdo by mu mohl pomoci v těžké finanční situaci, protože Anton Zwerschina byl již údajně nemocný a přišel o peníze. Jako důchodce již prý nebyl schopen pracovat. O svém synu tvrdil, že se vyučil strojníkem a byl nezaměstnaný až do roku 1938. V listopadu 1938 prý musel na vojnu a potom přešel k SS.²⁷⁸ Mladý Zwerschina měl být dle otcova tvrzení řádného a počestného charakteru. V Nové Sedlci prý proti němu nikdo nemohl nic říct.

PAVLÍK, Svetozár. *Vyznamenání a bojové odznaky Třetí říše I*. Martin: Kozák-Press, 2007. ISBN 978-80-969292-6-9. S. 52, 53.

²⁷⁷ Více viz MESSENGER, Charles. *Hitlerův gladiátor: život a doba SS Oberstgruppenführera a generálplukovníka tankových vojsk zbraní SS Seppa Dietricha*. Brno: Bonus A, 1997. ISBN 80-85914-60-3.

²⁷⁸ O tom, že by Kurt Zwerschina nastoupil do Wehrmachtu nemáme žádné doklady.

Velitelství oddílu SVS Plzeň-Bory 13. dubna 1951 vydalo zprávu o chování odsouzeného Zwerschiny, která mohla mít vliv na možné propuštění z výkonu trestu.²⁷⁹ Trestanec se prý ve výkonu trestu choval dobře. Měl údajně kladný postoj k práci a na pracovišti podával velmi dobré výkony. Zwerschinův trest měl být přerušen a trestanec měl být do 16. dubna dopraven do internačního střediska pro odsun v Liberci.²⁸⁰ Podle výnosu ministerstva spravedlnosti z 10. dubna 1951²⁸¹ bylo však Zwerschinovo propuštění odloženo. Podle pozdějšího telefonního sdělení ministerstva spravedlnosti v Praze měl být jeho odsun na „kratší“ dobu odložen.

Místní národní výbor v Ervěnicích zjistil, že Kurt Zwerschina byl členem formace SS od roku 1938 po celou dobu okupace. Do svého bydliště se vracel pouze v době dovolené, a to jen na krátko. Jeho otec Anton Zwerschina žil po celou dobu okupace v Ervěnicích a po jejím skončení byl jako Němec v roce 1945 odsunut do Německa. V dokumentu vydaném Místním národním výborem v Ervěnicích bylo zaznamenáno také tvrzení, že Anton Zwerschina byl již před okupací členem NSDAP. Toto tvrzení se však nemohlo zakládat na pravdě, neboť před okupací ještě na území Sudet nefungovala stranická župa NSDAP.²⁸² Anton Zwerschina se měl údajně stát členem SHF,²⁸³ po jejím přejmenování SdP. Za okupace bylo prý jeho chování takové, že se ho údajně obávali i slušnější Němci. Údajně nadšeně souhlasil se vším, co nacismus prováděl a byl prý připraven plnit všechny příkazy okupantů. Anton Zwerschina byl

²⁷⁹ Zprávu podalo Okresnímu soudu v Mostě na základě tamního vyžádání z 28. března 1951.

²⁸⁰ Oblastní středisko pro odsun v Liberci, především jeho tábor na tzv. Výstavišti, který fungoval až do roku 1952, bylo jedno z posledních činných středisek pro koncentraci osob německé národnosti před jejich vysídlením. Více viz: LOZOVIUKOVÁ, Kateřina a Lenka ŠTOPPEROVÁ. Oblastní sběrné středisko v Liberci a odsun Němců. *Fontes Nissae. Prameny Nisy*. 2009, sv. 10, s. 87–119. ISBN 978-80-7372-553-2. ISSN 1213-5097.

²⁸¹ K 10. dubnu 1951 bylo z podnětu ministerstva národní bezpečnosti ukončena akce slučování rodin. Důvodem mělo být údajně vysílání špiónů ze západního Německa do ČSR, z nichž měli sudetští Němci údajně tvořit jednu čtvrtinu. Dalším argumentem bylo, že v SRN panovala tehdy vysoká nezaměstnanost, proto bylo pro Němce prý lepší zůstat v ČSR. Ještě 26.–27. dubna byly do SRN vypraveny dva vlaky s celkem 389 Němci, další přibližně 300 z nich ale stále zůstávalo v chebském a libereckém vysídlovacím středisku. Více viz STANĚK, Tomáš. *Retribuční vězni v českých zemích: 1945–1955*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2003. ISBN 80-86224-33-3. S. 120.

²⁸² Hitlerem bylo vytvoření stranické župy NSDAP Sudety nařízeno až 30. října 1938. Není vyloučené, že ze strany pisatele došlo k záměně se stranou DNSAP (Deutsche Nationalsozialistische Arbeiterpartei – Německá nacionálněsocialistická strana dělnická), vzniklou již v květnu 1918 ještě v době Rakousko-Uherska. ZIMMERMANN, Volker. *Sudetští Němci v nacistickém státě: politika a nálada obyvatelstva v říšské župě Sudety (1938–1945)*. Praha: Argo, 2001. ISBN 80-7203-390-5. S. 106.

²⁸³ V roce 1933 došlo k rozpuštění DNSAP, protože jí jako negativistické straně hrozil zákaz. V návaznosti na to založil ašský učitel a přední představitel Německé turnerské jednoty (DTV), Konrád Henlein, 1. října 1933 Sudetoněmeckou vlasteneckou frontu (Sudetendeutsche Heimatfront, SHF). V dubnu 1935 byla strana přejmenována na Sudetoněmeckou stranu (Sudetendeutsche Partei, SdP). Pod německou NSDAP byla SdP včleněna 5. listopadu 1938. V případě převodu členské základny bylo uplatněno poměrně přísné „sítování“ – zdaleka ne každý, kdo byl členem SdP, splňoval podmínky pro přijetí do NSDAP. ZIMMERMANN, Volker. *Sudetští Němci v nacistickém státě: politika a nálada obyvatelstva v říšské župě Sudety (1938–1945)*. Praha: Argo, 2001. ISBN 80-7203-390-5. S. 38–39 a 110–116.

zaměstnán jako horník na dole Robert v Ervěnicích. Údajně proto, že byl Anton Zwerschina členem NSDAP, je jisté, že se jeho syn Kurt nedostal k SS přes armádu, ale z důvodu svého politického přesvědčení, které v něm „uzrálo“ důsledkem výchovy rodičů. Z těchto důvodů velitel stanice SNB v Ervěnicích nedoporučoval Zwerschinovo omilostnění. Prokurátor tehdy v reakci na to navrhl 6. června 1951 zamítnutí žádosti.

Poslední zprávu o Kurtu Zwerschinovi máme z 19. června 1951, kdy ministerstvo vnitra sdělilo Okresní prokuratuře v Mostě, že Kurt Zwerschina byl vysídlen společně s dalšími dvěma internovanými vězni.

Eduard Škanta²⁸⁴

Narodil se 16. února 1908 v Želenicích. Šlo o nemajetného obuvníka německé národnosti, jeho poslední bydlištěm byla obec Jenišův Újezd. Byl ženatý, otcem dvou dětí ve věku devíti a pěti let a vyznáním římský katolík.

Obžalovaný Škanta údajně mezi lety 1936 a 1940 pracoval v kamenném lomu Josefa Steina. Od té doby se prý živil jako samostatný obuvník, a to až do roku 1942, kdy narukoval.

Členem SdP se dle svého tvrzení stal 31. března 1938. Tvrdil, že 4. května 1942 dostal povolávací lístek a narukoval do ruzyňských kasáren v Praze.²⁸⁵ Byl prý povolán k SS pluku Deutschland. Dobrovolnost svého vstupu do SS zarytě popíral, tvrdil, že povolání k SS údajně hned dvakrát „reklamoval“ u starosty obce. Ve formaci SS prý dosáhl hodnosti desátníka.

Z Ruzyně se měl jeho pluk dostat do Francie, kde měl obžalovaný dle svého tvrzení působit v ševcovské dílně a prý se neúčastnil žádných bojů. Uvedl, že 4. září 1944 byl propuštěn, protože musel postoupit operaci kolene. Potom už prý zůstal doma a nerukoval.

Škanta byl ve vazbě od 22. května 1945, ale 24. listopadu téhož roku se mu podařilo uprchnout. Vzhledem k nastalé situaci došel soud k usnesení, že případ obžalovaného Škanty bude projednán v jeho nepřítomnosti. Veřejný žalobce navrhoval vydání zatykače.

Hlavní přelíčení proběhlo 29. března 1946. Škanta byl odsouzen k trestu patnáct let těžkého žaláře se zostřením jedním postem měsíčně. Odsouzený měl být dále potrestán ztrátou občanské cti jednou provždy a celé jeho jmění mělo propadnout ve prospěch státu. Celý trest si měl odpykat v nucených pracovních oddílech. Při vyměření trestu mělo obžalovanému údajně

²⁸⁴ SOA Litoměřice, fond MLS Most 1945–1948, karton č. 6, Ls 48/46.

²⁸⁵ Nepodařilo se mi získat podklady k tomu, abych mohla jeho tvrzení jednoznačně potvrdit ani vyvrátit.

přitěžovat pokračování po delší dobu, naopak polehčující pro něj bylo jeho doznání a dosavadní zachovalost. Celé hlavní přelíčení trvalo pouhých deset minut.

Ervín Schneider²⁸⁶

Narodil se 5. prosince 1918 v Minicích. Jeho posledním bydlištěm byla obec Střimice. Byl to svobodný muž římsko-katolického vyznání, zaměstnáním technický úředník. Byl německé národnosti, ale údajně hovořil také česky.²⁸⁷

Schneider se stal členem SS v listopadu 1938 a sloužil u této organizace celkem šest a půl roku. Za války vykonával svou službu u pluku Deutschland v Mnichově, v Polsku, Rakousku, Francii, na Balkáně, a nakonec v SSSR, proti kterému prý bojoval až do samého závěru války.²⁸⁸ U SS dosáhl hodnosti poručíka (Untersturmführera).²⁸⁹

Už 24. prosince 1945 napsali rodiče obžalovaného, Antonín a Emilia Schneiderovi, „Velectěnému Panu Prezidentu Republiky Československé dr. Edvardu Benešovi“²⁹⁰ žádost o udělení milosti či alespoň zmírnění trestu pro jejich syna Ervína Schneidera. Jejich tvrzení o chování Ervína Schneidera a jeho vztahu k Čechům v době před druhou světovou válkou i během ní bylo prověřováno vyšetřováním Národního výboru ve Střimicích.

Schneider údajně vychodil německou obecnou školu a tři třídy německé měšťanské školy. Poté prý navštěvoval čtvrtou třídu české měšťanské školy ve Zlonicích u Slaného. Po vyučení zámečníkem se dal zapsat na českou státní průmyslovou školu v Mostě, kterou prý vystudoval mezi lety 1936 a 1938 s vyznamenáním.

Po dokončení studií se stal technickým úředníkem u firmy Bäcker a spol. v Roudnici nad Labem. V květnu 1938 se účastnil také částečné mobilizace²⁹¹ – údajně byl povolán k těžkému dělostřelectvu. Starosta obce ho však prý povolal k opevňovacím pracím, čehož se dle tvrzení rodičů také zhostil. Ze zaměstnání byl prý v září 1938 povolávacím lístkem odvolán

²⁸⁶ SOA Litoměřice, fond MLS Most 1945–1948, karton č. 2, Ls 10/45.

²⁸⁷ NA Praha, fond Správa Sboru nápravné výchovy, Praha, nezpr., vězeňský spis – Ervín Schneider.

²⁸⁸ Protokol prozatímního politického odboru kriminální policie v Mostě zmiňuje jako Schneiderovo působiště v době války též Španělsko a Maďarsko a jako jeho poslední působiště udává oblast Drážďan.

²⁸⁹ Archiv bezpečnostních složek, fond SÚMV, *fond S ÚSTÍ NAD LABEM*, f. S-1579 Ústí, f. 28.

²⁹⁰ Všechna slova byla napsaná s velkými počátečními písmeny.

²⁹¹ Potom, co byl Statut předložený československou vládou v reakci na vyhlášení Karlovarského programu Sudetoněmeckou stranou zamítnut a československé vládě došla zpráva o pohybu německých vojsk směrem k českomoravské hranici, vyhlásila vláda v noci z 20. na 21. května „kryt na ostrahu hranic“, tzn. částečnou mobilizaci. Byl povolán jeden ročník záloh a určití zbraňoví specialisté. O květnové krizi a vývoji, který k ní šel více viz: KURAL, Václav. *Češi, Němci a mnichovská křížovka*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0360-8. S. 9–99.

– zúčastnil se všeobecné mobilizace vyhlášené v ČSR 23. září 1938.²⁹² Po zabrání pohraničí byl údajně, jako příslušník německé národnosti, povolán k odvodu. Schneiderovi také tvrdili, že z důvodů Ervíny neobyčejné tělesné zdatnosti dostal nabídku, zda se nechce stát členem SS. Šetření místního Národního výboru ve Střimicích však prokázalo, že Schneider do SS vstoupil dobrovolně v listopadu 1938. V dopise rodičů se setkáváme také s tvrzením, že Ervín jako vyučený zámečnický a absolvent průmyslové školy byl údajně po celou dobu války zaměstnaný jako mistr v dílně a prý se neúčastnil žádné bojové akce.

Rodiče v dopise tvrdili, že jejich syn Ervín nikdy nikomu neublížil a nikdy se nedopustil činu proti lidskosti. Za první republiky prý žil pouze ve společnosti svých českých přátel, byl členem českého sportovního klubu a spolu se svými kamarády údajně cvičil v tělovýchovné jednotě Sokol, jejímž řádným členem se však pro svou národnost nemohl stát.²⁹³ Tvrzení o přátelském chování Schneidera k Čechům v předválečné době potvrdilo i vyšetřování Národního výboru ve Střimicích. Bylo zjištěno, že v době dovolené, kterou trávil ve Střimici, mluvil s kamarády česky, a to i na veřejnosti, přestože byl v uniformě SS.

Hlavní přelíčení v případě Ervína Schneidera se konalo 19. prosince 1945.²⁹⁴ Předsedou byl JUDr. Tichý, soudci z lidu byli Josef Pech, Antonín Hejkal, Václav Trojan a František Burianec. Ervín Schneider byl odsouzen k trestu patnácti let těžkého žaláře se ztřeštěním jedním postem měsíčně. Při výměře trestu mu přitěžovalo pokračování v činnosti v rámci SS po delší dobu, naopak mu polehčovalo jeho doznání. Svůj trest si měl odpykat v nucených pracovních oddílech. Do výkonu trestu nastoupil 15. února 1946 do ústavu SVS Plzeň-Bory.²⁹⁵

Od začátku trestu až do roku 1948 pracoval Schneider jako zámečnický. V následujícím období mezi lety 1948 až 1951 zastával v rámci výkonu svého trestu pozici konstruktéra ve Škodových závodech v Plzni. Od roku 1951 byl v opět zaměstnán v hornictví opět ve funkci důlního zámečnického.

²⁹² 23. září 1938 československá vláda vyhlásila všeobecnou mobilizaci na základě strategie momentu překvapení a s cílem zlikvidovat hlavní síly protivníka, tedy nacistického Německa. Mobilizace povolávala osmnáct ročníků I. záloh a proběhla velmi úspěšně. Hitler nechal zmobilizovanou armádu nerušeně zaujmout své pozice a akceptoval politické řešení, které rozbití Československa mělo trochu oddálit. Dověšením této československé tragédie se stal Mnichov. KURAL, Václav. *Češi, Němci a mnichovská křižovatka*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0360-8. S. 9–99. S. 145–147. HEYDUK, Miloš a Robert KVAČEK. *Československý rok 1938*. Praha: POLART, 2011. ISBN 978-80-87286-11-1. S. 50, 135.

²⁹³ Více viz WAIC, Marek. *Tělovýchova a sport ve službách české národní emancipace*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2259-0. S. 17.

²⁹⁴ Archiv bezpečnostních složek, fond SÚMV, *fond Odbor politického zpravodajství MV*, a. č. 2M:13488, f. 170.

²⁹⁵ Ve vazbě byl již od 13. května 1945.

Ve spisu z věznic Plzeň-Bory a Ostrov u Karlových Varů, kam byl Schneider později předán do výkonu trestu, se nám dochovaly čtyři jakési posudky na tohoto odsouzeného. Údajně byl jednou kázeňsky trestán, a to za krádež. Jeho vystupování a celkové chování prý bylo neukázněné. Odsouzený měl údajně otevřenou a sdílnou, ale zároveň neupřímnou a falešnou povahu, která velmi úzce hraničila s drzostí, s níž prý dával najevo své přesvědčení a názory. O práci údajně neměl velký zájem a jeho dřívější dobrý pracovní výkon byl, dle tvrzení daného pracovníka věznice, zásluhou pouze vzorného pracovního kolektivu, jehož byl Schneider tou dobou součástí. Přeražením na samostatné pracoviště jeho pracovní výkon klesl na 88 %. ²⁹⁶

Schneider se dle tvrzení vězeňské správy stavěl k výkonu trestu odmítavě, podobně jako k tehdejšímu vnitropolitickému dění. Zajímal se o denní tisk, ale údajně pouze proto, aby z něj mohl čerpat podněty pro své „štvavé“ zprávy. Pisatel posudku Schneidera označil za odchovance fašismu, který se do hitlerovské složky SS hlásil dobrovolně. Fašistická výchova v něm byla údajně hluboce zakořeněna, což se podle autora posudku mělo projevat i v jeho chování. Mezi ostatními odsouzcenci prý dával najevo, že se již v době výkonu trestu těšil na zvrát tehdejších poměrů a také na to, že se dostane do Západního Německa. Měl údajně představovat jednoho z mnoha revanšistů, kteří zarytě toužili po odplatě českým lidem a celému českému národu za porážku Němců a jejich nucené vystěhování. Tvrdil prý také, že ve Východním Německu²⁹⁷ byli tehdy váleční odsouzcenci oslavováni.

Podmínečné propuštění se dle vyjádření správy věznice nedoporučovalo. Schneider prý výkonem trestu neprokázal takové polepšení, které by dávalo záruku, že by po případném podmínečném propuštění vedl „řádný život pracujícího člověka“.

Již 22. srpna 1946 upozornilo velitelství Trestnice pro muže v Plzni, že odsouzený Ervín Schneider, přicházel v úvahu pro odsun z území ČSR.²⁹⁸ Státní bezpečnost v Mostě 25. září 1946 doporučila, aby byl Schneiderovi jeho trest prominut či zmírněn. Jednání o Schneiderově amnestii se nakonec protáhlo až do roku 1948. Nakonec Okresní soud v Mostě žádost o prominutí zbytku trestu uloženého Ervínu Schneiderovi zamítl, protože neshledal důležitých důvodů ke zmírnění či prominutí trestu.

²⁹⁶ Jeho dřívější pracovní výkon byl 115 % dle zprávy velitelství SVS Ostrov ze 7. srpna 1952.

²⁹⁷ „Východní Německo“ je neoficiální označení pro Německou demokratickou republiku (NDR), která byla satelitním státem Sovětského svazu. Jako státní útvar fungovala od 7. října 1949 až do znovusjednocení Německa 3. října 1990.

²⁹⁸ Toto pravděpodobně přicházelo v úvahu v souvislosti s již zmiňovanými tajnými směnicemi ministerstva vnitra z března 1946. PORTMANN, Kateřina. *Retribuce v českých zemích a německá otázka*. Rukopis, 2022. S. 14.

Jako určitou jiskru naděje mohl Schneider vidět dopis od Allied Military Permit Office²⁹⁹ z 5. srpna 1949, ve kterém mu bylo sděleno, že připadá v úvahu na odsun. Takováto zpráva však ve skutečnosti neměla právní sílu a k jeho propuštění tehdy nedošlo. Podobná situace nastala, když věznice v roce 1951 obdržela dopis od Československého červeného kříže týkající se možného odsunutí Schneidera. Trestanci mělo být sděleno, že jeho rodiče podali u ministerstva spravedlnosti žádost o prominutí zbytku trestu a zařazení do odsunu. Okresní soud v Mostě však žádost o prominutí zbytku trestu jejich synu Ervínovi 11. května 1951 a potom znovu 5. listopadu 1952 zamítl. Při posuzování případné amnestie si Okresní soud v Mostě v roce 1952 vyžádal kromě hodnocení Schneiderova postoje k práci, pracovní morálky a zdravotního stavu také vyjádření k tomu, zda a jak se trestanec účastní socialistického soutěžení.

²⁹⁹ Allied High Commission byla spojenecká administrativa vytvořená v roce 1949 v nově vzniklé Spolkové republice Německo (SRN). Tato organizace zaujala kladný postoj k přípravě akce, která se začala oficiálně označovat jako dobrovolné vysídlení (trvalé vystěhování) německých „bezdomovců“, tzn. lidí bez státního občanství. Tato vysídlovací akce se začala připravovat již na jaře 1949 – potom, co se pražská delegace Mezinárodního červeného kříže 8. března obrátila na ministerstvo vnitra s návrhem na uskutečnění sloučení rozdělených německých rodin ve větším měřítku. Mělo jít především o přestárlé, práce neschopné a nemocné osoby, ale také o vězně, v jejichž případě bylo možné zbytek trestu prominout. Příprava této akce začala s určitým zpožděním v létě, vyvrcholila na podzim roku 1949. K dohodě o zahájení akce slučování rodin mezi zástupcem Úřadu amerického vysokého komisaře ve SRN, britským a americkým propustkovým důstojníkem v Praze (Permit Office), představiteli Mezinárodního červeného kříže (MČK) a pracovníky resortu vnitra a zahraničních věcí došlo na konci ledna 1950. Předpokládalo se, že do Západního Německa bude přes sběrná střediska v Chebu a Liberci vystěhováno přibližně 20 000 lidí. První transport byl vypraven 17. března. Žádosti o permit mohli podávat vězni sami i jejich rodinní příslušníci v tuzemsku i zahraničí. STANĚK, Tomáš. *Retribuční vězni v českých zemích: 1945–1955*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2003. ISBN 80-33-3. S. 97, 104–105.

Nakonec se ale Schneider svého předčasného propuštění dočkal. Dne 11. listopadu 1955 mu byl prominut trest na návrh ministra spravedlnosti³⁰⁰ na základě rozhodnutí o amnestii retribučních vězňů ze 4. května 1953.³⁰¹ Schneider byl 1. prosince 1955 vysídlen z Chebu.³⁰²

Ervín Schneider, jemuž nebyla prokázána konkrétní závažnější provinění, tak ve vězení strávil velmi dlouhou dobu. Je otázkou, zda by tomu tak bylo i v případě, že by jeho kauza byla projednávána až po vydání tajných směrnic ministerstva vnitra, které upřednostňovaly odsun proviněných z řad příslušníků některých nacistických organizací před potrestáním.³⁰³

Wilhelm Anger³⁰⁴

Narodil se 13. ledna 1926 v Přisečnici. Byl učněm v textilním závodě, byl svobodný a vyznáním římský katolík německé národnosti.

Wilhelm Anger byl dle vyšetřovatelů už od dětství vychováván v nacistickém duchu. Již jako nezletilý se stal členem Hitlerjugend, kde zastával funkci Kameradschaftsführera.³⁰⁵

³⁰⁰ Tehdejším ministrem spravedlnosti byl Jan Bartuška.

³⁰¹ Významný předěl v osudech nemalého počtu retribučních vězňů představovala amnestie prezidenta republiky ze 4. května 1953. Početní stav české vězeňské populace v ČSR se především v důsledku amnestie snížil z více než 46 000 osob v lednu na přibližně 32 000 k 1. červenci 1953. Hromadná amnestie pomýjela celé tresty odnětí svobody do výše jednoho roku a jejich zbytky ve stejném trvání, u ostatních trestů potom o jednu třetinu (minimálně v délce jednoho roku). Od zahájení hromadné amnestie bylo do konce května propuštěno celkem 15 379 vězňů.

U retribučních vězňů se počítalo s tzv. řízením o individuální amnestii, k jehož provedení prokuratura vydala zvláštní výnos. Na udělení retribuční milosti se neměli zásadně navrhopvat retribuční provinilci – nacističtí a kolaborantští „prominenti“, dále pachatelé trestných činů zaměřených za okupace proti odbojové činnosti nebo ti, jejichž potrestání se v poválečném světle nové doby jevílo jako „příliš mírné“. Naopak v některých případech, kdy byly zjištěny skutečnosti hodné zvláštního zřetele (u příslušníků dělnické třídy nebo u trestanců, jejichž členové rodin „se mimořádně zúčastní budování socialismu“ apod.) se mohlo navrhnout udělení milosti i ve větším rozsahu. Proto mohly mít určitý význam posudky, ve kterých zaměstnanci věznic popisovali vztah odsouzených k lidově demokratickému zřízení a práci a také pracovní výkon jednotlivých trestanců. V pokynech výnosu dokonce stálo i to, že mohlo být navrženo omilostnění v případech, kdy se ukázalo, že šlo o odsouzení v důsledku „msty drtinovské justice“. Nově bylo pro takto omilostněné Němce možné odsunutí do té části Německa, kde žili jejich příbuzní – tedy nejen do NDR, ale také do SRN. Více: STANĚK, Tomáš. *Retribuční vězni v českých zemích: 1945–1955*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2003. ISBN 80-86224-33-3. S. 134.

³⁰² Archiv bezpečnostních složek, fond SÚMV, *fond Sbirka různých písemností*, a. č. S-445-1, f. 9.

Na území města Chebu vzniklo v průběhu roku 1945 několik sběrných středisek, z nichž většina byla zrušena do konce roku 1947, přesto zde jedno z nich fungovalo, spolu s libereckým oblastním sběrným střediskem (OSS), jako jedno z posledních. Množství osob soustředěných v těchto dvou střediscích se výrazně měnilo – např. během roku 1947 se počet příslušníků v chebském středisku pohyboval mezi 118 a 404, a podobný fenomén můžeme sledovat i během let 1950 a 1951. Po zakončení akce slučování rodin z počátku 50. let bylo nesnadné získat povolení k odsunu do SRN, což se týkalo i propuštěných retribučních vězňů, ale vysídlovací sběrné středisko v Chebu přesto fungovalo až minimálně do poloviny 50. let. STANĚK, Tomáš. *Tábory v Českých zemích 1945–1948*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1996. ISBN 80-902075-3-7. S.174, 181, 183, 185–188, 190. RAMBOUSKOVÁ, Ivana. *Vysídlení německého obyvatelstva na Chebsku 1945–1948*. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, České Budějovice 2011. S. 57.

³⁰³ PORTMANN, Kateřina. *Retribuce v českých zemích a německá otázka*. Rukopis, 2022. S. 14.

³⁰⁴ SOA Litoměřice, fond MLS Most 1945–1948, karta č. 40, Ls 921/46.

³⁰⁵ Jednalo se o čtvrtou hodnost v Hitlerjugend.

Jeho rodiče měli být v době první republiky údajně jedněmi z prvních členů henleinovské SdP a později NSDAP v Přísečnici.³⁰⁶

Své vyučení Anger nedokončil, protože 9. listopadu 1943 dobrovolně nastoupil na vojenskou službu do 12. SS-Panzer Grenadier Division Hitlerjugend (12. tanková divize SS Hitlerjugend)³⁰⁷ do Belgie. Později dobrovolnost svého vstupu do SS popřel. Vzhledem ke skutečnosti, že se o členství v SS ucházel ještě jako nezletilý, a musel tedy k tomu mít navíc i souhlas rodičů, lze toto tvrzení pokládat spíše za nepravdivé. Na druhou stranu od konce roku 1943, kdy bylo již téměř jisté, že se spojenci vylodí ve Francii (jen se ještě nevědělo, kde přesně to bude), vznikalo horečnaté úsilí koncentrovat všechny dostupné síly právě na západní frontu, především do Francie. V souvislosti s tím narůstal počet případů nedobrovolného odvelení nedospělých chlapců, který byl doprovázen množstvím stížností od jejich rodičů.³⁰⁸

Divize SS Hitlerjugend měla být nasazena právě při očekávaném vylodění Spojenců ve Francii (v Normandii). Již při cestě do Normandie se divize dopouštěla zhárství, znásilňování, a dokonce i masakrů civilního obyvatelstva v několika francouzských městech (Ascq, Plomion, Tavaux, Bouillon, Godinne, Hun, Rivere, Warnant a Namur). Poprvé byla divize nasazena do boje 7. června 1944 u Caen a také u Falaise, kde utrpěla velké ztráty.³⁰⁹

Potom co byla divize SS Hitlerjugend nasazena proti americké armádě při ofenzivě v Ardenách, byla poslána do Maďarska, kde se zúčastnila bojů v okolí Budapešti. Důvodem bylo, že v době, kdy byl postup Rudé armády na západ již nezastavitelný, zaměřil Hitler svou pozornost na vzácné zdroje ropy v Maďarsku. Při plánování této ofenzivy se obrátil právě na divizi Hitlerjugend. Ofenzíva Plattensee (v SSSR označovaná jako obranná operace Balaton),

³⁰⁶ Pro své nacistické smýšlení byli údajně odsunuti z území Československé republiky jako jedni prvních.

³⁰⁷ Porážka německé armády u Stalingradu v březnu 1943 a následné opětovné obsazení Charkova Němci si vyžádalo životy mnoha vojáků. Německo se tak tehdy nacházelo v zoufalé situaci s lidskými zdroji. Pomoci vyřešit tuto situaci mělo vytvoření divize Hitlerjugend, do které měli být bráni dobrovolníci, podle Butlera ve věku od sedmnácti let, tedy od data narození v polovině roku 1926. Oproti tomu Karol Grünberg uvádí, že se jednalo často i mládež ve věku šestnácti let, bojující s krajním fanatismem. Stranou měl jít i jinak běžný požadavek pracovní povinnosti.

Divize SS Hitlerjugend byla mj. pevně spojena a začleněna pod elitní Leibstandarte SS Adolf Hitler, jejímž velitelem byl Sepp Dietrich, který na vytváření této nové divize dohlížel. Během utváření 12. obrněné divize SS Hitlerjugend byli její budoucí členové cvičeni právě příslušníky *Leibstandarte*. BUTLER, Rupert. *SS-Hitlerjugend: historie 12. divize SS 1943-45*. Praha: Svojtka & Co., 2005. ISBN 80-7237-842-2. S. 41–42 a 66. GRÜNBERG, Karol. *SS – Hitlerova černá garda*. Praha: Svoboda, 1981. S. 372, 373.

³⁰⁸ Nepodařilo se mi získat podklady, které by potvrzovaly, že by se tento fenomén týkal i Wilhelma Angera. Zjištěné skutečnosti nasvědčují spíše opaku. BUTLER, Rupert. *SS-Hitlerjugend: historie 12. divize SS 1943-45*. Praha: Svojtka & Co., 2005. ISBN 80-7237-842-2. S. 65.

³⁰⁹ BUTLER, Rupert. *SS-Hitlerjugend: historie 12. divize SS 1943-45*. Praha: Svojtka & Co., 2005. ISBN 80-7237-842-2. S. 65–105.

kteřá byla zároveň poslední velkou německou ofenzivou druhé světové války, byla zahájena 6. března 1945. Navzdory počátečním úspěchům byly německé jednotky sovětskými silami zahnány směrem k Vídni.³¹⁰

V Belgii měl Anger, dle svého vyjádření, absolvovat šestiměsíční výcvik až do 6. července 1944, kdy byl převelen do Francie a zde se účastnil bojů až do února 1945. Tehdy prý onemocněl a dostal se do lazaretu v Raihe ve Vestfálsku, kde údajně zůstal až do 15. března 1945, kdy byl poslán do Maďarska a dostal se tam zpět ke svému oddílu. Brzy potom, 23. března, byl přidělen k Infanteriegruppe, kde podle svých slov strávil pouze pět dní.

Angerův oddíl se prý následně vracel před postupující frontou zpět, a to až k maďarskému Edenburgu. Odtud prý spolu se svou jednotkou dále ustupovali. Devatenáctého května se měl Anger dostat až do Rakouska, kde byl prý zadržen a dodán do zajateckého tábora v Maďarsku. V tomto táboře měl dle svých slov zůstat až do 20. července, kdy byl transportován do rumunských Jasů.³¹¹ V Rumunsku setrval až do konce srpna a následně byl propuštěn.

Při cestě domů byl zadržen vojenskou hlídkou v České Třebové³¹² a předán do zajateckého tábora v Josefově a odtamtud potom 20. března 1946 do věznice v Hradci Králové. Brzy nato přešel do vazby Mimořádného lidového soudu v Mostě, protože, jak uvedli Hradečtí: „zdejší věznice je přeplněna“.

Hlavní přelíčení případu Wilhelma Angera proběhlo 27. listopadu 1946. Rozsudek byl vynesěn jednohlasně. Anger byl odsouzen k trestu osmi let těžkého žaláře, zostřeného jedním postem měsíčně, a k náhradě nákladů trestního líčení. Obžalovaný měl dále pozbýt veškerou občanskou čest po dobu výkonu trestu a jeho jmění propadlo ve prospěch státu. Trest si měl odpykat v nucených pracovních oddílech. Při vyměřování výše trestu Angerovi polehčovalo jeho částečné doznání a také mládí, přitěžovala mu naopak poměrně dlouhá doba strávená u zbraní SS. Do trestu mu byla započítána zajišťovací a vyšetřovací vazba, která byla u Angera započata 15. září 1945, a trvala až do dne vynesení rozsudku. Od 4. prosince 1946 byl odsouzený vězněn v trestnici pro muže Plzeň-Bory.

³¹⁰ BUTLER, Rupert. *SS-Hitlerjugend: historie 12. divize SS 1943-45*. Praha: Svojtka & Co., 2005. ISBN 80-7237-842-2. S. 133–155.

³¹¹ Jasy jsou druhým největším městem Rumunska, v současnosti zde žije přibližně 360 000 obyvatel. V minulosti šlo o hlavní město Moldavského knížectví a bylo také významným centrem rumunského národního obrození.

³¹² Většina vojáků divize SS Hitlerjugend se americkým vojskům 8. května 1945 u rakouského města Enns.

V únoru 1947 zaslala matka trestaného Angera, Fanny Hellerová, na velitelství tábora v Plzni žádost o propuštění svého syna. Jako důvody pro propuštění uvedla, že byla nemocná a pečovala o tři nezaopatřené děti. Její muž, který se údajně vrátil z anglického zajetí v Africe s malárií, byl dle jejího tvrzení schopen konat jen velmi lehkou práci, a z tohoto důvodu nemohl vydělat dostatek peněz na živobytí. Rodina prý z těchto důvodů žila ve velké bídě. Pouze syn „Vilém“ pro ně údajně znamenal jedinou naději vyvést je z jejich těžké situace.³¹³

Žádosti o Angerovo omilostnění se nakonec vyhovělo. Výkon trestu byl přerušeno 22. března 1949 a jmenovaný byl předán do internačního tábora v Liberci.³¹⁴ K samotnému odsunu došlo 6. dubna 1949, kdy byl Anger odsunut do NDR.³¹⁵

4.3.5 Jiné

V této podkapitole bych chtěla představit případy, které postrádají nějakou hlubší souvislost s ostatními mnou blíže studovanými případy. První případ se týká muže, který sice byl zapsaný v seznamech členů SS, ale svou službu u této organizace zřejmě nikdy reálně nevykonával. Druhá z kauz se týká člověka, kterého můžeme označit za renegáta. Šlo o člověka, který se v době německé okupace přihlásil k německé národnosti a německé státní příslušnosti, ačkoli se v době první republiky považoval za Čecha. Třetí a poslední z případů pojednává o muži, který v rámci SS i SD dosáhl na místní poměry poměrně vysoké hodnosti, a kromě jiného byl patrně v kontaktu i s Gestapem. Jde zároveň o jediný případ příslušníka SS souzeného u MLS v Mostě, nad kterým byl vysloven rozsudek doživotního žaláře.

Vilém Preihs³¹⁶

Narodil se 19. listopadu 1910 v Libkovicích. Byl německé národnosti a vyznáním římský katolík. Pocházel z Jenišova Újezdu a pracoval jako strojní zámečník.

³¹³ Zde matka zřejmě záměrně použila počestělou verzi jména svého syna. Tento jev se objevuje v žádostech příbuzných o milost opakovaně, pravděpodobně ve snaze zapůsobit co nejlépe na české úřady, či konkrétně na úředníky vyřizující žádosti o milost.

³¹⁴ Oblastní sběrné středisko v Liberci (OSS) se skládalo ze dvou zařízení: tábora na tzv. Výstavišti a tábora ve Stráži nad Nisou. Zatímco většina táborových zařízení ukončila svou činnost v roce 1946, tábor ve Stráži nad Nisou fungoval až do roku konce 1949 a tábor na Výstavišti dokonce až do roku 1952. V době Angerova vysídlení tak byly v provozu ještě oba tábory. PORTMANN, Kateřina. Liberec po druhé světové válce. In: MELANOVÁ, Miloslava a kol. *Liberec*. 1. vyd. Praha: NLN, 2017. s.326–342. ISBN 978-80-7422-484-3. S. 332.

³¹⁵ Archiv bezpečnostních složek, fond SÚMV, *fond Sbírků různých písemností*, a. č. S-445-2, f. 1.

³¹⁶ SOA Litoměřice, fond MLS Most 1945–1948, karton č. 60, Ls 101/47.

Preihs byl 1. března 1946 jako Němec umístěn do sběrného tábora v Břežankách,³¹⁷ odkud byl 5. března 1946 vyzvednut na základě jeho zjištěných závad, kterými bylo jeho údajně nově zjištěné členství v SS.

Vilém Preihs byl členem DAF a od 24. ledna 1935 také SdP. Členem nacistické organizace SS v Teplicích-Šanově se stal v lednu 1939. Údajně byl dvakrát vyzván, aby se dobrovolně hlásil k SS. Při hlavním přelíčení přiznal, že mu bylo slibováno, že když se ke zbraním SS zaváže na dva roky, dostane pěkné místo a velký příjem. Přihlášku prý nepodepsal a nerukoval s ohledem na svou rodinu. Byl tehdy údajně zaměstnaný jako zámečník a v květnu 1939 přešel k říšským drahám. Když vypukla válka s Polskem, tak byl údajně povolán ke službě v SS. Správa drah to prý ale vyreklamovala, a proto po celou dobu války pracoval na dráze jako strojvedoucí.

Hlavní přelíčení v případě Viléma Preihse proběhlo 10. února 1947. Předsedou soudu byl krajský soudce František Těšitel. Soudci z lidu byli František Ocásek, Jan Jirásko, Rudolf Kaut a Josef Kostka. Vilém Preihs byl obviněn z členství v organizaci v SS v době ohrožení republiky.

V rámci průvodního řízení byli povoláni i dva svědci. Jimi byli Václav Basal a Oskar Svoboda. Oba se shodli, že Preihs nebyl žádným zuřivým Němcem a že ho v uniformě SS nikdy neviděli. Basal vypověděl, že se po osvobození stal velitelem stráže, která podle seznamů nalezených v obci zajišťovala příslušníky SS a SA a také Němce, jež se 15. března 1939 zúčastnili týrání českých lidí. V těchto seznamech prý Preihs nebyl. Svědek také tvrdil, že po skončení války v květnu 1945 se obžalovaný dobrovolně hlásil k odsunu, ale musel údajně zůstat právě proto, že ho potřebovali u Československých státních drah (ČSD).

Celé hlavní přelíčení trvalo jednu hodinu. Soud nakonec rozhodl jednohlasně. Preihsovo členství v SS bylo označeno za „pouze papírové“. Nad Vilémem Preihsem byl vynesena zprošťující rozsudek. V tomto případě musel sehrát významnou roli čas. Tzv. velký retribuční dekret za členství v SS stanovoval minimální trest ve výši pět let. Hlavní přelíčení případu proběhlo až v roce 1947, tedy již po vydání již zmíněných tajných směrnic ministerstva

³¹⁷ V Břežankách v okrese Bílina fungoval již od roku 1945 internační tábor pro Němce. Na přelomu srpna a září 1945 zde bylo internováno více než 550 Němců, koncem roku 1946 již téměř 670, v následujících letech již obsazení tábora klesalo. Koncem roku 1946 bylo vydáno nařízení ministerstva vnitra, které stanovovalo likvidaci většiny táborových zařízení, kterých bylo původně v českých zemích 308 (133 v Čechách a 175 na Moravě a ve Slezsku). Internační tábor v Břežankách patřil mezi desítku oblastních sběrných středisek, která nebyla zrušena a existoval přinejmenším do konce roku 1948. STANĚK, Tomáš. *Tábory v Českých zemích 1945–1948*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1996. ISBN 80-902075-3-7. S. 53, 57, 160, 169, 174, 179, 183–185, 190, 191.

vnitru, které upřednostňovaly u členů určitých organizací odsun před potrestáním.³¹⁸ Tyto směrnice mohly mít vliv na mírný postup Mimořádného lidového soudu v Mostě i v případě tohoto obžalovaného.

Karel Milde³¹⁹

Karel Milde se narodil 4. prosince 1899 v Chomutově, údajně jako syn českých rodičů. Vychodil pět tříd obecné školy a dvě třídy pokračovací německé školy. Byl ženatý, vyznáním římský katolík. Povoláním byl lakýrník, předtím pracoval jako železničář u ČSD.

Od října 1938 měl být údajně členem SS a NSKK.³²⁰ Mildemu bylo dle 20. března 1940 přiznáno německé občanství na základě jeho žádosti o německou státní a národní příslušnost, kterou podal po okupaci pohraničí v roce 1938. Ve výkazech ČSD byl však hlášen jako Čech.

Při výslechu 14. listopadu 1946 Milde vypověděl, že byl od narození české národnosti, protože jeho rodiče byli Češi. V době, kdy chodil do školy, prý v Chomutově žádné české školy nebyly, proto musel navštěvovat německou školu. K české národnosti se prý vždy hlásil až do října 1938, německou státní a národní příslušnost získal až v roce 1940, přičemž tvrdil, že o ně nikdy nežádal.

Společně s Mildem byl souzen také Václav Kučera, který s Mildem v době okupace pracoval na dráze. Kučera vypověděl, že věděl pouze o Mildově členství v NSKK. Milde soudu tvrdil, že se členem NSKK stal, protože musel, pokud jako majitel motocyklu chtěl na svém stroji jezdit. Když se stal zaměstnancem u říšských drah, byl prý nucen vstoupit do Svazu říšských úředníků. Kdyby to neudělal, neměl by prý v případě náhlého onemocnění nárok na žádnou podporu.

³¹⁸ PORTMANN, Kateřina. *Retribuce v českých zemích a německá otázka*. Rukopis, 2022. S. 14.

³¹⁹ SOA Litoměřice, fond MLS Most 1945–1948, karton č. 44, Ls 1034/46.

³²⁰ Nacionálně socialistický motoristický sbor (Nationalsozialistisches Kraftfahrkorps, NSKK) vznikl v roce 1930, ačkoli měl svého předchůdce, který stál již u zrodu strany a jeho úkolem byla přeprava oddílů SA. V roce 1935 se NSKK stal složkou NSDAP a nejvyšším národním úřadem pro otázky motoristického sportu. Jeho úkolem bylo propagovat motorismus, ale současně plně podporoval výbojný program NSDAP. Příslušníci této organizace disponovali uniformami a také dýkou a pistolí. Byla prokázána spoluúčast NSKK na sudetoněmeckém povstání a vytvoření Sudetoněmeckých Freikorpsů, což se stalo důvodem, proč byl NSKK zařazen mezi militantní organizace, u kterých bylo trestné i pouhé členství. Obžalovaní se často hájili tím, že do NSKK vstoupili, aby mohli získat řidičský průkaz, nebo tvrdili, že NSKK považovali za nejméně politickou mezi nacistickými organizacemi. Někteří se dokonce snažili odvolávat na fakt, že NSKK nebyl Norimberským tribunálem uznán za organizaci takové povahy, jako byly SS, SD apod. Soudní orgány však podle Mečislava Boráka na podobné argumenty nebraly příliš ohled. ³²⁰ BORÁK, Mečislav. *Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948)*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1998. ISBN 80-86101-07-X. S. 194, 195.

Milde tvrdil, že byl přizván, aby se stal členem strany NSDAP a podpůrným členem SS. Přihlášku prý vyplnil, ale příspěvek nezaplátil s tím, že je členem NSKK a že na dvě strany si nemůže dovolit platit. Toto prý ohlásil na příslušném místě a vystoupil z podpůrného spolku této frakce. Během hlavního přelíčení potom tvrdil, že členem SS nikdy nebyl a z NSKK prý v roce 1942 vystoupil. Členem NSDAP se nikdy nestal.³²¹

Milde tvrdil, že byl loajální k Čechům, se nimiž přišel do styku, a že si s mnohými dopisoval poté, co opustili pohraničí. Antifašisté, kteří v té době pracovali na drahách, se prý u něj doma scházeli a společně „politizovali“. Po celou válku prý poslouchali zahraniční rozhlas. Zprávy, které slyšel, prý dále rozšiřoval, dokonce údajně i mezi zajatci. Milde se domáhal antifašistické legitimace, kterou mu antifašistický výbor zamítl vydat. Přesto se mu ji nakonec podařilo získat, protože se za jeho spolehlivost podepsalo několik osob – Oldřich Engel a Daniel Engel, zaměstnanci ČSD, strojuvůdce ČSD Ferdinand Šmaiser, Václav Šimunka, jistý holič Vaniček a také Václav Kučera, jehož národní spolehlivost však byla zpochybněna.

Hlavní přelíčení v případě Karla Milde proběhlo před Mimořádným lidovým soudem v Mostě 21. února 1947. Předsedou byl tehdy krajský soudce JUDr. Adamczyk. Soudci z lidu byli Josef Čapek, Josef Salač, Antonín Lev a Josef Vorel. Milde byl obviněn, že v době války vystupoval jako Němec a podporoval a propagoval nacistické hnutí. Byl obviněn také ze členství v SS a NSKK.³²²

Při rozhodování soudu sehrály roli také svědecké výpovědi. Svědkové František Vohradský, Oldřich Engel, Václav Vild a Josef Fojtík. Všichni (kromě Vilda, který ho v té době dle své výpovědi ještě neznal) se shodli v tom, že v době před okupací znali Milde jako dobrého Čecha. Jejich výpovědi potvrdily, že i v době okupace mluvil česky a vydával se za Čecha. Engel tvrdil, že si s ním za okupace psal a sděloval mu politické zprávy. Josef Fojtík, prý o Mildem mj. řekl, že byl obvykle slabý a „když přezouvali“, tak se dal do NSKK, kde ale údajně nebyl činný.

Při hlavním přelíčení byl slyšen také svědek Vojtěch Karel. Řekl, že z osobních spisů Karla Milde vyšlo najevo, že byl přispívajícím členem SS a aktivním členem NSKK.³²³ Svědek tvrdil, že obžalovaného pracovali dva angličtí zajatci, kterým dával různé potraviny a jeho

³²¹ To bylo potvrzeno nahlédnutím okresní vyšetřovací komise při Okresním soudu v Chomutově do zdejší evidence.

³²² Spolu s ním probíhalo hlavní přelíčení současně i v případě Václava Kučery. Kučera byl podobně jako Milde obviněn, že v době války vystupoval jako Němec a podporoval a propagoval nacistické hnutí.

³²³ Osobní spisy a výpisy z nich údajně předložil soudu.

manželka prý pro ně pekla pečivo. Milde sám jim prý půjčoval „civilní oblek“, aby se mohli vydat do města na nákup. O tomto tvrzení předložil obžalovaný potvrzení od svědka Arnošta Krehana. Ten tvrdil, že v době okupace měl Milde přiděleny dva anglické zajatce na práci, které prý podporoval chlebem a jiným pečivem, a také jim prý půjčoval civilní oblek a čepici, aby mohli do města.

Z lidových soudců byli dva pro odsouzení a dva pro zproštění, k nimž se připojil i předseda. Soud tak nakonec vydal nad obžalovaným Karlem Mildem zprošťující rozsudek.³²⁴ Rozhodnutí bylo zdůvodněno tak, že Milde byl Čechem a německou národnost získal až za okupace. Členem SS dle vyjádření soudu nikdy nebyl a nebyl ani činným členem NSKK. Do organizace prý vstoupil jen proto, že měl motocykl, a po nějaké době z ní vystoupil. Jednohlasně však bylo usneseno, aby byl případ postoupen Okresnímu národnímu výboru (ONV) v Chomutově k potrestání podle tzv. malého retribučního dekretu (dekret č. 138/1945 Sb.). K postoupení případu došlo 13. března 1947.

Hildebrand Melzer³²⁵

Narodil se 17. ledna 1899 v Žatci. Pracoval jako úředník v Okresní nemocenské pojišťovně v Žatci. Byl ženatý a měl dvě děti – dceru Sigrid a syna Heinze.³²⁶ Byl německé národnosti a hovořil německy, češtinu údajně ovládal pouze částečně.³²⁷

Melzer byl policií dopaden 30. června 1945.³²⁸ Skrýval se tehdy v úkrytu ve spižírně svého vlastního domu dlouhé asi čtyři metry. V levém boku spižírny byla postavena španělská stěna na půl cihly. Ve stěně byl otvor, který poté, co jím vlezl do úkrytu, zakryl drobnou skříňkou, již tam měl předem připravenou.

Hildebrand Melzer byl v době zatčení údajně „krajně“ podezřelý z toho, že byl stále ve spojení s německými úřady a Gestapem.³²⁹ Jeho promyšleně připravený úkryt se pro

³²⁴ Zprošťující rozsudek byl vyneseno také nad Václavem Kučerou. Důvodem pro Kučerovo zproštění viny bylo, že byl údajně vždy Čechem a německou národnost uvedl v době okupace pouze proto, aby nepřišel o zaměstnání u říšských drah.

³²⁵ SOA Litoměřice, fond MLS Most 1945–1948, karton č. 46, Ls 1063/46.

³²⁶ Jeho manželka Elisabeth Melzerová v roce 1945 zemřela.

³²⁷ NA Praha, fond Správa Sboru nápravné výchovy, Praha, nezpr., vězeňský spis – Hildebrand Melzer.

³²⁸ Byl zatčen agentem Francem, který Melzera údajně dopátral na základě jeho dopisu.

³²⁹ Geheimes Staatspolizei, zkráceně Gestapo, byla tajná státní policie nacistického Německa. Gestapo vzniklo v roce 1933 přeměnou z pruské tajné policie a jeho úkolem bylo vyhledávat, zajišťovat a popřípadě i likvidovat jednotlivé osoby či skupiny osob, které mohly ohrožovat fungování nacistického státu. Mezi přední zakladatele nové státní policie patřil vedle Heinricha Himmlera také Hermann Göring, který začal do funkcí v tomto policejním aparátě dosazovat příslušníky SS a NSDAP a tím vytvářel kádrové předpoklady pro jeho ovládnutí nacisty. Více viz: SLÁDEK, Oldřich. *Zločinná role gestapa: Nacistická bezpečnostní policie v českých zemích*

vyšetřovatele stal předpokladem k úsudku, že Melzer chtěl ještě nadále pracovat v ilegilitě. Podezření pro jeho činnost v neprospěch Československa v zájmu nacistického Německa vyvolalo také množství vojenské výstroje, která byla nalezena zakopaná v bednách pod zemí na pozemku Melzerova domu.³³⁰ Žádné zbraně u Melzera ale nebyly nalezeny.

Poté, co Melzer absolvoval pět tříd národní školy a čtyři třídy střední školy v Žatci, se prý přihlásil do pražské pěchotní kadetní školy. Údajně studoval tři a půl roku na loketské reálce, kde také odmaturoval. Absolvoval čtyři semestry na německém Vysokém učení technickém v Praze.

Ve dvacátých letech prý onemocněl těžkou plicní chorobou, která ho na čas uvedla do pracovní neschopnosti. V letech 1930 až 1933 byl prý členem DNSAP. Tvrdil, že byl pouze řadovým členem SdP, a to od roku 1938. Členem NSDAP se stal 1. listopadu 1938.³³¹ Působil jako nadporučík SS (SS Obersturmführer), vedoucí služebny v Žatci.³³² Za své „zásluhy za 1. říjen 1938“ obdržel medaili.³³³

Členem SD³³⁴ se stal roku 1939 jako vedoucí pobočky (Außenstellenleiter) v Žatci.³³⁵ V době války údajně pracoval jako úředník v nemocenské pojišťovně v Žatci. Službu u SD prý vykonával při svém civilním zaměstnání. V rámci svého vedení žatecké služebny SD byl Melzer (už od roku 1939) ve spojení s vládními činiteli v Praze, zřejmě s členy protektorátní

1938-1945. Praha: Naše vojsko, 1986. O potlačovacím aparátu více viz také: SLÁDEK, Oldřich. *Ve znamení smrtihlava: nacistický protipartyzánský aparát v letech 1944-1945*. Praha: Naše vojsko, 1991. ISBN 80-206-0145-7.

³³⁰ Při domovní prohlídce byly u Melzera nalezeny dvě bedny zakopané 2 m pod zemí. Jejich obsahem byly údajně vojenské předměty – helmy, torny, celé mundury, boty, svetry, kožichy a polní lahve. Vyšetřovatelé proto Melzera podezřívají z přípravy na odboj.

³³¹ Archiv bezpečnostních složek, fond SÚMV, karta člena NSDAP.

³³² Archiv bezpečnostních složek, fond SÚMV, *fond Odbor politického zpravodajství MV*, a. č. 2M:12270, f. 35.

³³³ Archiv bezpečnostních složek, fond SÚMV, karta člena NSDAP – Medaile za zásluhy za 1. říjen 1938.

³³⁴ Vedle policie existovala v nacistickém systému ještě bezpečnostní služba (Sicherheitsdienst, SD). Zpočátku pracovala jako bezpečnostní služba říšského vůdce SS a vedl od jejího vzniku v červenci 1932 Reinhard Heydrich. Postupně se vyvíjela v důležitý zpravodajský orgán, jemuž měl každý člen NSDAP povinnost předávat důležité zprávy. Organizace se poměrně rychle široce rozvinula, a proto bylo potřeba ujasnit její kompetence, které se doposud mohly částečně překrývat s pravomocemi Gestapa. K rozdělení funkcí mezi SD a Gestapem došlo v roce 1937, kdy SD dostala jako zpravodajský aparát za úkol řešit obecné a základní otázky, ve kterých nepřicházejí v úvahu státně policejní exekutivní opatření, a Gestapo naopak ty případy, v nichž státně policejní exekutivní opatření v úvahu přicházejí. Gestapo tedy mělo za úkol provádět zatýkání bez předchozího souhlasu prokurátora a vyšetřujících orgánů, tedy veškerou výkonnou pravomoc a bezpečnostní služba mu měla pomáhat vyhledáváním nepřítelů. SLÁDEK, Oldřich. *Zločinná role gestapa: Nacistická bezpečnostní policie v českých zemích 1938-1945*. Praha: Naše vojsko, 1986. S. 18, 19.

³³⁵ Archiv bezpečnostních složek, fond SÚMV, *fond Vyšetřovací komise pro národní a lidový soud při MV*, a. č. 301-39-4, f. 30.

vlády.³³⁶ Mimo jiné byl nalezen dopis pojednávající o dřívějších schůzkách s Richardem Bienertem,³³⁷ údajně dokazující Melzerovu činnost ve prospěch Německa na úkor republiky.³³⁸ Ve vedení služebny SD zůstal asi do roku 1944,³³⁹ kdy byl nahrazen jistým Hynou.³⁴⁰

Melzer byl prý jako spolupracovník Gestapa přítomen při zatýkání více lidí antinacistického smýšlení, ale většinou prý pouze Gestapu podával informaci o tom, kde dotyční bydlí, protože údajně vlastnil tzv. černou listinu (knihu), kde byly všechny dotyčné osoby jmenovitě vypsané. Ony zprávy prý posílal do Liberce. Černou listinu (knihu) prý v roce 1945 spálil na rozkaz strany, který údajně přišel z Liberce.

Hildebrand Melzer byl několikrát vyslýchán. Byly u něj totiž nalezeny spisy komisařství správ židovských majetků,³⁴¹ kde prý zastával určitou funkci, a také spisy jeho

³³⁶ Tato skutečnost byla zjištěna konečným šetřením Úřadu národní bezpečnosti Okresní správní komisí v Žatci. Kromě Richarda Bienerta však spisy neobsahují žádná další konkrétní jména.

³³⁷ Richard Bienert, narozený 5. září 1881 v Praze, začal již krátce po absolvování Právnické fakulty Univerzity Karlovy pracovat ve službách policejního ředitelství v Praze, za první světové války se stal členem Maffie aktivně se podílel na přípravách převratu a vzniku Československa v říjnu 1918. Podle Roberta Kvačka se šlo o dobromyslného česky smýšlejícího vlastence. Již 29. října 1918 byl jmenován policejním ředitelem a tuto funkci zastával až do roku 1925. V roce 1929 se stal členem agrární strany. Jedním z nejvýše postavených úředníků československého státu zůstal jako viceprezident politické zemské správy v Praze až do 17. listopadu 1939. Následujícího dne byl jmenován prezidentem zemského úřadu v Praze. V roce 1938 se stal zemským prezidentem a po dvou letech byl jmenován ministrem vnitra. Tuto funkci zastával také od ledna 1942 v protektorátní vládě Jaroslava Krejčího a od března téhož roku byl náměstkem ministerského předsedy. Od 19. ledna do 5. května 1945 stál Bienert v čele protektorátní vlády, současně vedl i ministerstvo vnitra a byl pověřený zastupováním prezidenta Háchy. Hned 9. května 1945 byl Richard Bienert zatčen a podobně jako další členové protektorátní vlády odsouzen 31. července 1946 odsouzen Národním soudem. Ačkoli pro něj prokurátor František Trzický požadoval trest doživotního žaláře, s přihlédnutím k polehčujícím okolnostem, kterými byla jeho intervence ve prospěch zatčených a pronásledovaných, byl nakonec odsouzen k trestu odnětí svobody ve výši tří let. Z vězení byl podmíněčně propuštěn 12. května 1947, ale promínutí ztráty cti a ztráty penze, o které žádal v roce 1948, se již nedočkal. Zemřel v Praze 3. února 1949. JANEČKOVÁ, Eva. *Proces s protektorátní vládou*. Praha: Libri, 2012. ISBN 978-80-7277-502-6. S. 91–98. KVAČEK, Robert a Dušan TOMÁŠEK. *Obžalována je vláda*. Praha: Themis, 1999. ISBN 80-85821-68-0. S. 34–38.

³³⁸ SOA Litoměřice, fond MLS Most 1945–1948, karton č. 46, Ls 1063/46.

³³⁹ Ve své výpovědi 3. září 1953 v Praze Melzer sdělil, že služebnu vedl od samého počátku, tedy od roku 1939 až do konce války jedinečně on sám. Archiv bezpečnostních složek, fond SÚMV, *fond Vyšetřovací komise pro národní a lidový soud při MV*, a. č. 301-39-4, f. 163.

³⁴⁰ Hyna měl údajně platit za „eso“ ve službách SD. Údajně šlo o bývalého vedoucího židovského tělocvičného spolku v Žatci. Archiv bezpečnostních složek, fond SÚMV, *fond Vyšetřovací komise pro národní a lidový soud při MV*, a. č. 301-39-4, f. 163.

³⁴¹ Žatec byl v přinejmenším na konci 19. století městem s jednou z největších židovských komunit na území Čech – k roku 1890 zde žilo přibližně 1400 Židů, kteří představovali přibližně 9 % zdejšího obyvatelstva. LHOTOVÁ, Markéta. *Osud památek židovských obcí a spolků v letech 1938-1945 (na příkladu židovských obcí z oblasti Libereckého kraje)*. Disertační práce. Masarykova univerzita v Brně, Brno 2015. S. 32. O židovské náboženské obci v Žatci v období od roku 1938 více viz: LHOTOVÁ, Markéta, ed. *Likvidace židovských organizací na českém pohraničním území připojeném v říjnu 1938 k nacistickému Německu*. Liberec: Severočeské muzeum v Liberci, 2015. ISBN 978-80-87266-19-9. S. 164–170. O praxi správy arizovaného židovského majetku více viz OSTERLOH, Jörg. *Nacionálněsocialistické pronásledování Židů v říšské župě Sudety v letech 1938-1945*. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0213-0. S. 356, 357.

bratra Herberta, jenž měl komisařskou správu nad firmou Telatko v Žatci. Vyšetřovatelé se také domnívali, že by Melzer mohl udat nějaké další spolupracovníky.

Jednou z nich byla i Helena Franke, se kterou Melzer spolupracoval při práci u SD. Seznámili se již v nemocenské pojišťovně, kde Melzer pracoval jako zástupce vedoucího, Franke tam, dle jeho tvrzení, měla být přidělena v roce 1940 úřadem práce. Melzer si ji údajně vzal k sobě na úřadovnu SD, kde zastával funkci vedoucího, protože spolu udržovali poměr a chtěl ji mít na blízku. Franke tvrdila, že jejím úkolem na úřadovně bylo vedení kartotéky, v čemž jí pomáhala ještě jedna pracovnice.³⁴² Melzer vypověděl, že Franke na stroji zapisovala všechny výsledky a většinou také psala zprávy, které se posílaly do Liberce. Řekl, že k ní měl dost blízký vztah, protože Helena Franke očekávala, že se nechá rozvést se a ožení se s ní. Melzerova manželka o tom prý věděla a údajně dříve či později s rozvodem počítala. Po dobu, kdy se Melzer ilegálně ukrýval ve skrýši ve svém bytě, byl prý v písemném kontaktu právě s Helenou Franke, která ho informovala o tom, co se ve městě děje.

Melzer na svou obhajobu tvrdil, že mnoha lidem pomohl a zachránil je od koncentračního tábora. Jako příklad uvedl doktora Nohka, který se na něj prý často obracel s požadavkem, aby mu Melzer dával rady, kdy se ukrýt. Jiným příkladem měla být paní Jindřiška Schwarzbachová, kterou prý zachránil před koncentračním táborem, protože byl u ní nalezen vysílač. Ochránil údajně i paní Kindermannovou, manželku jistého stavitele, která byla Židovka. Zaintervenoval prý v její prospěch tak, že zůstala po celou dobu války doma. Skutečnost, že Čechy nepronásledoval, nýbrž že jim pomáhal, měli dle jeho vyjádření dokázat také statkář dr. Sýkora z Nového Sedla a statkář František Jirásek z Čínova.

Konečným šetřením Úřadu národní bezpečnosti Okresní správní komise v Žatci nebylo zjištěno, že by Melzer za okupace jakkoli pomáhal „českému živlu“ v Žatci. Jeho postoj proti všemu českému byl prý naopak krajně odmítavý, protože Melzer byl prý už za doby republiky fanatickým nacistou.

Hlavní přelíčení v případě Hildebranda Melzera proběhlo 31. března 1947. Soudcem byl JUDr. Josef Stuchlík jako předseda, soudci z lidu byli František Roud, Josef Jirásek, Miloslav Kaše a Zdeňka Hornofová. Obhájcem ex-offo byl JUDr. Antonín Tichý. Již předem byl Vojenský útvar 8802 v Litoměřicích požádán o posudek na obžalovaného Hildebranda Melzera. Při hlavním přelíčení ho měli předat znalci Mjr. Karel Tyr a Škpt. Josef Šaršoň.

³⁴² Archiv bezpečnostních složek, fond SÚMV, *fond Výpovědi zaměstnanců Gestapa a SD*, a. č. 52-1-95, f. 8.

Posudek se měl týkat především věci vojenských organizací (např. SS, SA a policie), nikoli politických záležitostí (SdP, NSDAP apod.).

Melzer byl obviněn z celkem čtyř přečinů vykonaných v době zvýšeného ohrožení republiky. Prvním bodem jeho obvinění bylo, že od 6. května 1939 až do konce okupace byl v Žatci příslušníkem SS v hodnosti nadporučíka (Obersturmführera). Dále byl obviněn z toho, že v říjnu a listopadu 1938 byl v Žatci příslušníkem Gestapa. Třetí bod jeho obvinění hovořil o tom, že v době od 21. dubna 1938 byl za oblast pohraničí v kontaktu se zpravodajským orgánem SD v Berlíně a ve Vratislavi. Tento bod obžaloby ho rovněž obviňoval, že v době okupace působil jako vedoucí pobočky SD v Žatci. Posledním bodem jeho obvinění bylo, že v květnu a červnu 1945 shromažďoval vojenskou výstroj za účelem vést akci namířenou proti Československu ve prospěch nacistického Německa.

Byl zproštěn obvinění, že od 21. května 1938 v Berlíně a Vratislavi oznamoval opatření, která měla zůstat tajná pro obranu Československé republiky. Zároveň byl zproštěn obvinění, že v říjnu 1938 v součinnosti s Gestapem a v zájmu Německa zavinil ztrátu svobody velkého počtu obyvatel republiky za obzvlášť přitěžujících okolností. Za prokázané přečiny byl Hildebrand Melzer odsouzen k trestu doživotního žaláře. Odsouzený si měl odpykat dvanáct let trestu v nucených pracovních oddílech.

Do trestnice pro muže Plzeň-Bory byl Melzer předán 1. dubna 1947. V únoru 1950 podala Melzerova sestra žádost o prominutí zbytku trestu a zařazení Melzera do odsunu. Ministerstvo spravedlnosti však vrátilo spisy s tím, že nebyl shledán důvod k postupu.

V listopadu 1951 zaslali Heinz a Sigrid Melzerovi, děti Hildebranda Melzera, v zastoupení jejich tety Marie Fähnrichové, rozené Melzerové, dopis ministru spravedlnosti, kde prosili o propuštění otce. Jako argumenty pro otcovo propuštění uvedli, že Melzer prý již od roku 1927 trpěl plicní chorobou a oni proto měli obavy o jeho zdravotní stav. Uvedli také, že jim údajně chyběla „pevná a vedoucí otcovská ruka“.

V září 1952 byl Hildebrand Melzer eskortován z ÚNZ Ročov u Loun³⁴³ do vězeňského oddělení Hlavní správy Státní bezpečnosti (HS-StB) Praha-Pankrác. Navrácen zpět do trestnice

³⁴³ Jako Útvar nápravných zařízení (ÚNZ) fungovalo zařízení v Ročově u Loun mezi lety 1952 a 1954, poté se z tohoto zařízení stal pracovní útvar (PÚ) a jako takový fungoval až do roku 1959. VLČEK, Tomáš. Přehled vězeňských zařízení existujících na území Československa v letech 1948-1989. In: *Totalita.cz* [online] [vid. 6. 7. 2022]. Dostupné z: https://www.totalita.cz/seznamy/seznamy_09_02.php

Plzeň-Bory byl 4. února 1953. V roce 1955 byl Melzer vězněn v trestnici v Ilavě³⁴⁴, odkud měl být 2. června 1955 přemístěn do věznice v Chebu.³⁴⁵

Nedlouho potom, 23. května 1955, rozhodla Generální prokuratura v Praze o upuštění od výkonu zbytku trestu odnětí svobody a Melzer měl údajně být odsunut, ale k jeho transferu nedošlo. Poslední informace o Hildebrandu Melzerovi pocházejí z 10. června 1955. Prezident republiky tehdy údajně rozhodl o zmírnění doživotního trestu odsouzeného Hildebranda Melzera na trest dvaceti let odnětí svobody. Melzer tak patřil do početně poměrně úzké skupiny odsouzených retribučních vězňů, kteří zůstali ve věznicích v Československu i po druhé hromadné amnestii vyhlášené v roce 1955.³⁴⁶

4.4 Shrnutí případových studií

Nad třinácti příslušníky SS, jejichž případy jsem v této části kapitoly přiblížila, byla Mimořádným lidovým soudem v Mostě vynesena poměrně rozdílná rozhodnutí. V jednom případě soud vynesl absolutní rozsudek a rovněž v jednom případě rozhodl o trestu doživotního žaláře. Tři muži byli odsouzeni k trestu odnětí svobody na dobu dvaceti let, ve čtyřech případech se trest vyšplhal do výše patnácti až osmnácti let odnětí svobody. Jeden z vybrané skupiny členů SS měl ve vězení strávit osm let. Ve dvou případech soud rozhodl o zproštění viny a v kauze jednoho obviněného upřednostnil odsun před trestním stíháním.

Třem obžalovaným se podařilo uprchnout dříve, než byl jejich případ projednán, a byli proto odsouzeni v nepřítomnosti. Jejich útěk jim pomohl vyhnout se potrestání, protože žádný z nich nebyl dopaden. Do vězení skutečně nastoupilo sedm příslušníků SS. Většina z nich byla

³⁴⁴ Věznice Ilava patří spolu s Leopoldovem k nejstarším věznicím na Slovensku. Vznikla v objektu původně gotického hradu řádu templářů, později zde byl zřízen klášter. Věznicí se objekt stal v roce 1855. Od roku 1939 zde fungovalo nápravněvýchovné zařízení pro dospívající a koncentrační a zajišťovací tábor pro odpůrce režimu a rasově pronásledované. V roce 1946 zde byl zřízen pracovní útvar a od roku 1948 tábor nucené práce (TNP). Ze všech slovenských TNP zde byly snad nejhorsí životní podmínky. Umístování sem byli především političtí vězni. V období 1. poloviny 50. let bylo nejvíce německých (či rakouských) retribučních vězňů mimo „uranovou oblast“ (tzn. Jáchymovsko, Slavkovsko a Příbramsko) evidováno právě v nápravně pracovním táboře (NPT) Ilava (konkrétně 572 mužů). STANĚK, Tomáš. *Retribuční vězni v českých zemích: 1945–1955*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2003. ISBN 80-86224-33-3. S. 152.

³⁴⁵ V roce 1945 v Chebu fungoval internační a sběrný tábor, který se nacházel v bývalých kasárnách SS. Chebský tábor patřil k těm největším v českých zemích – v polovině března 1946 zde bylo koncentrováno téměř 3 200 osob. V druhé polovině srpna či začátkem září 1945 soustředěno 1156 Němců. V podobné době se zde potýkali s epidemií břišního tyfu. Na jaře 1946 bylo v tomto zařízení soustředěno téměř 1550 osob. V téže době již zařízení sloužilo i jako věznice a obsazenost již, vyvolávala neudržitelnou situaci – např. v cele určené pro čtyři vězně pobývalo dvanáct osob a v táborových ubikacích s kapacitou 120 osob se jich zdržovalo 300 apod. V létě 1950 se zde nacházelo přes 500 příslušníků, o rok později již pouze 126. STANĚK, Tomáš. *Tábory v Českých zemích 1945–1948*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1996. ISBN 80-902075-3-7. S. 52, 54, 121, 123, 137, 144.

³⁴⁶ K 1. prosinci 1955 se ve vězeňských zařízeních na území ČSR nacházelo již pouze 799 retribučních vězňů. Více viz: STANĚK, Tomáš. *Retribuční vězni v českých zemích: 1945–1955*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2003. ISBN 80-86224-33-3. S. 150–154.

propuštěna v období od roku 1949 do roku 1955, kdy proběhla druhá velká amnestie retribučních vězňů.³⁴⁷ Přesto dva z vybrané skupiny příslušníků SS pokračovali ve výkonu trestu ještě v následujících letech.

Ačkoli se kauzy, jimiž jsem se zabývala, mohou jevit jako značně různorodé, podařilo se mi mezi nimi nalézt vzájemné podobnosti, jakési „styčné body“, které mohou být společné i pro zdánlivě rozdílné případy příslušníků SS, jejichž případy se zabýval MLS v Mostě.

Typickým se ukázalo například to, že obžalovaní při výslechu vypovídali pouze nezbytné minimum informací, ať už se týkalo jejich členství ve formaci SS, působení v jiných nacistických organizacích, či jejich konkrétních aktivit a činů. Později při předkládání důkazů obžalovaní často připustili (byli nuceni připustit) další přitěžující okolnosti a skutky, jichž se dopustili. Jistou výjimku v tomto ohledu mezi mnou zkoumanými případy tvoří kauza Wilhelma Angera. Tento mladík se již při prvním výslechu přiznal k dobrovolnému vstupu do SS a popírat tento fakt začal až v průběhu hlavního přelíčení.

Opakovaný jev, objevující se ve spisech, představuje počestřování německých jmen obžalovaných. Například místo německého Hermann bývá dotyčný velice často uváděn v počestřelé formě jména – Heřman. Tento fenomén můžeme chápat jako jeden z ukazatelů nevraživosti Čechů vůči Němcům po skončení druhé světové války. Češi po dlouhých letech okupace a německé nadvlády a s ní spojené trýzně svým způsobem odmítali vše německé. Není vyloučeno, že mj. i prostřednictvím tohoto zacházení se jmény chtěli vyjádřit, „kdo je tu nyní pánem“. Jiným výkladem počestřování německých jmen by mohlo být to, že tak Češi činili, aby ukázali, že všichni tito obvinění byli občany jednoho státu, a tudíž osoby hlásící se k německé národnosti nesou za své prohřešky stejnou odpovědnost jako Češi a nemají mít právo hájit se tvrzením, že byli pouze „věrní svému národu“.

S postupem doby můžeme na základě hodnocení spisů po jejich obsahové i formální stránce pozorovat zvyšující se úroveň a profesionalitu práce soudu. Na první pohled je zvyšující se technická vybavenost soudu patrná ze skutečnosti, že zpočátku byly dokumenty vznikající při hlavním přelíčení psány ručně, postupem času již byly zapisovány na psacím stroji. Příčiny můžeme hledat mj. také ve skutečnosti, že ačkoli byl MLS v Mostě vládou jmenován již 3. září 1945, jeho činnost byla zahájena až se značným zpožděním – 18. prosince téhož roku.

³⁴⁷ První velká amnestie retribučních vězňů byla vyhlášena v roce 1953. STANĚK, Tomáš. *Retribuční vězni v českých zemích: 1945–1955*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2003. ISBN 80-86224-33-3. S. 150–158.

Příčina spočívala v tom, že zasedací prostory Krajského soudu v Mostě nebyly po dlouhou dobu k tomuto účelu připraveny. Budova soudu totiž během druhé světové války sloužila jako továrna na výrobu plynových masek.³⁴⁸ Můžeme také předpokládat zvyšující se úroveň kvalifikovaných zapisovatelů, protože s postupujícím časem ve spisech ubývá pravopisných a jiných gramatických chyb (např. opakované nesprávné psaní předpon s, z a vz a předložek s a z). Ta může mít souvislost mj. také s procesem odsunu a osídlování, kdy se do regionu s původně výrazným podílem německy mluvícího obyvatelstva dostávalo množství „slovanských“ osídlenců, kteří tak mohli obsazovat volné pozice např. ve státní správě či být zaměstnáni jako úředníci nebo zapisovatelé u soudu. Také samotná úprava spisů, přehlednost a čitelnost svědčí o určitém pokroku v práci soudu. Změny jsou vidět také na zprošťujících rozsudcích, na nichž se zdůvodnění rozhodnutí soudu stávají rozsáhlejšími a viditelně propracovanějšími. Ze spisů též časem mizí výrazy dokládající poválečnou nevraživou náladu vůči Němcům a nacismu, jako např. „zločinecká organizace“ apod., a postupně ve spisech převládá čistě administrativní funkční styl. Mezi případy je zřetelný pokrok ve vzrůstající profesionalitě soudu asi nejvíce patrný na kauze Hildebranda Melzera, jehož případ soud projednával až v závěru tzv. prvního retribučního období, konkrétně 31. března 1947. Soud si tehdy vyžádal znalecký posudek (především ve věci vojenských organizací a vztahu obžalovaného k nim), což v jiných případech, kterými jsem se blíže zabývala, nemá obdoby.

Zajímavá je také otázka svědeckých výpovědí. Pozoruhodná je výpověď v případě již zmíněného Hermanna Johna – jde o vyjádření tří údajných svědků, spoludělníků z dolu Alexandr, která byla zaslána ze Severočeských hnědouhelných dolů. Formulace jejich výpovědi nasvědčuje tomu, že šlo přinejmenším o text zformulovaný nějakou třetí osobou, nikoli jedním z účastníků. Můžeme uvažovat o motivaci, která by k tomuto kroku vedení hnědouhelných dolů mohla přivést. Vzhledem k nedostatku pracovních sil v poválečném období, zejména v pohraničí, není zcela vyloučené, že by vedení dolů v obavách o ztrátu cenné pracovní síly usilovalo o zproštění viny Johna. Ale tvrdit s naprostou jistotou, že šlo o zcela nepodloženou a smyšlenou výpověď, na základě dostupných materiálů nemůžeme.

Jiným případem je svědecká výpověď Josefa Hlávky, člověka, jenž byl německými soudy poslán do vazby a prošel několika koncentračními tábory – mj. nějaký čas strávil i v pobočném koncentračním táboře Hof, kde se údajně setkal s obžalovaným Bernardem

³⁴⁸ RAPA VÁ, Ivana. *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945–1948*. Ústí nad Labem: Albis International, 2010. ISBN 978–80–86971–22–3. S. 46.

Schieferdeckerem, který zde působil jako dozorce. Výpověď svědka, která hrála ve prospěch obžalovaného, nakonec nenašla uplatnění, protože případ nebyl projednán a Schieferdecker byl odsunut spolu se svou rodinou.

Naopak svědectví dokládající, jak moc horlivým nacistou obžalovaný byl a kam až sahala jeho surovost (při konfrontaci se zajatci), poskytli Václav Pícek, Václav Vecko a František Jůza na účet Antona Porschitze. Dotyčný byl údajně velkým příznivcem Hitlerova režimu již v době před zábořem pohraničí, avšak jeho „práce“ v tomto směru vyvrcholila až v době okupace. Za určitý doklad jeho zarytého nacistického smýšlení lze považovat také hodnocení jeho osoby v posudku ze zařízení SVS Ostrov u Karlových Varů z roku 1955, kde je trestanec označen přímo za „revanšistu“.³⁴⁹

Vzhledem k množství případů, které musel MLS v Mostě projednat v době tzv. prvního retribučního období, docházelo většinou k tomu, že rozsudek byl vyneseno v den hlavního přelíčení. Samotné hlavní přelíčení trvalo velmi často kolem půl hodiny, v některých případech bylo ještě podstatně kratší – např. pouhých deset minut.

Obvinění členové SS se velmi často snažili hájit se tvrzením o nedobrovolnosti svého vstupu do formace SS. Takové výroky ve většině případů nemohly odpovídat pravdě, protože dotyční do organizace povětšinou vstoupili velmi brzy – často v již v roce 1938 či 1939. Přestože míra nacifikace v pohraničí byla vyšší než v jiných částech Třetí říše, i zde byla formace SS výběrovou organizací, a proto byl vstup do ní dobrovolný, a ne každý žadatel byl přijat. Tvrzení řady obviněných, kteří se snažili hájit tím, že byli do SS „povoláni“ tak ve většině těchto případů nemohla být pravdivá. Na druhou stranu ke konci války se Třetí říše potýkala se značnými nedostatky v oblasti lidských zdrojů, a proto se stávalo, že do SS byli přijímáni např. i mladíci již od šestnácti let, nezřídka k nespokojenosti jejich rodičů a blízkých. V důsledku ztrát, které zejména na východní frontě utrpěly zbraně SS i Wehrmacht v roce 1943, bylo upuštěno od dobrovolného náboru, a naopak byly zavedeny nucené odvody.³⁵⁰

K pozoruhodným poznatkům jsem dospěla v některých případech, kdy jsem ve spisech našla posudky na odsouzence, vzniklé během výkonu trestu (často i několik posudků k jedné osobě). Obvykle je v materiálech tohoto typu stručně charakterizován daný trestanec. Bývá zde hodnoceno jeho chování, zda měl nějaké kázeňské či jiné tresty, jaký je jeho vztah k zařízení,

³⁴⁹ SOA Litoměřice, fond MLS Most 1945–1948, karton č. 4, Ls 1/46.

³⁵⁰ GRÜNBERG, Karol. *SS – Hitlerova černá garda*. Praha: Svoboda, 1981. S. 372, 384.

personálu a ostatním vězňům, nebo dbá-li o své sebevzdělávání. Velký důraz bývá kladen na to, jak daný vězeň pracuje, jaký zaujímá postoj k lidově demokratickému zřízení, nebo zda podepsal pracovní závazek. Z takovýchto informací se můžeme pokusit vyvodit, jak moc vážně to dotyčný s nacionálním socialismem mohl myslet, a případně, co mohlo být motivací pro jeho vstup do formace SS – zda šlo o skutečnou zarytou až fanatickou víru v hitlerovský režim, odpor k Čechům a všemu českému apod., nebo zdali je pravděpodobnější, že daný jedinec vstoupil do SS s vidinou finančního či kariérního růstu, obavy o zaopatření sebe a svých blízkých, nebo mohlo-li jít o jakousi mladickou nerozvážnost. Z tohoto typu pramene můžeme také posoudit, zda šlo o případ člověka, jehož víra v nacistický režim byla tak silná, že ani dlouhý trest nezměnil smýšlení odsouzeného. V takovém případě obvykle vedení trestního ústavu nedoporučilo propuštění daného vězně, k čemuž mohl přihlídnout mimořádný lidový soud (později okresní soud) při zvažování možného upuštění od trestu a zařazení dané osoby do odsunu. Přihlídnout k tomu mohlo případně i ministerstvo spravedlnosti při udělování milosti na základě žádosti příbuzných.

Poměrně frekventovaný fenomén mezi případy, kterými jsem se zabývala, představují žádosti manželek o udělení milosti pro své manžele. Obvykle jde o muže středního věku, otce od rodin, jejichž příbuzní byli často vysídleni, a proto je v těchto v žádostech kladen zvláštní důraz na jejich roli živitele. Ta se stávala častým argumentem také v případech žádostí o milost podaných stárnoucími rodiči ve prospěch jejich odsouzeného syna.

Jak je vidět, přestože se jednotlivé kauzy mohou na první pohled zdát dosti nesourodé, ve skutečnosti lze mezi nimi nalézt řadu analogií. Takováto srovnání nám dle mého názoru mohou dopomoci lépe porozumět celé problematice.

Závěr

Otázka vypořádání se s válečnými viníky se zdála být nevyhnutelnou již během druhé světové války, a stala se proto diskutovaným tématem ještě v době probíhajícího vojenského konfliktu. Za účelem potrestání hlavních válečných zločinů a jejich strůjců byl zřízen Mezinárodní vojenský tribunál v Norimberku. Poválečnou retribuci řešily samostatně i jednotlivé země – každý stát si vytvořil vlastní systém potrestání provinilců. V českých zemích byly na základě prezidentských dekretů zřízeny mimořádné lidové soudy, Národní soud a trestní nalézací komise.

Cílem práce bylo vytvořit příspěvek k poznání problematiky retribuice na základě studia pramenů uložených především ve Státním oblastním archivu v Litoměřicích a jejich komparace s poznatky v odborné literatuře. Předložená práce charakterizuje případy příslušníků organizace SS, kterými se MLS v Mostě zabýval v době tzv. prvního retribučního období.

Studiem pramenů ke všem 1542 kauzám, jimiž se MLS v Mostě v tzv. prvním retribučním období zabýval, jsem dospěla k výslednému počtu 229 případů, jež se týkaly osob obžalovaných z členství v organizaci SS (mezi nimi byla pouze jedna žena, všichni ostatní byli muži). V porovnání s jinými MLS jde o poměrně vysoké číslo (MLS v Mladé Boleslavi se v tzv. prvním retribučním období zabýval osmi případy příslušníků SS,³⁵¹ MLS v Chrudimi 43,³⁵² MLS v Hradci Králové 66,³⁵³ MLS v Ostravě 190³⁵⁴, MLS v Litoměřicích 184³⁵⁵ a MLS v Liberci 96³⁵⁶). Na základě zjištěného počtu případů lze konstatovat, že z členství v SS byl obviněn přibližně každý sedmý obžalovaný u MLS v Mostě. Z celkového počtu mnou blíže zkoumaných případů bylo 62 (27 %)³⁵⁷ bylo zproštěno viny a 96 (42 %) případů nebylo projednáno. Nejčastějšími důvody, proč soud případy neprojednal, byl odsun nebo útěk obžalovaného. U MLS v Mostě bylo odsouzeno 71 (31 %) obžalovaných příslušníků SS, což je

³⁵¹ SÝKOROVÁ, Veronika. *Mimořádný lidový soud Mladá Boleslav 1945–1947*. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Liberec 2005. S. 26.

³⁵² MIKANOVÁ, Sandra. *Mimořádný lidový soud v Chrudimi v letech 1945–1947*. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Liberec, 2008. S. 34.

³⁵³ JARKOVSKÁ, Lucie. *Odplata, či spravedlnost? Mimořádné lidové soudy 1945–1948 na Královéhradecku*. Praha: Prostor, 2008. ISBN 978-80-7260-206-3. S. 99.

³⁵⁴ BORÁK, Měčislav. *Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945–1948)*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1998. ISBN 80-86101-07-X. S. 150.

³⁵⁵ KOČOVÁ, Kateřina, RADVANOVSKÝ, Zdeněk a Jitka SUCHÁ. *Mimořádný lidový soud v Liberci a Litoměřicích v letech 1945–1948*. Ústí nad Labem: UJEP, 2001. ISBN 80-7044-326-X. S. 53.

³⁵⁶ KOČOVÁ, Kateřina, RADVANOVSKÝ, Zdeněk a Jitka SUCHÁ. *Mimořádný lidový soud v Liberci a Litoměřicích v letech 1945–1948*. Ústí nad Labem: UJEP, 2001. ISBN 80-7044-326-X. S. 30.

³⁵⁷ Údaje uvedené v procentech zaokrouhluji na celá čísla.

méně v porovnání s celkovou činností MLS v Mostě, během níž bylo odsouzeno 43 % obžalovaných.

V tzv. prvním retribučním období MLS v Mostě projednal 133 (58 %) z celkových 229 případů příslušníků SS. Z počtu projednaných případů bylo téměř 47 % zproštěno viny, naopak odsouzeno bylo o něco více než 53 %. Mezi případy 71 odsouzených příslušníků SS se soud jedenkrát vyslovil pro trest smrti, ve zbylých 70 případech bylo rozhodnuto o trestu žalářem, z nichž jeden byl odsouzen k doživotnímu trestu.

Všem odsouzeným členům SS dohromady soud vyměřil trest ve výši 635 a půl roku odnětí svobody. Průměrný trest za celé retribuční období dosahoval výše devět let a dva a půl měsíce. Z toho vyplývá, že pokud už obžalovaný byl odsouzen, tak byl potrestán dosti přísně. Průměrná délka trestu odnětí svobody u MLS v Mostě v tzv. prvním retribučním období byla o něco nižší – necelých devět let. Tzv. velký retribuční dekret stanovoval jako nejnižší možnou trestní sazbu pět let odnětí svobody. Trest žalářem ve výši pěti let se stal také vůbec nejčastějším mezi případy příslušníků SS u MLS v Mostě, kde byl zastoupen hned 24 odsouzenými (35 % trestů odnětí svobody mezi případy SS u MLS v Mostě). Ve čtyřech případech soud rozhodl udělit trest nižší, než byla zákonem stanovená hranice, což soudcům umožňoval § 16 tzv. velkého retribučního dekretu, jehož užití však bývalo v mnohých případech nezákonné. Nejnižším trestem vyneseným Mimořádným lidovým soudem v Mostě nad příslušníky SS byl trest odnětí svobody ve výši jednoho roku, jímž byli potrestáni tři obžalovaní. Naopak nejpřísnějším trestem byl již zmíněný trest smrti zastoupený jedním případem odsouzeného.

Zatímco v roce 1945 dosahoval průměrný trest vynesený nad příslušníky SS souzenými u MLS v Mostě výše dvanácti let, v následujícím roce měl průměrný trest hodnotu už jen devíti let a jeden a půl měsíce a v roce 1947 už pouze devět let. Opačný fenomén můžeme sledovat ve zvyšujícím se počtu zprošťujících na úkor odsuzujících rozsudků. Zatímco v prvním roce retribučního období bylo nad příslušníky SS u MLS v Mostě vyneseno přibližně 33 % zprošťujících rozsudků, v následujícím roce to bylo již necelých 39 % a v roce 1947 dokonce téměř 76 %. Tyto údaje jasně dokazují skutečnost, kterou jsem zjistila na základě statistické analýzy, a to sice, že postup Mimořádného lidového soudu v Mostě v případech příslušníků SS se v průběhu prvního retribučního období zmírňoval. Významnou roli v celém retribučním procesu sehrálo také nové opatření v podobě směrnic vydaných ministerstvem vnitra v březnu

1946, které upřednostňovaly vysídlení Němců obviněných ze členství v určitých nacistických organizacích – mezi něž patřila i SS – před jejich potrestáním.³⁵⁸

Celkově nejnižším trestem vyneseným Mimořádným lidovým soudem v Mostě nad příslušníky SS byl trest odnětí svobody ve výši jednoho roku, jímž byli potrestáni tři obžalovaní. Naopak nejpřísnějším byl trest smrti, k němuž byl odsouzen pouze jediný bývalý příslušník SS. Mezi tresty odnětí svobody byl nejtvrdějším trest doživotního žaláře, jímž byl potrestán rovněž pouze jeden bývalý příslušník organizace SS.

Kromě statistické analýzy bylo pro mou práci stěžejním záměrem vytvořit detailní případové studie vybraných kauz příslušníků SS, jimiž se MLS v Mostě zabýval. Pro případové studie jsem si vybrala dvě kauzy bývalých dozorců v koncentračních táborech i na jiných místech a také dva případy členů SS, kteří byli obviněni z hrubého zacházení se zajatci či dělníky. Můj výběr zahrnoval také dva případy mužů podílejících se na aktivitách Sudetoněmeckého Freikorpsu a čtyři případy příslušníků Waffen-SS, kteří vykonávali většinu své služby u SS na frontě v zahraničí. V poslední části jsem analyzovala tři kauzy, které mezi sebou postrádají nějaké hlubší souvislosti. První z těchto případů se týká muže, jenž svou službu u SS zřejmě nikdy reálně nevykonával. Druhá kauza se věnuje člověku, který se od doby první republiky střídavě hlásil k české a německé národnosti či státní příslušnosti, a může tedy být označen za národního renegáta. Jako poslední jsem rozebrala kauzu příslušníka SS, který byl současně členem SD a byl zřejmě v kontaktu s Gestapem. Mimořádný lidový soud v jeho případě postupoval nejprofesionálněji ze všech mnou hlouběji studovaných případů. Můj výběr se může zdát jako poměrně různorodý, společným jmenovatelem osudů všech těchto mužů je však přinejmenším jejich členství v SS.

Přestože minimálně část obvinění, na jejichž základě se zmíněné osoby dostaly před mimořádný lidový soud, byla shodná, jejich osudy se značně liší. Rozdílů panují jednak ve způsobu, jakým svou službu u SS v době okupace vykonávaly, značné odlišnosti jsou patrné také v rozsudecích, jež nad nimi Mimořádný lidový soud v Mostě soud vynesl.

Ve dvou z těchto případů soud rozhodl o zproštění viny a v kauze jednoho obviněného upřednostnil odsun před trestním stíháním. Třem obžalovaným se podařilo uprchnout dříve, než byl jejich případ projednán, a byli proto odsouzeni v nepřítomnosti. Jejich útěk jím pomohl vyhnout se potrestání, protože žádný z nich nebyl dopaden. Do vězení skutečně nastoupilo

³⁵⁸ PORTMANN, Kateřina. *Retribuce v českých zemích a německá otázka*. Rukopis, 2022. S. 13, 14.

sedm odsouzených. Většina z nich byla propuštěna do roku 1955, kdy proběhla druhá velká amnestie retribučních vězňů.³⁵⁹ Přesto dva odsouzení příslušníci SS zůstali ve výkonu trestu ještě v následujících letech.

Mezi případy, jimiž jsem se zabývala, nebylo výjimkou, že obviněný byl odsouzen k poměrně vysokému trestu, aniž by mu byla prokázána nějaká konkrétní závažná provinění. Takovým příkladem je kauza Ervína Schneidera, jenž byl odsouzen hned druhý den po vůbec prvním zasedání MLS v Mostě. Soud mu vyměřil trest patnácti let odnětí svobody a z vězení byl propuštěn až v roce 1955. Velmi dlouhá doba strávená ve výkonu trestu se rovněž ukázala být celkem charakteristickou pro ty případy příslušníků SS, ve kterých došlo k vynesení odsuzujícího rozsudku. Řada z nich zůstávala ve vězení i po vyhlášení dvou velkých prezidentských amnestií v letech 1953 a 1955.

Cílem poválečné retribuice bylo především dát výstrahu do budoucna, nikoli dosáhnout stoprocentní spravedlnosti – v tomto smyslu se k právě ukončené retribuici (po ukončení tzv. prvního retribučního období) vyjádřil začátkem července 1947 tehdejší ministr spravedlnosti Prokop Drtina.³⁶⁰ Myslím si, že výsledky mého výzkumu v podstatě potvrzují jeho slova o tom, že retribuice nebyla spravedlivá a ani to nebylo jejím účelem. V této bakalářské práci se mi prostřednictvím statistické analýzy a případových studií podařilo dokázat, že na to, jaký trest stihl obviněný z členství v organizaci SS, nemuselo mít vliv pouze jejich skutečné provinění, ale mnohdy sehrála velice významnou roli doba, kdy se jejich případ dostal před mimořádný lidový soud. Svůj dopad na rozhodnutí soudu mohl mít též lidský aspekt – složení soudu, aktuální poznání aktivit SS apod.

Ačkoli se téma retribučního soudnictví v posledních více než dvou dekáдах těší značnému zájmu badatelů, nesetkala jsem se doposud s jinou prací, která by se cíleně zaměřovala na případy příslušníků SS souzených mimořádným lidovým soudem a na jejich osudy po případném odsouzení. Domnívám se, že i v případě Mimořádného lidového soudu v Mostě toto téma ještě není zcela vyčerpané a nabízí dostatek prostoru k dalšímu zpracování. Bylo by jistě zajímavé, soustředit se buď cíleně na rozsudky s víceletými tresty odnětí svobody,

³⁵⁹ První velká amnestie retribučních vězňů byla vyhlášena v roce 1953. STANĚK, Tomáš. *Retribuční vězni v českých zemích: 1945–1955*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2003. ISBN 80-86224-33-3. S. 150–158.

³⁶⁰ Drtina tehdy ještě netušil, že za necelý rok bude retribuice obnovena, tentokrát v záměru stát se jedním z mocenských prostředků komunistické strany. KOČOVÁ, Kateřina. Příspěvek ke zhodnocení činnosti mimořádných lidových soudů v prvním retribučním období (1945–1947). In: *Pax bello potior: sborník věnovaný doc. PhDr. Rudolfu Andělovi, CSc.* Liberec: Technická univerzita, 2004, s. 299–322. ISBN 80-7083-816-7. S. 311, 312.

nebo naopak koncentrovat svou pozornost na případy, v nichž soud rozhodl o upuštění od potrestání a zařazení dotyčných stíhaných osob k odsunu. Na těchto kauzách by bylo možné zkoumat, jak se vývoj v této věci měnil v průběhu retribučního období (především po již zmíněném březnu 1946). Cílem dalšího bádání by také mohlo být zaměření se na osudy příslušníků Waffen-SS, které by bylo možné vzájemně komparovat a hledat v jejich kauzách podobnosti a rozdíly. Jako další možnost zpracování se pochopitelně nabízí věnovat pozornost případům příslušníků SS, jimiž se MLS v Mostě zabýval v tzv. druhém retribučním období.

Použité prameny a literatura

Archivní prameny

Archiv bezpečnostních složek

fond SÚMV

Národní archiv Praha

fond Správa Sboru nápravné výchovy

Státní oblastní archiv Litoměřice.

fond Mimořádný lidový soud Most 1945–1948

Publikované prameny

DRTINA, Prokop. *Československo můj osud. Sv. 2, kniha 1, Emigrací k vítězství*. Toronto: Sixty-Eight Publishers, 1982. ISBN 0-88781-111-6.

JECH, Karel a Karel KAPLAN, eds. *Dekrety prezidenta republiky 1940–1945: Dokumenty. Sv. 1*. Brno: Doplněk, 1995. ISBN 80-85270-41-2.

LITTLOCH, Karel. *Mauthausen: koncentrační lágr smrti: vzpomínky na léta 1941-1942*. Třebíč: Akcent, 2014. ISBN 978-80-7268-612-4.

ZÁMEČNÍK, Stanislav. *To bylo Dachau*. Praha: Paseka, 2003. ISBN 80-7185-536-7.

Literatura

ADAM, Alfons. *Otroci Třetí říše: pobočné koncentrační tábory na území České republiky*. Praha: GPlusG, 2016. ISBN 978-80-7515-042-4.

ARBUG, Adrian von a Tomáš STANĚK, eds. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945–1951. Díl II, sv. 1. Duben–srpen/září 1945: „Divoký odsun“ a počátky osidlování*. Středokluky: Zdeněk Susa, 2011. ISBN 978-80-86057-71-2.

BORÁK, Měčislav. *Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948)*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1998. ISBN 80-86101-07-X.

BENEŠ, Edvard. *Odsun Němců z Československa*. Sestavil Karel NOVOTNÝ. Praha: Dita, 1996. ISBN 80-85926-06-7.

- BIMAN, Stanislav a Sabina DUŠKOVÁ. *Kdo byl kdo v říšské župě Sudety 1938–1945: biografická příručka*. Svazek 1. Ústí nad Labem: Albis International, 2003. ISBN 80-86067-81-5.
- BISHOP, Chris. *Hitlerovy zahraniční divize: zahraniční dobrovolníci ve Waffen-SS v letech 1940-1945*. Plzeň: Ševčík, 2007. ISBN 978-80-7291-169-1.
- BLAIVE, Muriel a Georges MINK, eds. *Benešovy dekrety: budoucnost Evropy a vyrovnávání se s minulostí*. Praha: Dokořán, 2003. ISBN 80-86569-65-9.
- BRANDES, Detlef. *Cesta k vyhnání 1938-1945: plány a rozhodnutí o „transferu“ Němců z Československa a z Polska*. Praha: Prostor, 2002. ISBN 80-7260-070-2.
- BREITFELDER, Miroslav. *Německá říše zasahuje: úřady, spolky, instituce a čeští Němci*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2021. ISBN 978-80-261-1005-7.
- BURSÍK, Tomáš. *Přišli jsme na svět proto, aby nás pronásledovali: trestanecké pracovní tábory při uranových dolech v letech 1949-1961*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2009. ISBN 978-80-87211-22-9.
- BUTLER, Rupert. *SS-Hitlerjugend: historie 12. divize SS 1943-45*. Praha: Svojtka & Co., 2005. ISBN 80-7237-842-2.
- COOPER, Matthew a James LUCAS. *Hitlerovy elitní jednotky*. Praha: Baronet, 1999. ISBN 80-7214-192-9.
- COOPER, Matthew a James LUCAS. *Pancéřoví granátníci*. Praha: Naše vojsko, 2004. ISBN 80-206-0706-4.
- ČESNOHLÍDKOVÁ, Jaroslava. *Trestní nalézací komise v Děčíně*. Bakalářská práce. Technická univerzita v Liberci, Liberec 2020.
- ČVANČARA, Jaroslav, JANÍK, Vlastislav a Hans MARŠÁLEK. *Mauthausen – konečná stanice: dějiny koncentračního tábora*. Praha: Toužimský & Moravec, 2017. ISBN 978-80-7264-182-6.
- DEJMEK, Jindřich, KUKLÍK, Jan, NĚMEČEK, Jan. *Kauza: tzv. Benešovy dekrety*. Praha: Historický ústav AV ČR, 1999. ISBN 80-7286-001-1.
- DUDÁŠ, Michal. *Bohuslav Ečer: český lovec nacistů*. Praha: Academia, 2019. ISBN 978-80-200-3002-3.

- DYKAST, Jaroslav, ed. *Mostecko-Litvínovsko: příroda: regionální studie č. 3*. Most: Okresní archiv a Okresní muzeum v Mostě, 1965.
- FROMMER, Benjamin. *Národní očista: retribuce v poválečném Československu*. Praha: Academia, 2010. ISBN 978-80-200-1838-0.
- GILBERT, Adrian. *Waffen-SS: Hitlerova armáda v boji*. Brno: CPress, 2020. ISBN 978-80-264-3222-7.
- GRÜNBERG, Karol. *SS –Hitlerova černá garda*. Praha: Svoboda, 1981.
- HELMICHOVÁ, Šárka, ed. *Sudetští Němci a Česká republika*. Praha: Český svaz bojovníků za svobodu, 2007.
- HEYDUK, Miloš a Robert KVAČEK. *Československý rok 1938*. Praha: POLART, 2011. ISBN 978-80-87286-11-1.
- HÖHNE, Heinz. *SS: elita ve stínu smrti*. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-3972-4.
- HRACHOVÁ, Ivana. *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945–1947*. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Liberec 2006.
- HRUBEŠOVÁ, Zuzana. *Retribuce a udavačství. Případ Mimořádného lidového soudu Litoměřice 1945–1948*. Bakalářská práce. Technická univerzita v Liberci, Liberec 2016.
- CHARVÁT, Marek. *Katalog německých vyznamenaní 1933-1945*. Praha: Naše vojsko, 2012. ISBN 978-80-206-1286-1.
- JANEČKOVÁ, Eva. *Proces s protektorátní vládou*. Praha: Libri, 2012. ISBN 978-80-7277-502-6.
- JARKOVSKÁ, Lucie. *Odplata, či spravedlnost? Mimořádné lidové soudy 1945–1948 na Královéhradecku*. Praha: Prostor, 2008. ISBN 978-80-7260-206-3.
- JIŘÍK, Václav. *Nedaleko od Norimberku: z dějin Mimořádného lidového soudu v Chebu v letech 1946 až 1948*. Cheb: Svět křídel, 2000. ISBN 80-85280-68-X.
- JUDT, Tony. *Postwar: a history of Europe since 1945*. London: Pimlico, 2007. ISBN 978-0-7126-6564-3.

KAŇÁK, Petr a Jan VAJSKEBR. *Kariéry ve službách nacismu: nejvyšší velitelé potlačovacího aparátu v protektorátu Čechy a Morava*. Praha: NLN a Ústav pro studium totalitních režimů, 2020. ISBN 978-80-7422-711-0.

KAŇÁK, Petr, KRČMÁŘ Dalibor a Jan VAJSKEBR. *S jasným cílem a plnou silou: nasazení německých policejních složek při rozbití Československa 1938–1939*. Terezín: Památník Terezín, 2014. ISBN 978-80-88052-00-5.

KAPLAN, Karel. *Pravda o Československu 1945–1948*. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-193-0.

KMOCH, Pavel. *Konec pánů Benešovska: SS-Stadt Böhmen, Ortsgruppe der NSDAP Beneschau, Wallenstein a ti druzí*. Praha: Academia, 2021. ISBN 978-80-200-3212-6.

KMOCH, Pavel. *Provinění proti národní cti: malá retribuce v českých zemích a trestní nalézací komise v Benešově u Prahy*. Praha: Academia, 2015. ISBN 978-80-200-2475-6.

KMOCH, Pavel. *Operace Anthropoid: epilog: atentát na Reinharda Heydricha ve světle dobových pramenů*. Praha: Academia, 2018. ISBN 978-80-200-2869-3.

KOČOVÁ, Kateřina. Druhá retribuce: činnost mimořádných lidových soudů v roce 1948, in: *Soudobé dějiny*, roč. 12, 2009, č. 3–4, s. 586–625. ISSN 1210-7050.

KOČOVÁ, Kateřina. Mimořádný lidový soud v Liberci v letech 1945–1947 a pobočný koncentrační tábor v Chrastavě-Bílém Kostele. In: *Vladimír Wolf et Opera Corontica: sborník příspěvků k šedesátinám Prof. PhDr. Vladimíra Wolfa*. Hradec Králové: Ústav historických věd PDF UHK: Sdružení historiků ČR, 2002, s. 229–237. ISSN 1211-8176.

KOČOVÁ, Kateřina. Příspěvek ke zhodnocení činnosti mimořádných lidových soudů v prvním retribučním období (1945–1947). In: *Pax bello potior: sborník věnovaný doc. PhDr. Rudolfu Andělovi, CSc.* Liberec: Technická univerzita, 2004, s. 299–322. ISBN 80-7083-816-7.

KOČOVÁ, Kateřina, RADVANSKÝ, Zdeněk a Jitka SUCHÁ. *Mimořádný lidový soud v Liberci a Litoměřicích v letech 1945–1948*. Ústí nad Labem: UJEP, 2001. ISBN 80-7044-326-X.

KOKOŠKA, Stanislav a Zdeňka KOKOŠKOVÁ, eds. *Museli pracovat pro Říši: nucené pracovní nasazení českého obyvatelstva v letech 2. světové války*. Praha: Státní ústřední archiv v Praze, 2004. ISBN 80-86712-06-0.

KÖSSL, Jiří, ŠTUMBAUER, Jan a Marek WAIC. *Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-608-2.

KOULA, Lukáš. *Mimořádný lidový soud v Kutné Hoře v roce 1948 v době tzv. druhé retribuice*. Bakalářská práce. Technická univerzita v Liberci, Liberec 2012.

KOZEL, Dalibor, ed. *Mostecko-Litvínovsko. Příroda. Regionální studie č. 6*. Most: Dialog, 1969.

KRÁL, Václav. *Pravda o okupaci*. Praha: Naše vojsko, 1962.

KRAUS, Jiří a Věra PETRÁČKOVÁ. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0607-9.

KUKLÍK, Jan a Jan NĚMEČEK. *Od národního státu ke státu národností? Národnostní statut a snahy o řešení menšinové otázky v Československu v roce 1938*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2377-1.

KUKLÍK, Jan. *Mýty a realita takzvaných Benešových dekretů*. Praha: Linde Praha, 2002. ISBN 80-7201-352-1.

KURAL, Václav a Zdeněk RADVANOVSKÝ a kol. „*Sudety*“ *pod hákovým křížem*. Ústí nad Labem: Albis international, 2002. ISBN. 80-86067-66-1.

KURAL, Václav. *Češi, Němci a mnichovská křižovatka*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0360-8.

KVAČEK, Robert a Dušan TOMÁŠEK. *Obžalována je vláda*. Praha: Themis, 1999. ISBN 80-85821-68-0.

KYNCL, Vojtěch. *Bestie: Československo a stíhání nacistických zločinců*. Praha: NLN, 2019. ISBN 978-80-7422-668-7.

Latinsko-český slovník. Praha: SPN, 1970.

LHOTOVÁ, Markéta, ed. *Likvidace židovských organizací na českém pohraničním území připojeném v říjnu 1938 k nacistickému Německu*. Liberec: Severočeské muzeum v Liberci, 2015. ISBN 978-80-87266-19-9.

LHOTOVÁ, Markéta. *Osud památek židovských obcí a spolků v letech 1938-1945 (na příkladu židovských obcí z oblasti Libereckého kraje)*. Disertační práce. Masarykova univerzita v Brně, Brno 2015.

- LOZOVIUKOVÁ, Kateřina a Lenka ŠTOPPEROVÁ. Oblastní sběrné středisko v Liberci a odsun Němců. *Fontes Nissae. Prameny Nisy*. 2009, sv. 10, s. 87–119. ISBN 978-80-7372-553-2. ISSN 1213-5097.
- MANDLER, Emanuel. *Benešovy dekrety: proč vznikaly a co jsou*. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-139-6.
- MATTSON, Gregory Louis. *SS-Das Reich: historie druhé divize SS v letech 1939-45*. Praha: Svojtka & Co., 2003. ISBN 80-7237-573-3.
- MELANOVÁ, Miloslava a kol. *Liberec*. 1. vyd. Praha: NLN, 2017. ISBN 978-80-7422-484-3.
- MESSENGER, Charles. *Hitlerův gladiátor: život a doba SS Oberstgruppenführera a generálplukovníka tankových vojsk zbraní SS Seppa Dietricha*. Brno: Bonus A, 1997. ISBN 80-85914-60-3.
- MIKANOVÁ, Sandra. *Mimořádný lidový soud v Chrudimi v letech 1945–1947*. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Liberec 2008.
- MOJŽIŠOVÁ, Veronika. *Vývoj nucené práce na území České republiky ve 20. století*. Ostrava: Key Publishing, 2014. ISBN 978-80-7418-224-2.
- MOULIS, Miloslav. *Průvodce po nacistických koncentračních táborech*. Praha: Český svaz bojovníků za svobodu a proti fašismu, 1999.
- OSTERLOH, Jörg. *Nacionálněsocialistické pronásledování Židů v říšské župě Sudety v letech 1938-1945*. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0213-0.
- PALEČEK, Lukáš. *Věznice borská*. Plzeň: Starý most, 2017. ISBN 978-80-87338-76-6.
- PÁNKOVÁ, Jitka. *Trestní nalézací komise v České Lípě*. Bakalářská práce. Technická univerzita v Liberci, Liberec 2017.
- PAVLÍK, Svetozár. *Vyznamenání a bojové odznaky Třetí říše I*. Martin: Kozák-Press, 2007. ISBN 978-80-969292-6-9.
- PAVLÍK, Svetozár. *Vyznamenání a bojové odznaky Třetí říše II*. Ostrava: OXO Group, 2009. ISBN 978-80-254-6040-5.
- PORTMANN, Kateřina. Tzv. druhá retribuce – případ Vladimíra Krajiny. In: BURSÍK, Tomáš a Jaroslav PAŽOUT, eds. *Třídní (ne)spravedlnost*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2020, s. 49–91. ISBN 978-80-88292-60-9.

- PORTMANN, Kateřina. *Retribuce v českých zemích a německá otázka*. Rukopis, 2022.
- PORTMANN, Kateřina. *Tresty smrti a Mimořádný lidový soud v Liberci*. Rukopis, 2022.
- RAMBOUSKOVÁ, Ivana. *Vysídlení německého obyvatelstva na Chebsku 1945–1948*. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, České Budějovice 2011.
- RAPAVÁ, Ivana. *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945–1948*. Ústí nad Labem: Albis International, 2010. ISBN 978–80–86971–22–3.
- ROKOSKÝ, Jaroslav a Martin VESELÝ, ed. *Za svojí ideou, za svým cílem (1939-1989)*. Ústí nad Labem – Brno: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem a nakladatelství Doplněk, 2018. ISBN 978-80-7561-113-0.
- RYCHLÍK, Jan. *Československo v období socialismu: 1945–1989*. Praha: Vyšehrad, 2020. ISBN 978-80-7601-334-6.
- SAWICKI, Jerzy. *Jako by Norimberk nikdy nebyl*. Praha: Nakladatelství politické literatury v Praze, 1962.
- SLÁDEK, Oldřich. *Spálená země*. Praha: Naše vojsko, 1980.
- SLÁDEK, Oldřich. *Ve znamení smrtihlava: nacistický protipartyzánský aparát v letech 1944–1945*. Praha: Naše vojsko, 1991. ISBN 80-206-0145-7.
- SLÁDEK, Oldřich. *Zločinná role gestapa: Nacistická bezpečnostní policie v českých zemích 1938–1945*. Praha: Naše vojsko, 1986.
- STANĚK, Tomáš. *Předpoklady, průběh a důsledky vysídlení Němců z Československa: 1918–1948*. Ostrava: Amosium servis, 1992. ISBN 80-85498-04-9.
- STANĚK, Tomáš. *Poválečné „excesy“ v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2005. ISBN 80-7285-062-8.
- STANĚK, Tomáš. *Retribuční vězni v českých zemích: 1945–1955*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2003. ISBN 80-86224-33-3.
- STANĚK, Tomáš. *Tábory v Českých zemích 1945–1948*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1996. ISBN 80-902075-3-7.
- SÝKOROVÁ, Veronika. *Mimořádný lidový soud Mladá Boleslav 1945–1947*. Diplomová práce. Liberec, 2005.

VAJSKEBR, Jan. Vojáci, straníci či dobrodruzi? Velitelský sbor Waffen-SS v Protektorátu Čechy a Morava. In: ROKOSKÝ, Jaroslav a Martin VESELÝ, eds. *Za svojí ideou, za svým cílem (1939-1989)*. Ústí nad Labem – Brno: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem a nakladatelství Doplněk, 2018. s. 59–83. ISBN 978-80-7561-113-0.

VESELÝ, Martin. *Hvězdy nad Krušnohořím: letecká válka nad severozápadními Čechami: 1944-1945*. Praha: Naše vojsko, 2005. ISBN 80-206-0793-5.

VESELÝ, Martin. *Sudetská župa do kapsy: Holýšov v zajetí velkých dějin 1938-1945*. Ústí nad Labem: Filozofická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2018. ISBN 978-80-7561-091-1.

VESELÝ, Martin. *Zklamání, strach a naděje: život v Ústeckém kraji v letech 1938-1946*. Ústí nad Labem: Jan Evangelista Purkyně University in Ústí nad Labem, 2020. ISBN 978-80-7561-266-3.

VLK, Václav. *Mauthausen: ďábel v líbezném krajině*. Praha: Cosmopolis, 2019. ISBN 978-80-271-0299-0.

WAIC, Marek. *Češi a Němci ve světě tělovýchovy a sportu: Die Deutschen und Tschechen in der Welt des Turnens und des Sports*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0768-9.

WAIC, Marek, ed. *Německé tělovýchovné a sportovní spolky v českých zemích a Československu: Deutsche Turn- und Sportvereine in den tschechischen Ländern und in der Tschechoslowakei*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1489-2.

WAIC, Marek. *Tělovýchova a sport ve službách české národní emancipace*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2259-0.

WILLIAMSON, Gordon. *Waffen SS*. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-251-1804-7.

ZIMMERMANN, Volker. *Sudetští Němci v nacistickém státě: politika a nálada obyvatelstva v říšské župě Sudety (1938–1945)*. Praha: Argo, 2001. ISBN 80-7203-390-5.

ZOUZAL, Tomáš. *Zabráno pro SS: zřízení výcvikového prostoru Böhmen v letech 2. světové války*. Praha: Naše vojsko, 2016. ISBN 978-80-206-1631-9.

ZUMR, Jan. *Obyčejná elita: historie SS v Dolních Rakousích a na jižní Moravě*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2021. ISBN 978-80-88292-84-5.

ZUMR, Jan. *Rakouští příslušníci 2. tankové divize SS „Das Reich“*. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Praha 2013.

Internetové zdroje:

Dekret č. 16/1945 Sb. o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech. In: *Sbírka zákonů a mezinárodních smluv, Zákony pro lidi* [online]. 1945, částka 9, [vid. 3. 7. 2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1945-16>.

Satelitní tábor Hof-Moschendorf. In: *KZ-Gedenkstätte Flossenbürg* [online]. 2022 [vid. 10. 6. 2022]. Dostupné z: <https://www.gedenkstaette-flossenbuerg.de/cs/history/satellite-camps/hof-moschendorf>

VLČEK, Tomáš. Přehled vězeňských zařízení existujících na území Československa v letech 1948-1989. In: *Totalita.cz* [online] [vid. 6. 7. 2022]. Dostupné z: https://www.totalita.cz/seznamy/seznamy_09_02.php

Zákon č. 321/1948 Sb. o sboru uniformované vězeňské strážce. In: *Sbírka zákonů a mezinárodních smluv, Zákony pro lidi* [online]. 1948, částka 109, [vid. 4. 7. 2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1948-321>

Audiovizuální zdroje

Národní očista (rež. Jaroslav Kratochvíl, 2017).

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Seznam obžalovaných příslušníků SS u Mimořádného lidového soudu v Mostě
v letech 1945–1947

Příloha č. 1
Seznam obžalovaných příslušníků SS u Mimořádného lidového soudu v Mostě v letech 1945–1947

Číslo spisu (Ls)	Jméno	Příjmení	Místo narození ³⁶¹	Datum narození	Bydliště ³⁶²	Povolání	Vazba ³⁶³	Hlavní přelíčení ³⁶⁴	Rozsudek	Obvinění
66/46	Josef	Adam	Oldřichov	14.11.1903	Osek 1	zubní technik	18.8.1945	4.2.1946	5 let	člen SS 1939–1941 v Oseku
487/46	Jan	Albrecht		5.1.1917	Reisdorf 125	obchodní příručí		30.8.1946	zproštěn viny	člen SS
921/46	Vilém	Anger	Přísečnice	13.1.1926	Přísečnice	učeň v textilu	15.9.1945	27.11.1947	8 let	člen SS
608/46	Josef	Baier	Horní Jiřetín	4.7.1921	Horní Jiřetín 489	horník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	od roku 1939 člen SS
1007/46	František	Bartl	Nový Mstišov	6.2.1902	Vejprty, Poštovní náměstí 9	zubní technik		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	člen Waffen-SS ve Vejprtech za okupace
1114/46	Josef	Bařtipán	Kounov	1.10.1896	Kounov 11	rolník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	byl členem SdP, NSDAP a SS

³⁶¹ V případě, že obžalovaný uvedl jako místo svého narození obec nacházející se mimo území českých zemích nebo nejedná-li se o místo notoricky známé, je u místa narození uvedena také země původu obžalovaného, byl-li tento údaj dohledatelný. V některých případech je u menších obcí uveden i okres, aby bylo místo snáze identifikovatelné.

³⁶² V případě bydliště uvádím kromě názvu obce také číslo popisné, případně ulici, byl-li tento údaj ve spise uveden.

³⁶³ Údaje v kolonce vazba podávají informaci o datu, kdy obžalovaný do vazby nastoupil – ukončeno bylo obvykle k datu hlavního přelíčení a nástupu odsouzeného do vazby, nebyl-li obžalovaný zproštěn obžaloby. V případě jejího přerušení je zde uvedena konkrétní časová perioda, kterou daná osoba ve vazbě strávila.

³⁶⁴ Datum hlavního přelíčení se přinejmenším v naprosté většině případů shodovalo s datem rozsudku, proto datum rozsudku neuvádím jako zvláštní kategorii. V případě, že se rozsudek nedochoval, je tato informace poznamenána v kolonce hlavní přelíčení.

Příloha č. 1
Seznam obžalovaných příslušníků SS u Mimořádného lidového soudu v Mostě v letech 1945–1947

904/46	Antonín	Batüdig	Žihle	9.6.1898	Jesenice 28	drogista		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	byl členem SdP, NSDAP, Hauptsturmführer SA, ordner a člen SS
601/46	Karel	Baumgartl		20.8.1918	Ledvice 385	malíř pokojů		22.11.1946	zproštěn viny	do 9.12.1943 členem Allgemeine SS
116/47	Alfred	Bayer	Chomutov	27.8.1921	Březeneč 208	dělník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	Waffen-SS
822/46	Emil	Beck		22.6.1916	Suniperk, Poštovní 89	sedlář		27.11.1946	zproštěn viny	1938–1945 člen Freikops a Waffen-SS
1006/46	Karel	Beer		24.4.1907	Žatec	elektrotechnik	23.2.1946	8.12.1946	10 let	čekatel (Bewerber) na členství v SS od roku 1939
275/47	Oswald	Bennek		25.9.1912	Vejprty 21	praktický lékař		25.4.1947	zproštěn viny	člen SS za okupace
815/46	Rudolf	Bergler		15.3.1912	Kunratice	horní inženýr		4.12.1946	zproštěn viny	člen SS v době ohrožení republiky
379/46	Ondřej	Bernthaler	Kienburg, Rakousko	26.10.1915	Vídeň-Klosterneuburg, Dunajská ulice 20	úředník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	člen SS za okupace

Příloha č. 1
Seznam obžalovaných příslušníků SS u Mimořádného lidového soudu v Mostě v letech 1945–1947

1076/46	Kurt	Beust	Jablůnkov	6.4.1904	Duchcov	úředník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	byl členem SdP, NSDAP a SS
890/46	Rudolf	Bouml	Zuflug	20.10.1912	Ervěnice, třída Dr. E. Beneše 233	drogista		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	člen Freikorpsu, SdP, NSDAP a SS
173/46	Karel	Brunzlik		25.6.1895	Most 210	bývalý zaměstnanec německé policie	23.5.1945	13.3.1946	10 let	člen SS od roku 1941 do roku 1945
119/48	Josef	Dengler	Himmelstein	19.8.1925	Kadaň	zemědělský dělník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	v okupaci byl v Kadani členem SS
316/46	Alfred	Denke		8.6.1906	Muškovice	tovární dělník		15.4.1946	zproštěn viny	člen SS v Novém Městě nad Metují a v Dráž' danech, člen SA v Podbořanech
782/46	Vilém	Dietze	Most	10.11.1903	Most	horník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	Allgemeine-SS
926/46	Kurt	Dobner	Háj	2.2.1922	Horní Litvínov 189	pomocný dělník		17.12.1946	zproštěn viny	byl členem SS v Horním Litvínově
880/46	Jindřich	Dominika	Lahošť	28.1.1900	Duchcov, Mostecká 11	automechanik		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	byl členem SdP, NSDAP, NSKK, NSV, SS a DAF

Příloha č. 1
Seznam obžalovaných příslušníků SS u Mimořádného lidového soudu v Mostě v letech 1945–1947

317/46	František	Dörbeck		17.12.1902	Německé Přebčice 20	rolník		13.6.1946	zproštěn viny	člen SS a činovník NSDAP
30/46	Arnošt	Dorber	Jezeří	9.5.1924	Jezeří 6	zahradnický pomocník	1.6.1945	15.2.1946	3 roky	člen SS 1941- 1944
272/47	Josef	Dvořák	Prostějov	27.11.1873	Chomutov, Libušina 4	penzista		29.4.1947	zproštěn viny	člen SS v době zvýšeného ohrožení republiky
274/47	Lothar	Dvořák	Praha	2.1.1904	Chomutov, Libušina 4	oční lékař		28.4.1947	zproštěn viny	přispívající člen SS v době zvýšeného ohrožení republiky
1018/46	Hugo	Eger	Jablonec nad Nisou	15.7.1891	Chomutov, Michanická 1	inženýr		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	za okupace byl v Chomutově členem SS a NSKK
432/46	Petr Josef	Ehm		3.6.1920	Kopisty, Soušská 125	kuchař		18.7.1946	zproštěn viny	člen SS za okupace
920/46	Raimund	Ehrlich	Háj	1.8.1908				28.11.1946	zproštěn viny	člen Allgemeine- SS
18/46	Alfred	Eisenwarth		22.11.1925	Drahouš 14	kočí	8.10.1945	15.2.1946	5 let	člen SS
471/46	Richard	Färber	Štýrský Hradec, Rakousko	28.6.1905		prokurista v Mannesmannových závodech		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	člen SS Chomutov 1939- 1942
47/47	František	Felzmann		19.12.1895	Jesenice 284	mechanik		4.2.1947	zproštěn viny	člen Waffen-SS

Příloha č. 1
Seznam obžalovaných příslušníků SS u Mimořádného lidového soudu v Mostě v letech 1945–1947

37/46	Antonín	Fiedler		4.6.1912	Všechlupy 14	rolník	10.7.1945	12.2.1946	5 let	člen SS od prosince 1938 do července 1942
530/46	Jan	Firlich	Praha	25.5.1897	Chomutov	technický úředník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	v letech 1938–1939 byl členem SS
810/46	Gerhard	Fisher	Kadaň	12.4.1920	Kadaň 817	student		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	člen SS v Kadani a jinde
602/46	Rudolf	Fischer		29.5.1897	Most			18.10.1946	zproštěn viny	člen SS, NSDAP
1056/46	Josef	Förster		16.12.1908	Údlice 129	krejčí	23.1.1946	13.12.1946	5 let	Allgemeine-SS
945/46	Bedřich	Franz		13.8.1907	Nové Vernerice 48	strojní zámečnick	27.4.1946	17.12.1946	5 let	byl členem SS
375/46	Lorenz	Frisch	Sollenau – Vídeň, Rakousko	6.6.1907	Sollenau 30	dělník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	člen SS od 5.1.1945
934/46	Josef	Fritz		12.3.1906	Ledvice 3	soustružník kovů	12.5.1945	17.12.1946	5 let	členem SS
935/46	Fridolín	Fritze		27.3.1919	Ledvice 2	krejčí		17.12.1946	zproštěn viny	členem SS
377/46	Josef	Frodl	Königsberg	12.3.1923	Gross Söndig 11			rozsudek se nedochoval	neprojednáno	od r. 1941 byl členem formace SS
575/46	Arnošt	Frosch		6.8.1922	Bílina	zámečnick	11.7.1946	14.10.1946	5 let	člen Waffen-SS od 20.10.1941 do roku 1944

Příloha č. 1
Seznam obžalovaných příslušníků SS u Mimořádného lidového soudu v Mostě v letech 1945–1947

809/46	František	Gameník	Chotěšov	17.10.1899	Kadaň, Ovesná 734	úředník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	člen SdP, NSDAP a SS ve Volkssturmu
564/46	Robert	Gansel		1.7.1899	Duchcov, Jungmanova 7	řezník	2.2.1946	4.10.1946	5 let	od podzimu 1939 členem SS, NSKK, NSFK
1297/46	Rudolf	Gayer	Horní Jiřetín	23.10.1908	Horní Jiřetín 249	obchodník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	byl členem SdP a SS
791/46	Emil	Geisler	Běsno	3.3.1906	Blšany 204	truhlář		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	za okupace byl členem SS v Blšanech
374/46	Antonín	Gill	Hafnerbach	13.3.1923	Ederding	holič		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	od roku 1942 byl členem SS
843/46	Václav	Glöckner		15.8.1906	Dříněk 9	zedník	19.5.1945– 11. 6. 1945 a znovu od 4.7.1945	19.11.1946	10 let	příslušník Allgemeine-SS a SA
122/46	Karel	Goll		23.2.1904	Most 1527	kreslič v tiskárně	20.5.1945– 10.3.1946	11.3.1946	12 let	člen SS
851/46	František	Goschala		17.7.1920	Černovice 84	zámečník	5.5.1946	27.11.1946	12 let	dobrovolný člen SS
438/46	Otta	Gräf	Velká Ves u Broumova	30.12.1889	Třebošice	přednosta dopravního úřadu		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	příspěvající člen SS za okupace
931/46	František	Gröger	Rybňany	2.8.1903			28.5.1945	14.11.1946	5 let	člen SS od roku 1941

Příloha č. 1
Seznam obžalovaných příslušníků SS u Mimořádného lidového soudu v Mostě v letech 1945–1947

111/47	Josef	Grolmus		27.11.1906	Most 1069/2	instalatérský dělník		14.3.1947	zproštěn viny	člen Waffen-SS v době ohrožení republiky
691/46	Karel	Gröschel		16.11.1905	Rodonice 39	praktický lékař		18.12.1946	zproštěn viny	byl členem SS
23/47	Josef	Gröschl	Brandov	23.4.1898	Třebošice 19			rozsudek se nedochoval	neprojednáno	v okupaci v D. Jřetíně byl členem SS
1106/46	Josef	Groschp	Rozvadov	7.6.1905	Měcholupy 71	zubní technik		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	byl činovníkem NSDAP a SS
786/46	Josef Karel	Grübel	Podbořany	19.3.1903	Podbořany 10	typograf		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	člen SS od roku 1938 v Podbořanech
22/45	Karel	Grünert	Knětice	10.8.1910	Blšany 88	zemědělský dělník		20.12.1945	zproštěn viny	člen SS od poloviny října 1938
19/45	Josef	Kuba (Guba)	Drahoš	20.9.1914	Otěvěky 33	zemědělský dělník	10.7.1945	20.12.1945	10 let	člen NSDAP od roku 1940 a od roku 1944 člen SS
925/46	Josef	Hacker	Kosobody	22.1.1914	Bedlno 28	zemědělský dělník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	byl členem SdP, NSDAP a SS
485/46	Richard	Hahn	Reišdorf	11.6.1907	Reišdorf 65	automontér		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	od r. 1938 byl členem SS a NSKK Vejprty

Příloha č. 1
Seznam obžalovaných příslušníků SS u Mimořádného lidového soudu v Mostě v letech 1945–1947

1197/46	Rudolf	Hambach	Hořovice	15.4.1910	Německé Hořovice 88	zahradník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	byl členem SS
71/47	Albín	Hamm	Kraslice	21.2.1926				6.2.1947	zproštěn viny	člen SS za okupace
1062/46	Arnošt	Hamm	Nejdek	18.5.1906	Horní Litvínov 6	strojní inženýr		11.12.1946	zproštěn viny	člen SS v roce 1938 a potom
1280/46	Josef	Hanl	Nová Ves	28.7.1907	Bílina, Tylova 4	elektrotechnik		7.3.1947	zproštěn viny	člen SS od roku 1939
907/46	Ludvík	Hauda	Drahomyšl	10.9.1926		zemědělský dělník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	Waffen-SS
821/46	Rudolf	Hauf		27.10.1920	Kozly	řeznický pomocník	27.4.1946	5.11.1946	20 let	člen SS 1938- 1945 na různých místech zde i v cizině
551/46	František	Hauptvogel		20.12.1900	Jablonec	rolník	19.5.1945	4.10.1946	5 let	člen SS od roku 1939 v Jablonci
478/46	Osvín	Hauschild		29.4.1920	Dřínov 38	horník	17.5.1945	27.8.1946	7 let	členem Waffen- SS
604/46	Jan	Heger	Mendryk	25.12.1896	Hublany 71	telegrafní dozorce		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	člen Allgemeine- SS
18/45	Walter	Heidmann	Jáchymov	4.10.1921	Nepomyšl 69	sazeč	1.7.1945	20.12.1945	5 let	člen SS od února 1939 do května 1945

Příloha č. 1
Seznam obžalovaných příslušníků SS u Mimořádného lidového soudu v Mostě v letech 1945–1947

6/46	Rudolf	Hild		19.4.1901	Kaunov 55	rolník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	člen SS a NSDAP v Kaunově
862/46	Antonín	Hofmann		22.3.1908	Němčice 77	zedník	29.10.1945	20.12.1946	15 let	člen SS
382/46	František	Hohmann	Ujepetre, Maďarsko	26.7.1919	Ujepetre 57, Maďarsko	rolník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	člen SS za okupace
838/46	Josef	Hopfner		8.11.1908	Bílina	architekt a stavitel		15.11.1946	zproštěn viny	člen Waffen-SS v době ohrožení republiky v Bílině a na jiných místech
593/46	Herbert	Horn	Lom u Mostu	13.6.1925	Lom, Stalinovo náměstí 57	rolník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	do roku 1943 člen HJ v Lomu a potom jinde člen SS
939/46	Richard	Hospodarsch	Praha	10.10.1909	Žatec, Libočanská 424	člen policie		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	za okupace byl členem SS
829/46	Josef	Hufnagel		18.6.1886	Duchov, Husova 34	bývalý tajemník berní správy	22.6.1945	5.12.1946	18 měsíců	byl členem Allgemeine-SS
20/45	Václav	Churan	Němčany	21.9.1906	Podbořany 279	hostinský		20.12.1945	zproštěn viny	člen SS od května 1939 v Podbořanech
128/46	Walter	Iser	Líšnice	6.7. 1876	Líšnice 38			rozsudek se nedochoval	neprojednáno	za okupace sloužil u SS.
457/46	František	Janko		20.2.1920	Despotvac, Jugoslávie	rolník		7.9.1946	zproštěn viny	člen SS v roce 1945 v Žatci

Příloha č. 1
Seznam obžalovaných příslušníků SS u Mimořádného lidového soudu v Mostě v letech 1945–1947

389/46	Jan	Jéhni	Olsónána	9. 5. 1896		mistr v mlékárenském družstvu		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	byl členem SS
257/46	Heřman	John	Hrdlovka	11.11.1899	Hrdlovka 7	zámečnick	13.8.1945	2.4.1946	16 let	člen SS od roku 1938 do 5. 5. 1945
967/46	Eduard	Karafa	Svolník	20.4.1923	Dolní Jiřetín tábor 1/14	zámečnick		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	za okupace byl členem v Jezeří
369/46	František	Keilhauer	Jindřichovice	27.1.1900	Most 1599/9	dělník		17.4.1946	zproštěn viny	člen Allgemeine-SS
388/46	Karel	Keppel	Raabafüzés, Maďarsko	9.7.1925		rolník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	člen Waffen-SS za okupace
572/46	Walter	Klaube	Žatec	13.2.1926	Žatec	obchodník	8.9.1945	14.10.1946	5 let	člen SS od roku 1944
437/46	Maxmilian	Klug	Vysoká Pec	24.9.1909	Litvínov 25	zedník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	člen SS
772/46	František	Kluge	Dřínov	3.7.1901	Dřínov 173	důlní měřič		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	1938–1942 byl členem Allgemeine-SS
10/47	Karel	Knobloch		1.11.1921	Želvičce 7	zemědělský dělník		30.1.1947	zproštěn viny	člen SS v době zvýšeného ohrožení republiky

Příloha č. 1
Seznam obžalovaných příslušníků SS u Mimořádného lidového soudu v Mostě v letech 1945–1947

902/46	František	Kreissl	Chomutov	8.3.1902	Chomutov	technický úředník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	byl členem SdP, NSDAP a Oberscharführer SS a člen Volkssturmu
915/46	Rudolf	Kriegelstein	Falknov	6.7.1902	Ledvice 64	strojvůdce		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	člen Allgemeine-SS
932/46	Rudolf	Krotsch		30.8.1895	Krýry	rolník		10.12.1946	zproštěn viny	člen Allgemeine-SS
520/46	František	Kukla		3.1.1924	Čížkův Dvůr 57	zemědělský dělník		2.10.1946	zproštěn viny	člen SS
522/46	Josef	Kutt		10.9.1922	Žďár 82	řezník		11.9.1946	zproštěn viny	člen SS od ledna 1941 do 5. 5. 1945
696/46	Adolf	Lamka		7.4.1892	Hostomice n. B. 189	obchodník	7.4.1945	8.11.1946	8 let	příspěvající člen SS za okupace
103/46	Karel	Langer		19.1.1924	Brandov	stolař	31. 5. 1945-24. 11. 1945	29.3.1946	20 let	příslušník SS od roku 1942 do roku 1943
156/46	Otto	Leitner		3.2.1905	Chomutov, Tita 14	tovární dělník	25.6.1945	3.7.1946	1 rok	člen SS od listopadu 1938 do roku 1944
390/46	Kašpar	Leitner	Budapešť, Maďarsko	17.6.1925	Budapešť, Maďarsko	stavební dělník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	člen Waffen-SS za okupace

Příloha č. 1
Seznam obžalovaných příslušníků SS u Mimořádného lidového soudu v Mostě v letech 1945–1947

387/46	Adam	Linke	Villany, Maďarsko	11.6.1914	Villany 348	rolník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	člen SS za okupace
869/46	Josef	Löffelmann		17.4.1926	Petrohrad	dělník		21.11.1946	zproštěn viny	člen SS od 17.3.1943
268/47	Edmund	Lokay	Lipenec	18.12.1896	Lipenec 16	zemědělský dělník, bývalý učitel		29.4.1947	zproštěn viny	člen SS v Bílině v době ohrožení republiky
927/46	Emil	Loos		31.12.1912	Ladunka 78	zedník	13.6.1945	17.12.1946	5 let	byl členem SS
12/46	Václav	Lukesch		29. 9.1892	Postoloprty 415	zvěrolékař	10.5.1945	12.2.1946	14 let	člen SA a později i SS
876/46	Vilém	Mader	Ondřejov	8.11.1898	Vinohradská 86, Chomutov	bývalý ředitel Mannesmannových závodů		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	člen NSDAP a Oberscharführer SS
1163/46	Walter	Mahner	Špindlerův Mlýn	23.7.1901	Březno 11	správce velkostatku		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	byl členem SS a SD; dopustil se zločinu nebezpečného vyhrožování a udavačství
384/46	František	Marhoffer	Zsambek	5.9.1905	Budakess 37	zámečník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	za okupace byl u Waffen-SS
512/46	Rudolf	Marvan	Most	4.9.1891	Libkovice 214	horník		7.10.1946	zproštěn viny	člen SS v Libkovicích v době ohrožení
1102/46	Josef	Maryška		17.3.1925	Kounov 179	hodinář		14.3.1946	zproštěn viny	členem Waffen- SS

Příloha č. 1
Seznam obžalovaných příslušníků SS u Mimořádného lidového soudu v Mostě v letech 1945–1947

1063/46	Hildebrand	Melzer		17.1.1899	Žatec. 849	úředník	1.7.1945	31.3.1947	doživotní těžký žalář	člen SS, Gestapa, zpravodajský orgán SD
1034/46	Karel	Milde	Chomutov	4.12.1898	Chomutov, Tolstého 21	lakýrník		21.2.1947	zproštěn viny	člen SS a NSKK
413/46	Karel	Moos	Schönbach	29.6.1900	Litvínov 500	strojvedoucí		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	přispívající člen SS za okupace
465/46	Karel	Müller		8.9.1906	Kadaň 1020	mechanik	14.8.1945	27.8.1946	5 let	člen SS
326/46	František	Müller		4.6.1905	Němčany 43	tesař		15.4.1946	zproštěn viny	byl členem SS
8/46	Karel	Müller	Postoloprty	3.9.1910	Žatec 346	úředník	11.6.1945	15.2.1946	10 let	člen SS v Žatci od roku 1939
545/46	Jan	Müller	Vejprty	14.3.1913	Rašínova 40, Vejprty			rozsudek se nedochoval	neprojednáno	člen Waffen-SS Vejprty za okupace
94/46	Kurt	Müller		10.10.1904	Měcholupy 23	truhlář		9.10.1946	zproštěn viny	člen SS, činovník SdP Blockleiter
527/46	Mattia	Najdenbach	Crnja, Jugoslávie	15.11.1910	Crnje 33	rolník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	od r. 1942 byl zařazen u Waffen-SS na srbské a chorvatské frontě, později v Chotutově
41/45	Alois	Nekola	Jesenice	21.12.1897	Jesenice 73	pomocný dělník	11.7.1945	25.1.1946	12 let	od 8.11.1944 do 5.5.1945 člen SS

Příloha č. 1
Seznam obžalovaných příslušníků SS u Mimořádného lidového soudu v Mostě v letech 1945–1947

1016/46	Arnošt	Oberst	Udlice	18.6.1907	Udlice 268	zámečnick		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	byl členem SS a Blockleiter NSDAP
386/46	Alfred	Oeller	Rajka, Maďarsko	8.12.1923	Rajka 123	student		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	člen SS za okupace
81/46	Gerhard	Palzer	Podbořany	22.11.1925	Podbořany 260	úředník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	od r. 1944 sloužil u Waffen-SS.
28/46	Walter	Partisch	Prunéřov	30.1.1920	Louka 86	cukrář a pekař	23.5.1945	15.2.1946	15 let	člen Waffen-SS 1941-1944
185/46	Arnošt	Partsch		16.2.1897	Bílina, Komenského 2	lakýrník	6.6.1945	5.4.1946	8 let	byl členem SS
753/46	František	Pavlas	Sedčice	24.5.1919				14.11.1946	zproštěn viny	člen SS od 15.10.1938 do roku 1939
218/46	Vilibald	Pecking		4.9.1901	Belušice 15	rolník		5.4.1946	zproštěn viny	1939-1941 člen SS
191/47	Valdemar	Perner		24.9.1906	Břežanky 11	důlní dozorce		13.3.1947	20 let	člen SS v Břežankách a další konkrétní prohřešky
1302/46	Antonín	Peschka		30.5.1907	Vilémov 200	hosp. adjunkt	14.6.1945	29.1.1947	7 let	člen Waffen-SS, SA a Freikorps

Příloha č. 1
Seznam obžalovaných příslušníků SS u Mimořádného lidového soudu v Mostě v letech 1945–1947

729/46	Pavel	Piering		15.8.1918	Vejprty	obchodník		7.11.1946	zproštěn viny	za okupace člen Gestapa nebo SD, "případně" také SS
930/46	Ferdinand	Pilz	Louka	27.3.1903	Louka 88	topič		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	byl členem SdP, NSDAP a SS
180/46	Arnošt	Pivrnec		25.2.1912	Huť 81	obchodník	21.5.1945	29.3.1946	15 let	byl členem Waffen-SS v hodnosti šikovatele
946/46	František	Plass	Heřmanov	11.10.1901	Heřmanov 55	rolník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	bývalý německý četník, členem SS
1130/46	Eduard	Plass	Komořany	29.5.1923	Komořany 39	kožešník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	byl členem HJ a SS
917/46	Antonín	Poch		6.8.1910	Deštnice 58	zedník		27.11.1946	zproštěn viny	přispívající člen Allgemeine-SS po přechodnou dobu v roce 1939
267/47	Josef	Pokorný		18.5.1927		zámečnick		24.4.1947	zproštěn viny	jako sedmnáctiletý člen Waffen-SS v Žatci
573/46	Rudolf	Poláček	Dolní Jiřetín	19.6.1906	Dolní Jiřetín 31	zámečnick		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	za okupace člen SA, později SS
662/46	Josef	Polan		7.3.1925	Vysoké Třebošice	traktorista		2.1.1947	zproštěn viny	člen Waffen-SS

Příloha č. 1
Seznam obžalovaných příslušníků SS u Mimořádného lidového soudu v Mostě v letech 1945–1947

128/47	Ewald	Polan		24.8.1927	Vysoké Třebošice 34	zámečnick		13.2.1947	zproštěn viny	člen Waffen-SS v době okupace
214/47	Rudolf	Polatschek	Dolní Jiřetín	19.6.1906	Dolní Jiřetín 34	důlní měřič		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	členem SA a SS a dopustil se zločinu násilí na osobách české národnosti
1/46	Antonín	Porschitz		20.6.1907	Pohradice 3	rolník	21.5.1945	29.1.1946	20 let	člen Waffen-SS, hodnost Sturmman
101/47	Vilém	Preihs	Libkovice	19.11.1910	Jenišův Újezd 23	zámečnick		10.2.1947	zproštěn viny	člen SS v Jenišově Újezdě za okupace
629/46	Karel	Průcha	Zderaz	3.1.1916	Kolešovice 68			rozsudek se nedochoval	neprojednáno	byl členem formace SS
933/46	Karel	Punzel	Vídeň, Rakousko	23.03.1892	Podbořany 592	odborný učitel		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	byl členem SdP, SS a NSV
383/46	Matyas	Putz	Katymar	7.12.1901	Katymar 11	rolník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	členem SS
908/46	František	Quel	Údlice, okr. Chomutov	20.11.1906	Údlice 259	rolník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	člen SdP, NSDAP a SS
916/46	Osvín	Rank	Pšpvlky	11. 9.1897	Jesenice 269	býv. vrchní stavební inspektor		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	za okupace byl členem SS a NSDAP

Příloha č. 1
Seznam obžalovaných příslušníků SS u Mimořádného lidového soudu v Mostě v letech 1945–1947

919/46	Jindřich	Recke	Vejprty	28.11.1912	Vejprty, Stalinova 14	korespondent		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	byl členem Allgemeine-SS
998/46	Rudolf	Reichel	Křižanov	28.7.1906	Křižanov 4	úředník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	člen NSDAP, NSV a Allgemeine-SS
89/47	Alois	Reis		18.2.1923				6.2.1947	zproštěn viny	člen SS za okupace
7/45	Rudolf	Richter	Trebušice	9. 2. 1892	Lom 48	horník	12.5.1945	18.12.1945	18 let	člen SS od listopadu 1938
685/46	Josef	Röder		11.1.1888	Nepomyšl 207	kolář		8.11.1946	trest smrti provazem	za okupace člen SS a dozorce koncentračního tábora Dachau
385/46	Petr	Roller	Bonyhat, Maďarsko	12.9.1902	Bonyhat	zemědělský dělník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	člen SS za okupace
129/46	Karel	Rudolf		27.2.1902	Most, Žatecká 1882	topič		11.3.1946	zproštěn viny	člen Waffen-SS od roku 1940 do konce okupace
1074/46	Otto	Sadlovský	Lixeinen	27.4.1903	Bílina	býv. policista Kripo		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	byl Hauptscharführer SS
7/46	Franz	Sämann		7.6.1909	Deštnice 59	truhlář		12.2.1946	5 let	člen SS
442/46	Pavel	Seemann		13.9.1899	Most, Štefanikova 639/18	úředník	19.5.1945	18.7.1946	8 let	byl členem SS

Příloha č. 1
Seznam obžalovaných příslušníků SS u Mimořádného lidového soudu v Mostě v letech 1945–1947

955/46	Kurt	Sengel	Krnov	19.7.1904	Chomutov, Na příkopech 33	strojní inženýr		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	byl členem SdP, NSDAP a Rottenführer SS.
44/45	Ervín	Schelberger		5.6.1927	Vysoká Pec 50	klempíř a instalatér	21.5.1945	11.1.1946	5 let	člen Waffen-S od roku 1944 do května 1945
472/46	Bernard	Schieferdecker	Jesenice	31.1.1894	Jesenice 32	zemědělec		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	člen SS, strážný v koncentračním táboře Mauthausen
985/46	Josef	Schmalfus		28.12.1903	Čeradice, 48	rolník		27.11.1946	5 let	člen Allgemeine-SS v roce 1938
816/46	Josef	Schmidt		9.3.1899	Horní Litvínov, Stalinovo nám. 5	lékař	9.5.1945	7.11.1946	7 let	člen Allgemeine-SS
898/46	Emil	Schmotz		31.10.1910	Záluží, důl Herkules	důlní		22.11.1946	upuštěno od potrestání (zproštěn)	byl členem SS
10/45	Ervín	Schneider		5.12.1918			13.5.1945	19.12.1945	15 let	člen Waffen-SS
1143/46	Richard	Schreiber	Šumná	9.12.1907	Chudeřín, Stalinova 26	tkadlec		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	byl členem SdP, NSDAP a SS
805/46	Antonín	Schubert		23.10.1900	Jirkov 212	dělník		25.11.1946	zproštěn viny	člen SS v Jirkově

Příloha č. 1
Seznam obžalovaných příslušníků SS u Mimořádného lidového soudu v Mostě v letech 1945–1947

423/46	Karel	Schuh		28.7.1912	Vroutek 170	rolník	10.6.1945	3.7.1946	7 let	v roce 1939 člen SS v Nepomyšli
887/46	Rudolf	Schühler	Vtelno	3.2.1905		horník	14.11.1945	28.11.1946	5 let	člen Waffen-SS
988/46	Albín	Schüller		6.6.1896	Blažim 66	dělník	12.7.1946	25.11.1946	5 let	byl členem SS
373/46	Štefan	Schüller	Wichtenhöfen, Maďarsko	18.10.1907	Valmed, Maďarsko	dělník		17.4.1946	zproštěn viny	člen SS od roku 1941 do konce války
1116/46	Petr	Schwager		14.8.1922	Bukin	rolník		10.12.1946	zproštěn viny	člen Waffen-SS v Maršovicích u Benešova a jinde
75/46	Rudolf	Schwamberger		31.10.1907	Udlice 321	zednický polír	21.6.1945	22.3.1946	10 let	člen Waffen-SS
328/46	František	Schwamberger		20.12.1898	Podlesice 16	obchodník	5.12.1945	15.4.1946	6 let	funkcionář SdP od 21.5.1938 do 1.10.1938 a od června 1939 do podzimu 1940 člen SS
5/46	Hubert	Schwarz	Mokotín	23.7.1926	Kokotín 34			rozsudek se nedochoval	neprojednáno	členem NSDAP a SS
944/46	Arnošt	Schwarz	Duchcov	21.6.1906	Duchcov, Mostecká 17	sazeč písma		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	byl členem SdP, NSDAP a SS.
1077/46	Bedřich	Siegl	Litvínov	18.1.1901	H. Litvínov 209/3	elektrikář		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	členem SdP, Freikorps, SA a Allgemeine-SS
262/47	Emil	Sikola	Kounov	26.3.1924	Kounov 134	šofér		23.4.1947	zproštěn viny	člen SS

Příloha č. 1
Seznam obžalovaných příslušníků SS u Mimořádného lidového soudu v Mostě v letech 1945–1947

172/47	Václav	Soukup		27.9.1926	Most, Jana Švermy 194/17	soukromý úředník		31.3.1947	1 rok	člen SS i jinde v době ohrožení republiky
918/46	Armín	Standtler		15.3.1913	Hrdlovka 7	horník	23.6.1945	5.12.1946	5 let	člen Allgemeine-SS
155/46	Leo	Strubl		1.10.1896	Chomutov 9	soukromý úředník	25.6.1945	22.3.1946	13 let	člen Allgemeine-SS
1284/46	Rudolf	Strümpl	Libřice	7.7.1921	Most	truhlář		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	Allgemeine-SS
912/46	Jiří	Svindner	Mnichov	24.2.1924				rozsudek se nedochoval	neprojednáno	člen SS
27/46	Josef	Svoboda		15.11.1895	Jenišův Újezd 6	bánský úředník	22.5.1945	15.2.1946	15 let	byl členem SS
378/46	Josef	Szegner	Szendehegy, Maďarsko	9.3.1923	Szendehegy 65	svobodný rolník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	od r. 1944 do konce války členem SS
1017/46	Ferdinand	Šašek	Chomutov	7.2.1903	Spořice 263	zámečnick		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	za okupace byl členem SS Spořice.
48/46	Eduard	Škanta		26.2.1906	Jenišův Újezd 15	obuvník	22.5.1945–24.11.1945	29.3.1946	15 let	člen SS 1942–1944
922/46	Richard	Šperk	Teplice	11.2.1898	Ledvice 7	zámečnick		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	byl členem SdP, NSDAP a SS

Příloha č. 1
Seznam obžalovaných příslušníků SS u Mimořádného lidového soudu v Mostě v letech 1945–1947

473/46	Josef	Tanzer		20.5.1893	Libkovice 15	tesař		11.9.1946	zproštěn viny	člen organizace SS v Libkovicích
123/46	Otomar	Taucher	Hamry	13.8.1906	Janov 85	důlní dozorce	12.5.1945	15.3.1946	12 let	člen SS od roku 1939
234/46	Willibald	Teicher	Dolní Jiřetín	12.7.1917	Louka 117	elektrikář	15.5.1945	13.3.1946	20 let	člen SS od roku 1938 do 5.5.1945
428/46	Otomar	Teuchert	Hamr	13.8.1906	Janov 185	důlní		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	člen SS za okupace, Gefreiter
1126/46	Bruno	Thür	Hrdlovka	15.7.1924	Osek, Duchcovská 553	úředník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	sloužil jako zpravodajec u Waffen-SS a HJ
95/47	Julius	Tichai		10.2.1912	Bilenec 3	rolník	26.9.1945	6.3.1947	8 let	člen SS, člen NSDAP jako Blockleiter
52/47	Jindřich	Tichava	Ladunek	27.4.1898	Ladunek 7	horník		12.3.1947	zproštěn viny	člen SA a SS v době ohrožení republiky
1169/46	Heinz	Tippmann	Schörner	22.9.1919				rozsudek se nedochoval	neprojednáno	Waffen-SS
259/47	Gehard	Tobisch		17.9.1921	Zelený Důl	student		21.4.1947	zproštěn viny	člen SS v Kadani za okupace

Příloha č. 1
Seznam obžalovaných příslušníků SS u Mimořádného lidového soudu v Mostě v letech 1945–1947

20/46	Alois	Trappschuh		13.9.1903		bývalý závodní inženýr	30.7. 945– 12.4.1946	12.4.1946	20 let	člen SS (Scharführer), politický vedoucí NSDAP v Ervěnicích a krajský sportovní vedoucí NSDAP, člen FS, zločin udavačství
429/46	Oswin	Trautzl		25.10.1902	Počerady	bývalý správce hospodářského družstva	12.5.1945	18.7.1946	8 let	od roku 1938–1940 člen Allgemeine-SS
943/46	František	Trieb	Lom u Mostu	26.11.1903	Ladunk, Lesní 8	horník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	byl členem SdP, NSDAP, SA a Allgemeine-SS
929/46	Josef	Tscheck	Teplice	18.2.1906	Hrdlovka	závodní inženýr		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	byl členem SdP, NSDAP a SS
792/46	Vilém	Tuch		23.3.1905	Barchov	elektromechanik		6.11.1946	zproštěn viny	byl členem SS
24/46	František	Ullmann		22.5.1919	Liběšovice 5	obuvník	28.8.1945	12.2.1946	5 let	člen SS od 31.10.1938
849/46	František	Ulm	Žihle	9.4.1928	Žihle 61	dělník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	jako člen HJ se dobrovolně přihlásil k SS
376/46	František	Unger	Magyarpolny	19.6.1923	Magyarpolány 119	rolník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	byl členem SS

Příloha č. 1
Seznam obžalovaných příslušníků SS u Mimořádného lidového soudu v Mostě v letech 1945–1947

889/46	Jan	Urban		30.5.1902	Záluží	elektrotechnik		22.11.1946	zproštěn viny	člen SA a SS
911/46	Leopold	Veverka	Mödlingen, Rakousko	8.11.1899	Žatec 722	městský úředník		7.1.1947	zproštěn viny	člen Allgemeine-SS
263/47	Otto	Viehmann	Jesenice	21.11.1888	Žihle 204	krejčí		24.4.1947	zproštěn viny	člen SS v době zvýšeného ohrožení republiky
135/46	Wilhelm	Vogel	Vroutek	27.4.1906	Most			rozsudek se nedochoval	neprojednáno	za okupace sloužil u SS – zpravodajský oddíl
439/46	Eduard	Wagner	Blažim	20.10.1911	Blažim 5	rolník			neprojednáno	Waffen-SS
51/45	Adolf	Weiss		16. 2.1899		důlní	22.5.1945	29.1.1946	15 let	člen NSDAP a od roku 1939 do roku 1942 člen Allgemeine-SS
100/46	Antonín	Wenzel		11.6.1924	Smrk 1, u Podbořan	krejčovský dělník	24.8.1945	2.4.1946	10 let	člen SS 1942-1946
928/46	Rudolf	Weps	Louka	18.3.1909	Louka	kovář		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	byl členem SdP, NSDAP a SS
1294/46	Antonín	Weps	Planá u Mar. Lázní	17.10.1905	Jesenice 245	býv. vrchní počtovní inspektor,		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	členem SdP, NSDAP, SS
888/46	Vilém	Wildner		28.5.1914	Hamry	tkadlec	3.8.1945	21.11.1946	5 let	byl členem SS
1287/46	Vilém	Willner	Světec	2.10.1901	Židovice 33	zámečník		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	Allgemeine-SS

Příloha č. 1
Seznam obžalovaných příslušníků SS u Mimořádného lidového soudu v Mostě v letech 1945–1947

1241/46	Pavel	Wufka	Kadaň	29.4.1914	Kadaň	obchodní příručí		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	byl členem SdP, NSDAP a SS
60/46	Hugo	Zahálka	Želeč	31.5.1924	Želeč 32	zemědělský dělník	11.07.1945– 16. 8. 1945 a od 6.11.1945	19.3.1946	5 let	člen SS od dubna 1942 do konce okupace
519/46	Heřman	Zeidler		27.8.1909	Lom u Mostu	kovář		11.9.1946	zproštěn viny	člen SS
82/46	Walter	Zimmermann		28.8.1896	Podbořany 216	lékař		22.3.1946	zproštěn viny	člen NSKK, SS
1142/46	Emil	Zirnstein	Most	16.8.1903	Most, Dr. Siegla 1133/18	strojvůdce		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	byl členem SS
951/46	Erich	Zuleger	Žatec	31.7.1926	Bečov nad Teplou 258	student	9.12.1946	14.6.1947	10 let	byl členem SS
126/46	Kurt	Zvěřina		4.9.1920	Zvěřenice 495	mechanik	24.5.1945	5.3.1946	18 let	člen SS od 15.11. 1938 až do konce okupace
464/46	Arnošt	Löschner		10.10.1911	Údice 157	zámečnick	26.8.1945	23.8.1946	5 let	člen SS od října 1938 do srpna 1939
1228/46	Emil	Willomitzer	Žatec	22.4.1920	Žatec, Schillerova 27				neprojednáno	člen SS
1261/46	Marin	Radkoff (Radkov)		27.7.1926	Teplice – Šanov	zahradní dělník		28.1.1947	zproštěn viny	člen Waffen-SS od 18. září 1944
1303/46	Ferdinand	Kratzer	Holešice	30.5.1911	Holešice 5	rolník			neprojednáno	člen SS

Příloha č. 1
Seznam obžalovaných příslušníků SS u Mimořádného lidového soudu v Mostě v letech 1945–1947

94/47	Alois	Schuldes		24.9.1907	Podbořany 183	tovární dělník		17.1.1947	zproštěn viny	člen Allgemeine-SS
214/47	Willi	Dietrich	Dolní Jiřetín	7.6.1903	Dolní Jiřetín, 32	závodní asistent			neprojednáno	člen SS a SA, zločin na osobách české národnosti
393/46	Margita	Johnová	Radovesice	23.4.1926	Radovesice 127	úřednice		rozsudek se nedochoval	neprojednáno	členka SS, vedoucí BDM pro Hrobčice a Mazice